

วิเคราะห์ผลงานของ สันต์ ท. โกมลบุตร ประเภทนิยายและเรื่องสั้น

1. รายละเอียดในการวิเคราะห์ผลงานประเภทนิยายและเรื่องสั้น

ในการวิจัยผลงานของ สันต์ ท. โกมลบุตร ประเภทนิยายและเรื่องสั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตามแบบวิเคราะห์งานวรรณกรรมประเภทวรรณคดี ที่ น.ส. กุศล นาคะชาติ¹ ได้จัดทำไว้แล้วในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่อง "ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของ สดกฐมะโรหิต"¹ นำมาดัดแปลงร่วมกับหลักเกณฑ์และวิธีการจากตำราที่ว่าด้วย การคัดสรรและพิจารณาคุณลักษณะของวรรณคดีและนวนิยายหรือเรื่องสั้น เช่น "การคัดเลือกและประเมินคุณค่าหนังสือของ Helen E. Hains "วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์" ของ ดร. วิทย์ กิระศรียานนท์, "วรรณไวทยากร" ชุด "วรรณคดี", และ "วิเคราะห์สวรรณคดี" ของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ และบทความทางค่านววรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์จากวารสารทางวิชาการต่าง ๆ โดยผู้เขียนที่ทรงคุณวุฒิทางค่านววรรณกรรม เช่น ศาสตราจารย์ คุณรัญจวน อินทรกำแหง, ดร.วิภา กงกะนันท์, และอาจารย์ ชลธิราภักดิ์อยู่ เป็นต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมวิธีการจากหนังสือและบทความต่าง ๆ ดังกล่าว มาจัดเป็นหัวข้อการวิเคราะห์งานนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกมลบุตร 4 ด้านด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. ด้านลักษณะการประพันธ์
2. ด้านทัศนคติและมโนธรรม

---

¹กุศล นาคะชาติ, "ชีวประวัติและผลงานของ สดกฐมะโรหิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), บทที่ 5, หน้า 214 - 234. (อัครสำเนา).

3. คำประเพ็ญปัญหา

4. คำลักษณะรูปเดิม

การวิจัยแต่ละคำมีหลักประกอบในการพิจารณา ดังนี้

1. คำลักษณะการประพันธ์ มีหลักประกอบการพิจารณา 6 ข้อ ดังนี้

1. ความคิดของเรื่อง

2. โครงเรื่อง

3. ท่วงทศ

4. บทสนทนา

5. ฉาก

6. ท่วงทำนองการเขียน

2. คำทัศนคติและมโนธรรม มีหลักประกอบการพิจารณา 7 ข้อ ดังนี้

1. ให้ความจริง โลงใจ

2. ให้ความเพลิดเพลิน

3. มีส่วนช่วยในการรักษา, สร้าง และส่งเสริมวัฒนธรรม

4. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคคลิกภาพ

5. ก่อให้เกิดจินตนาการ

6. ก่อให้เกิดความประทับใจในด้านศีลธรรมจรรยา

7. กระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม

3. คำประเพ็ญปัญหา มีหลักประกอบการพิจารณา 5 ข้อ ดังนี้

1. ช่วยสร้างสรรค์ในเชิงปัญญาคติ

2. ช่วยสร้างสรรค์ในเชิงการกระทำหรือปฏิบัติ

3. เกร็ดความรู้ที่แทรกในนวนิยายก่อให้เกิดความรู้ อรรถศาสตร์ต่อ

4. ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ บางประการแก่ผู้อ่าน

5. แสดงคติหรือแนวคิดของคนตามที่ได้เห็นถึงงาม

4. กำหนดลักษณะรูปเล่มและคุณภาพการพิมพ์ มีหลักในการพิจารณา 3 ข้อ ดังนี้
1. ตัวอักษรและการพิมพ์ทั่วไป ถูกต้องชัดเจน
  2. การจัดแบ่งเนื้อที่ การวางรูปหน้ากระดาษ ตลอดจนภาพปกมีศิลปะ
  3. ภาพประกอบชัดเจนดี

2. วิธีการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้น ของ สันต์ ท. โทมลบุตร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการวิเคราะห์นวนิยายและ เรื่องสั้น จากหนังสือและบทความหลายเรื่องที่มีเนื้อหาและขอบเขตว่าด้วย วรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ โดยผู้เขียนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เชื่อถือในแขนงวิชาวรรณกรรม เช่น

1. ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์
2. ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ
3. ศาสตราจารย์ รัญจวน อินทรกำแหง
4. ศาสตราจารย์ เจือ สตะเวทิน
5. อาจารย์ เป็ลื่อง ณ นคร
6. ดร. ม.ล.ศุภ ชุมสาย
7. อาจารย์แมนมาศ ขวาลิต
8. ดร.เจตนา นาควัชระ
9. ดร.วิภา กงกะนันท
10. อาจารย์ชลธิรา กลัคคอยู่

2. ศึกษาหลักการวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้น จากวิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวเรื่องที่เป็นงานวิจัยทำนองเดียวกัน และเกี่ยวเนื่องกัน เช่น

1. ประวัตินวนิยายไทย ของสุพรรณิ วราทร

2. ชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมของ หลวงวิจิตรวาทการ โดย
เจดีย์ว พันธ์สีดา

3. มาตรฐานพิณิจ และผลงานเชิงสร้างสรรค์ของ สุธิรา เอกนิยม

4. ชีวิตประวัติและผลงานของ สด กุระโรหิต ของ กุศล นาคะชาติ

3. ศึกษาหลักการวิเคราะห์และประเมินค่านิยายและเรื่องสั้น จากตำรา
ภาษาต่างประเทศ เช่น

1. The Genesis of the Novel in Thailand. By Wibha
Senanan.

2. Selecting Materials for Libraries. By Robert
N. Broaddus.

3. Living with Books, the Art of Book Selection.
By Helen E. Hains.

4. อ่านนวนิยายและเรื่องสั้น ของ สันต์ ท. โกมลบุตร เท่าที่พิมพ์เป็นเล่มแล้ว
อย่างละเอียด เพื่อพิจารณาคูณค่าของนวนิยายและเรื่องสั้นนั้น ๆ แต่ละเรื่อง ตามราย
ละเอียดของหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นทั้ง 4 ด้าน

5. ค้นหาและคัดลอก หรือสรุปความบางตอนในนวนิยายและเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง
เฉพาะตอนหรือข้อความที่อธิบายหรือแสดงลักษณะ ตามหลักเกณฑ์ของรายละเอียดการ
วิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้กำหนดไว้แล้วทั้ง 4 ด้าน จำนวน 21 รายการ

6. อธิบายผลการวิเคราะห์ที่ได้รวบรวมมาได้ทั้งหมด เขียนบรรยายเป็นความ
เรียงตามลำดับรายละเอียดในการวิเคราะห์ที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น

3. ผลการวิเคราะห์งานค่านวนิยายและเรื่องสั้น

1. ด้านลักษณะการประพันธ์

วรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกมลบุตร ทั้งที่รวม
พิมพ์เป็นเล่มแล้ว และยังไม่ได้รวมพิมพ์เป็นเล่ม มีทั้งหมด 45 เรื่อง ในบรรคางานเหล่านี้

เมื่อพิจารณาตามลักษณะประเภทของนวนิยาย อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน
คือ

1. นวนิยายพาฝัน
2. นวนิยายสมจริง
3. นวนิยายสืบสวน
4. นวนิยายวิทยาศาสตร์
5. เรื่องสั้นชุดเสียดสีสังคม

ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์ในนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์
ท. โกลมบุตร ตามลำดับหัวข้อที่ได้กำหนดไว้แล้วดังต่อไปนี้

ความคิดของเรื่อง (Theme) ในการวิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์หัวข้อ
ความคิดของเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกลมบุตร ผู้วิจัยจะได้พิจารณา
ความคิดของเรื่อง ตามประเภทของนวนิยายและเรื่องสั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น

1. ประเภทพาฝัน นวนิยายและเรื่องสั้นประเภทพาฝัน เป็นงานเขียนในชุด
แรกของ สันต์ ท. โกลมบุตร นวนิยายที่เด่นที่สุดในกลุ่มประเภทพาฝัน คือ "บันไดแห่ง
ความรัก" ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องแรกของเขาที่ได้รับคะแนนนิยมสูงจากผู้อ่านในปี พ.ศ.
2475 เป็นนวนิยายที่ นายมาลัย ชูพินิจ นักหนังสือพิมพ์และนักประพันธ์ที่มีชื่อร่วมสมัยกับ
เขา กล่าวถึงว่า "เป็นงานชิ้นสำคัญที่หาคู่แข่งไม่ได้ในสนามเดียวกัน"² และเป็นนวนิยาย
เรื่องหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการคัดเลือกนวนิยายสำหรับห้องสมุดโรงเรียน
เพื่อให้องค์การค่าของคุรุสภาเป็นผู้จัดพิมพ์จำหน่าย เมื่อปี พ.ศ. 2504³ โดยได้รับการ
ยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีคุณค่าสมควรเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในหมู่ผู้
อ่าน โดยเฉพาะเยาวชน

²มาลัย ชูพินิจ, Master Piece ของสันต์ เทวรักษ์ (อนุสารวรรณศิลป์,
ชุมนุมวรรณศิลป์, สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2506), หน้า 2.

³เจื้อ สตะเวทิน, ภาษาไทยอุดมศึกษา เล่ม 1, ประวัตินวนิยายไทย
(พระนคร : สุทธิสารการพิมพ์, 2517), หน้า 226.

ส่วนเรื่องสั้นประเภทพาฝันที่เด่นที่สุดในเชิงพรรณนาโวหาร คือเรื่อง "เพ็ญ-
เดือนสิบสอง" ซึ่งพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ "ไทยใหม่วันอาทิตย์" เมื่อ พ.ศ. 2474
นายมาลัย ชูพินิจ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

...ในการผลิต เพ็ญเดือนสิบสอง ออกมาครั้งนั้น สันต์
เทวรักษ์ ได้ฝากฝีมือในการสร้างเรื่อง สั้น-สั้น ประเภท
พรรณนาโวหาร แสดงออกซึ่งจินตนาการอันเจิดจ้าเป็นยอด
ไว้ในยุคของมัน และคงทนต่อกาลเวลาตลอดจนคุณค่า
คล้ายขยายตัวของ ขบวนการความคิด ยืนยงคงอยู่กระทั่ง
ทุกวันนี้⁴

ความคิดของเรื่องหรือ Theme ในนวนิยายประเภทพาฝันของ สันต์ ท. โกมลบุตร
เป็นแบบเดียวกับเรื่องประเภทพาฝันทั่วไป คือให้ความรักเป็นแกนนำเรื่อง ดำเนินเรื่อง
ไปตามเค้าโครงที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจละเอียดลึกซึ้งไปห้วงความสมหวังและผิดหวัง
และจบเรื่องด้วยความสุข

ดังที่ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่าง ความคิดของเรื่อง ในนวนิยายประเภทพาฝันของ
สันต์ ท. โกมลบุตร ขึ้นมาแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง "แหวนประดับก้อย" ต้นความคิดของเรื่องคือ ความรักที่ต้อง
ประสบอุปสรรค เป็นนวนิยายรักโศกที่ใช้ความรักเป็นแกนนำเรื่องให้พระเอกกับนางเอก
ได้พบความรักแล้วบังเกิดอุปสรรคเข้ามาขัดขวาง ทำให้ทั้งสองต้องพลัดพรากจากกันด้วย
ความทุกข์ทรมาน และจบเรื่องด้วยความสุขของคู่รักทั้งสอง นวนิยายเรื่องนี้มีต้นความคิด
ของเรื่องเป็นแบบพาฝันโดยแท้

---

⁴มาลัย ชูพินิจ, Master Piece ของสันต์ เทวรักษ์, เรื่องเดียวกัน
หน้าเดียวกัน.

นวนิยายเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" ต้นความคิดของเรื่องคือ เรื่องของความรักและการเลือกคู่ครอง ของหนุ่มสาวที่มีสถานะและวัยอันเหมาะสม

นวนิยายเรื่อง "มิตรในเรือน" มีต้นความคิดอิงพุทธภาษิตที่ว่า "มารดาเป็นมิตรในเรือนตน" ต้นความคิดของเรื่องนี้จึงว่าด้วย ความรัก, ความเอื้ออาทร ของบิดามารดา พี่น้อง และสามี ภรรยา ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน

นวนิยายเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" และเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" มีต้นความคิดของเรื่องทำนองเดียวกัน คือ ให้ต้นความคิดเรื่องความสำคัญของเงินว่า เป็นแก้วสารพัดนึกที่สามารถบันดาลทุกสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการได้หรือไม่ ผู้แต่งได้เน้นต้นความคิดที่ว่า เงินทำให้คนเรามีทั้งทุกข์และสุข ผู้ที่ไม่ตกเป็นทาสของเงินตราเท่านั้นจึงจะมีชีวิตอยู่ด้วยความปลอดภัยและประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน และผู้ที่ยอมให้เงินมีอำนาจเป็นนายเหนือตนจะต้องได้รับทุกข์

2. นวนิยายประเภทสมจริง

นวนิยายประเภทสมจริงของสันต์ ท. โกมลบุตร มีความคิดของเรื่องที่สะท้อนสภาพสังคม กล่าวคือสะท้อนภาพวิถีชีวิตและพฤติกรรม ของบุคคลหลายสถานะที่ผูกพันเกี่ยวข้องและแปรผันไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมในสมัยเดียวกับที่นวนิยายเรื่องนั้น ๆ ได้แต่งขึ้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงต้นความคิดของเรื่องในนวนิยายประเภทสมจริงของ สันต์ ท. โกมลบุตร ดังต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง "ทางม้าลาย" มีความคิดของเรื่องอยู่ที่ วิธีการดำเนินชีวิต ให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของมนุษย์เรา ด้วยการเลือกเดินในทางที่ปลอดภัย เช่นเดียวกับที่ในชีวิตประจำวัน คนเราเดินข้ามถนนในทางม้าลาย เพื่อที่จะได้ไปถึงอีกฝ่ายหนึ่งของถนน โดยปลอดภัยจากการถูกรถชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวถึงความคิดของเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนและไพเราะใน "คำนำ" ของนวนิยายเรื่องนี้ว่า

...ทางช้างเผือกเป็นประจุมรรคาของพวกชาวฟ้าชาวสวรรค์ สำหรับจะครวไลไต่เต้ากันไปสูแดนแห่งดอก-

ปารีชาติโดยตลอดอุปสรรค แต่เราทานทั้งหลายในพิภพนี้ล้วน
เป็นมนุษย์เดินดินอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น จะอาศัยทางข้างเข็อกใน
ทองคำเป็นมรรคาคำเนินไปในชีวิตเห็นสุดวิสัย... มาตรการ-
แผนวามรรคชีวิตในมนุษย์โลกจะมีให้ เลือกลงมากมายหลาย
หลากก็จริงแล้ว แต่ก็มักจะมีช่องทางตลอดทุกขโดยตลอด...
ยังมีอีกทางหนึ่งซึ่งเราอาจก้าวข้ามไปสู่สวรรค์แห่งชีวิตใน
โลกนี้ได้อย่างสง่างาม โดยตลอดอุปสรรคและอุปัทวันตราย
ใดๆ ๆ คือบนเส้นทางมาหลาย... เพราะฉะนั้นเรามาชวนกัน
เริ่มช่องทางมาหลายแห่งชีวิตกันเสียแต่บัดนี้เถิด⁵

นวนิยายเรื่อง "ซาตุแค่น" มีความคิดของเรื่องว่าด้วย ความหายนะของหญิง
สาวผู้ปล่อยให้ความทะยานอยากและใฝ่สูงจนเกินสภาพของตนเอง เป็นเครื่องชักนำ
สันต์ ท. โทมลบุตร ไต่ถ้าวถึงความคิดของเรื่องนี้ว่า เป็นต้นความคิดเกี่ยวกับเรื่อง
ของ...

...หญิงสาวผู้คอยการศึกษา มีความเพ้อฝันอันแรงกล้าอยาก
มีบุญมีบิ มีดวงจิตอันเห็นนภัยต่อความสุขสันต์ธรรมดาแผน
ใหม่ อันผิดไปจากกระเพณีกั้งเดิมของตน มุ่งหน้าแต่ที่จะก้าว
ไปให้ทันโลกทันสมัยที่ตนเขาใจวาลิศเลอ โดยไม่คำนึงถึง
ฐานะความเป็นอยู่ของตน อยางปราศจากความยับยั้งชั่งใจ
ตื่นตาตื่นใจกับแสงสีอันเยาวยาวชวนชื่น...⁶

นวนิยายเรื่อง "ระเมียรเรียนโลก" มีความคิดของเรื่องว่าด้วยพฤติกรรม
รักร่วมเพศของหญิงสาวในวัยรุ่น ซึ่งเป็นต้นความคิดของเรื่องที่แปลกออกไปจากต้นความ
คิดในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ของ สันต์ ท. โทมลบุตร ต้นความคิดของนวนิยายเรื่องนี้อาจ

⁵สันต์ ฑวรักษ์, ทางมาหลาย, เรื่องเดิม, หน้า 2 - 3.

⁶สันต์ ฑวรักษ์, ซาตุแค่น, เรื่องเดิม, หน้า

เกิดขึ้นมาจากความคิดที่เขา เขียนไว้ในบทส่งท้ายของ เรื่องว่า

... เราควรยอมรับกันในเรื่องเท็จจริงประการหนึ่งว่า นิยาย
ทุกเรื่องไม่ว่าควานำมือของนักเขียนคนใดจะย่อจะกอเคา
ใครมาจากกรณีสามัญด้วยกันทั้งนั้น ไม่ใช่ชีวิตประจำวัน
อันซ้ำซากและจำใจ เพราะฉะนั้นจึงย่อมจะมีประเด็นแยก
ออกไปจากกรณีสามัญเป็นธรรมดา และในโอกาสเดียวกัน
ก็ย่อมจะเป็นกรณีที่ต้องได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากด้วย⁷

3. นวนิยายประเภทสืบสวน

สันต์ ท. โกมลบุตร สร้างนวนิยายประเภทสืบสวนไว้เพียง 5 เรื่อง และพิมพ์
เป็นเล่มแล้วเพียงเรื่องเดียวคือ เรื่อง "ไกรฆ่า" ต้นความคิดของเรื่อง "ไกรฆ่า"
เป็นเช่นเดียวกับความคิดของเรื่องในนวนิยายประเภทสืบสวนทั่วไป คือ เป็นเรื่อง ของ
การฆาตกรรมและการสืบสวนที่ซ่อนเงื่อนหรือปมเกี่ยวกับตัวผู้ร้ายหรืออาชญากรไว้เพื่อ
คลี่คลายตอนใกล้จบเรื่อง ในเรื่อง "ไกรฆ่า" มีต้นความคิดหลักและต้นความคิดรอง
ซ่อนกันอยู่หลายความคิดด้วยกัน แต่ละความคิดเกี่ยวเนื่องกับต้นความคิดที่เป็นแกนนำ
ซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์เกี่ยวกับความตายของตัวเอกของ เรื่องซึ่งถูกฆาตกรรมในงาน
เลี้ยงวันเกิดของตนเอง ต้นความคิดรองว่าด้วยพฤติกรรมที่ตัวเอกของ เรื่องมีส่วนเกี่ยว
ข้องกับผู้ต้องสงสัยแต่ละราย เป็นรายบุคคลไปไม่ซ้ำเรื่องกัน

4. นวนิยายวิทยาศาสตร์

สันต์ ท. โกมลบุตร แต่งนวนิยายวิทยาศาสตร์ไว้เพียง 3 เรื่อง คือ "สู่โลก
พระอังคาร" "จากโลกมหัศจรรย์" และ "ประลัยกัลป์" เรื่องที่เด่นที่สุดในชุดนี้ น่าจะ
ได้แก่เรื่อง "ประลัยกัลป์" ซึ่งต้นความคิดของเรื่องคือ การทำนายชีวิตในดั่งคมมนุษย์
แห่งโลกในอนาคตที่ตกอยู่ในอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าสูงสุดทางวิทยาศาสตร์

⁷สันต์ เทวรักษ์, ระเฌียรเวียนโลก, เรื่องเดิม, หน้า 709 - 710.

ส่วนเรื่อง "สู่โลกพระอังคาร" และ "จากโลกมหัศจรรย์" เป็นนวนิยาย 2 เรื่อง ที่มีต้นความคิดของเรื่องต่อเนื่องกัน และให้ตัวละครชุดเดียวกัน ความคิดของเรื่อง "สู่โลกพระอังคาร" คือความใฝ่ฝันของมนุษย์ที่จะออกเดินทางไปสู่ดาวเคราะห์ดวงอื่น ๆ ในจักรวาล ซึ่งจุดหมายปลายทางในการเดินทางคือดาวอังคาร ส่วนเรื่อง "จากโลกมหัศจรรย์" ความคิดของเรื่องคือ การที่มนุษย์สามารถออกเดินทางจากโลกไปเผชิญกับความลึกลับมหัศจรรย์ของดาวพระเคราะห์ดวงอื่น

5. เรื่องสั้นประเภทเสียดสีสังคม

เรื่องสั้นประเภทนี้ที่เด่นที่สุดของสันต์ ท. โกลมบุตร คือ เรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" ความคิดของเรื่องสั้นประเภทนี้ว่าด้วย ทักษะของสามภรรยาคนหนึ่งที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในสังคมขณะที่ผู้แต่งได้เขียนเรื่องสั้นตอนนั้น ๆ ขึ้นมา ดังที่ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างต้นความคิดในเรื่องสั้นชุดนี้ เพื่อให้เห็นลักษณะของความคิดของเรื่องตามแบบที่กล่าวไว้ ต่อไปนี้

เรื่อง "หล่อนเลือกผู้แทน" มีความคิดของเรื่องว่าด้วย ประชาชนชาวไทยควรใช้หลักเกณฑ์อันใดในการเลือกผู้แทนราษฎร

เรื่อง "เขาวัวแดง ๆ นั้นประกายใจ" มีความคิดของเรื่องว่าด้วยการรุกรานและวิธีป้องกันการแทรกแซงของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในประเทศแถบเอเชียอาคเนย์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2502 ซึ่งเป็นระยะที่กระแสนการรุกรานและแทรกซึมของลัทธิดังกล่าวกำลังรุนแรงมาก

เรื่อง "เบื้องหน้าจิตกาธาน" มีความคิดของเรื่องว่าด้วยการคาดคะเนวิถีทางและแนวโน้มทางการเมืองและการปกครองของประเทศไทย หลังจากการพระราชทานเพลิงศพท่านเชษฐบุรุษ หรือ พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา เมื่อ พ.ศ. 2490

โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องหมายถึงเหตุการณ์ทั้งหลายที่ทำให้เรื่องดำเนินไป โครงเรื่องของนวนิยายอาจประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายเรื่องแต่ต้องมีระเบียบ โครงเรื่องที่ดีจะต้องสลับซับซ้อนแต่ไม่สับสน การวางโครงเรื่องของ สันต์ ท. โกลมบุตร ประกอบด้วยลักษณะที่ดีของโครงเรื่องสำหรับนวนิยายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในบทที่ 2 ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้อภิเคราะห์ลักษณะหรือรูปแบบของโครงเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกลมลบุตร ซึ่งได้อ่านพบว่ามีอยู่สามประเภทด้วยกัน คือ

1. โครงเรื่องที่ให้ความบันเทิง
  2. โครงเรื่องที่ให้คติข้อคิด
  3. โครงเรื่องที่เสริมสร้างจินตนาการ
1. โครงเรื่องที่ให้ความบันเทิง

เป็นลักษณะโครงเรื่องในนวนิยายประเภทพาฝันทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น นวนิยายประเภทรักโศก เช่น "แหวนประดับก้อย" หรือประเภทรักสุข เช่น "เศรษฐีอนาถา" นวนิยายประเภทดังกล่าวประกอบด้วยโครงเรื่องที่น่าสนใจด้วยอารมณ์ขัน จึงจะเห็นได้จากตัวอย่างในนวนิยายบางเรื่องประกอบด้วยโครงเรื่องที่มีลักษณะให้ความบันเทิง ดังต่อไปนี้

เรื่อง "เศรษฐีอนาถา" โครงเรื่องใหญ่ประกอบขึ้นด้วย การพบกันโดยบังเอิญระหว่างนายจอน บางคอแหลม พนักงานยอคน้ำมันเครื่องล้อรถไฟผู้ยากจน กับนายประพนธ์ ชนพิทักษ์ พ่อค้าเศรษฐีร้อยล้าน ผู้กำลังตกอยู่ในความทุกข์ ตรึงกันข้ามกับพนักงานรถไฟที่กำลังทำงานพร้อมกับร้องเพลงไปด้วยอย่างมีความสุข ทั้ง ๆ ที่คู่ทำทางค้าต่อยยากจน ประพนธ์ได้มอบเงินให้นายจอน 10 ล้านบาท โดยมีข้อแม้ว่าให้ใช้ให้หมดภายใน 1 ปี โครงเรื่องย่อยที่ซ่อนเข้ามาคือ ประพนธ์เคยหลงรัก กันทิมา ด้วยความรักแรกพบโดยที่เขาไม่รู้อีก่อนว่า เธอคือบุตรสาวของนายจอน บางคอแหลม ผู้แต่งดำเนินโครงเรื่องผูกพันซับซ้อนกันไปตลอดเรื่อง ด้วยการใช้เหตุการณ์ชวนพรรณนาต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของนายจอน ผู้ประพฤตินั้นเป็นเศรษฐีอนาถา ด้วยการแสดงกิริยาเป็น ป้า ๆ เป๋อ ๆ เพราะไม่คุ้นและไม่เข้าใจกับการใช้ชีวิตแบบผู้ที่มีเงิน

สันต์ ท. โกลมลบุตร เปิดเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" ที่สถานีรถไฟหัวลำโพงในเวลา กลางคืน เมื่อหัวรถจักรได้เข้ามาจอดรอรับการตรวจสอบเป็นประจำวัน นายจอน บางคอแหลม กำลังหยอคน้ำมันตามคู่มือรถจักร พร้อมกับร้องเพลง "สุขฉะนี้หรือจะลืม ปลื้มฉะนี้หรือจะเลือน" ไปด้วยความเม้าจากการฟังเป็นประจำในตอนเย็น เสียงร้องเพลง

ของแกเป็นที่ระคายไสตรของประพนธ์ เศรษฐีหนุ่มผู้นั่งอยู่บนตุ๊กตพิเศษที่เขาสำหรับใช้เฉพาะตัว เขาจึงไคจ้างนายจอนให้เล็กร่องเพลงควยเงิน 40 บาท เมื่อได้รับเงินแล้วนายจอนก็ปลานปลั้มในลาภลอยจนแผลร่องเพลงออกมาอีก ด้วยความเป็นผู้มีสติจะประจำใจ แกจึงคืนเงินให้เศรษฐีหนุ่ม ทำให้เขาประทับใจในความซื่อสัตย์ของแก จึงเรียกให้ขึ้นมานั่งคุยควยกับบนตุ๊กตไฟ เมื่อนายจอนกล่าวชื่นชมถึงความสุขของผู้ที่นั่งคั่งเป็นเศรษฐีอย่างเขาผู้นั้น ประพนธ์ก็ทำพินและสัญญาว่า เขาจะมอบเงินให้นายจอน 10 ล้านบาท และให้ใช้ให้หมดภายในหนึ่งปี ถ้าไม่หมดแกจะต้องคืนเงินและทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่เขา ถ้าใช้หมดเขาจะให้รางวัลอีกห้าแสนบาท ทั้งนี้เพื่อพิสูจน์ว่าเงินทำให้คนเรามีความสุขได้เสนอไปหรือไม่

เรื่อง "แก้วสารพัดนึก" เป็นนวนิยายแบบพาฝันที่มีโครงเรื่องอ่านสนุก ขวนขัน ทำให้เกิดอารมณ์เบิกบานมีความสุขตามเนื้อเรื่องไปควย นวนิยายเรื่องนี้มีโครงเรื่องเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งผู้แต่งสมมุติให้เป็นนางไม้ผู้มอบดวงแก้วสารพัดนึกให้กับหญิงสาวชาพิการนางหนึ่งชื่อ แก้ว เสมาทอง แก้ววิเศษดวงนี้ได้บันดาลให้เธอหายจากชาพิการและเนรมิตรให้เธอกลายเป็นหญิงสาวรูปร่างงามและมีฐานะร่ำรวย จะเห็นได้ว่า โครงเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้คล้ายคลึงกับโครงเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" ส่วนโครงเรื่องย่อยที่เสริมเข้ามา ก็มีลักษณะเดียวกับโครงเรื่องย่อยในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เช่นเดียวกัน คือประกอบด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่ชวนขันขันหยรษา อันเกิดจากปาฏิหาริย์ของดวงแก้ววิเศษ ซึ่ง นางสาวแก้ว เสมาทอง เป็นเจ้าของนั่นเอง

เรื่อง "เพื่อนชาย" เป็นเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องชวนขันและอ่านเพลิน คือเป็นโครงเรื่องที่ว่าควยเรื่องราวของชายหญิงคู่หนึ่ง ที่ได้พบและรักกันโดยให้สุนัขที่สวยงามน่ารักของหญิงสาวเป็นผู้เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น โครงเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อหญิงชายทั้งคู่ได้มาพบกัน สุนัขของหญิงสาวเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้ที่รักสุนัขจะชื่นชมและจับใจในเรื่องนี้มากกว่าผู้อ่านธรรมดา สันต์ ท. โกมลบุตร เปิดเรื่องนี้ด้วยการให้สุนัขชื่อ ฉอเลาะ เล่าถึงตัวของมันเองว่า

คลองธรรม โดยยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นแนวทาง โครงเรื่องที่มีลักษณะเด่นในประเภทนี้คือ โครงเรื่องที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตทั่วไป, การครองเรือน, ความรัก และการแต่งงาน ดังที่ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างโครงเรื่องที่ให้ข้อคิด จากนวนิยายบางเรื่องของสันต์ ท.โกมลบุตร ต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง "ทางมาลา" มีโครงเรื่องใหญ่เป็นเรื่องราวของ เทพ มนุชธรรม ชายหนุ่มผู้มีฐานะและอนาคตดี เขาได้พบพานหญิงรับใช้ของมารดาเป็นภรรยา หลังจากนั้น เขาได้แต่งงานกับธิดาวิระกษัตริย์ที่มีฐานะคู่ควรกับเขาแล้วเดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศสพร้อมกัน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เทพเดินทางกลับประเทศไทยพร้อมด้วย ภรรยาและบุตรธิดา เขาได้พบมารดาของเขาอุปการะเด็กชายวัยรุ่นคนหนึ่งชื่อ แมน ชนทอง โดยที่เขาไม่ได้สงสัยเลยว่าเป็นบุตรของเขาที่เกิดจากมณฑา เรื่องราวดำเนินต่อไปตามโครงเรื่องย่อย ๆ ที่ซ้อนเข้ามา เช่น โครงเรื่องที่กำลังกล่าวถึงความรักสนิหสนมระหว่าง แมนกับทศวรรณบุตรชายคนเล็กของเทพกับธิดาวิระกษัตริย์ กับโครงเรื่องที่กำลังกล่าวถึงการคบเพื่อนของบุตรชายหญิงของเทพ ซึ่งมีมารดาคอยแต่ตามใจ และขาดการสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด และโครงเรื่องที่ว่าด้วยความหลงผิดที่ผิดเพี้ยนกับความสุขที่ยังไม่สมกับวัยและสถานะของวัยรุ่นที่เป็นเพื่อน ๆ ของเทพวรรณ เป็นต้น

ทั้งโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยให้ข้อคิดสำหรับปิตามารดาผู้มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรธิดาวัยรุ่นให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และชี้แนะการดำเนินชีวิตให้รอดพ้นจากอบายมุขอันเป็นสิ่งที่จะชักจูงให้หลงเดินทางผิด โครงเรื่องย่อยแต่ละโครงให้ข้อคิดสำหรับวัยรุ่นและปิตามารดา เช่น ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดา, การคบเพื่อน, การใช้ชีวิตสำมะเลเทเมาที่จะนำความหายนะมาสู่ทั้งตัวเองและปิตามารดา ตลอดจนให้ข้อคิดช่วยการชี้แนะให้ผู้อ่านเห็นวัยรุ่นเช่น แมน ชนทอง ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ชยันหมั่นเพียร และมีความกตัญญูรู้คุณนั้น บังเกิดผลดีต่อผู้ประพฤติปฏิบัติอย่างไรบ้าง

นวนิยายเรื่อง "รักกรรมบุญ" เป็นนวนิยายกึ่งพาฝันกึ่งสมจริง จึงมีโครงเรื่องทั้งสองแบบปะปนกันอยู่ตลอดเรื่อง โครงเรื่องย่อยบางโครงเกือบจะเรียกได้ว่า

เป็นอนุวนิยาย Novellette แฝงอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้อง

โครงเรื่องของเรื่องนี้คือเรื่องรักของหญิงชายหลายคน ที่เป็นโครงเรื่องใหญ่ คือ เรื่องรักของ ไบตรี สัทประภาส นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์หนุ่ม ผู้มีความรักและได้รับความรักจากหญิงสาวหลายคนกว่าที่เขาจะได้พบและเข้าใจในรักแท้และแต่งงานกับหญิงที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด โครงเรื่องย่อยที่ซ้อนเข้ามาคือ เรื่องรักของหญิงชายอีกหลายคนที่มีทัศนคติและอุดมคติในเรื่องรักต่าง ๆ กัน ตามสถานภาพและภูมิหลังของแต่ละคน เช่น โครงเรื่องที่ว่าถึงความสัมพันธ์ของ สันตัก กฤติศิลป์ กับหมอมเจ้าหญิงจันทร์พิมพ์ประภา สันตัก ท.โกมลบุตร วางโครงเรื่องย่อยเรื่องนี้ให้หญิงชายทั้งคู่ได้พบกันและสนใจในความคิดของกันและกัน โดยที่ฝ่ายชายไม่ทราบว่าฝ่ายหญิงมีฐานะเป็นเจ้า โครงเรื่องเรื่องนี้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับทัศนคติและอุดมคติในเรื่องความรักและการแต่งงานของหนุ่มสาวในสมัย พ.ศ. 2476 ซึ่งเป็นระยะที่สังคมไทยกำลังตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสมอภาคและความเป็นประชาธิปไตย ทั้งในวิถีชีวิตส่วนตัว และในทางการเมือง สันตัก ท.โกมลบุตร สร้างโครงเรื่องให้ตัวละคร ได้อธิบายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรักและการแต่งงาน โดยให้ สันตักเป็นผู้ตั้งบทบัญญัติของ "รักธรรมนุญ" ขึ้น ตามชื่อเรื่องดังที่เขากล่าวไว้ในคำนำของเรื่องว่า "รักธรรมนุญ" นี้... เป็นสมรศาสตร์ที่ควรมี ควรศึกษา เพ่งเล็ง ตามกรณีและกาละ เพียรปฏิบัติเพื่อผูกงรัก โดยรัก, รักโดยรู้, รักโดยเรียน"¹⁰

นอกจากนี้ยังมีโครงเรื่องย่อยอื่น ๆ ที่ซ้อนเข้ามาซึ่งล้วนเป็นโครงเรื่องที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความรักในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น โครงเรื่องตอนที่ว่าด้วยเรื่องรักของ ม.จ.คิลกรัตน์ กับ ดาวรุ่ง ผู้มีอาชีพเป็นนางระบำ ซึ่งเป็นคู่แต่งงานที่มีความแตกต่างกัน ทั้งฐานะและภูมิหลัง โครงเรื่องตอนที่ว่าด้วยเรื่องรักของ พรหมเพรากับประยูร ให้ข้อคิดสำหรับคู่ที่ต่างกันทั้งอุดมคติและอุปนิสัย

¹⁰ สันตัก เทวรักษ์, รักธรรมนุญ (พระนคร . เขมมบรรณกิจ, 2499), หน้า 14.

เรื่องรักของหญิงชายแต่ละคู่ในนวนิยายเรื่องนี้มีเค้าโครงที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความรักตามทัศนะและอุดมคติของสันต์ ท. โกลมบุตร ดังที่เขาให้ ไมตรี ครุ่นคำนึงถึงความรักไว้ว่า

...รักเป็นความหวานคุดคิมใจยิ่งสิ่งเดียวที่มนุษย์มีอยู่ใน
 ธรรมชาติ รักเป็นเครื่องเชื่อมสมาน ความปรองดอง ปรานี
 ปรานอม รักเป็นเนื้อแท้ของบัญญัติแห่งศาสนาทั้งหลาย และก็
 รักนี้แหละที่มีอิทธิพลประหลาดมหัศจรรย์ ลีลีนาร นาฬิง
 เป็นไมตรีจิตอันสูง กุ้อให้เกิดกัลยาณธรรมทั้งปวง ที่เป็น
 ความอ่อนหวาน สดชื่น บริสุทธิ์ และเขาวัวอยู่เป็นอาจิม¹¹

เรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" มีอยู่หลายเรื่องที่มีโครงเรื่องให้ข้อคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เขากำลังเขียนเรื่องตอนนั้น ๆ และเป็นเรื่องที่คนทั่วไปไปกำลังสนใจอยู่ในสมัยนั้น เช่น เรื่อง "บัตรประจำตัว" สันต์ ท. โกลมบุตรวางโครงเรื่องให้ มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก สนทนากันถึงเรื่องบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งในขณะที่เขาเขียนเรื่องตอนนี้ทางราชการกำลังมีคำสั่งให้ประชาชนทุกคนต้องมีบัตรประจำตัวที่ทวงพรหมกันเป็นข้อบังคับ เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ข้อคิดที่สัมพันธ์กับความสำเร็จและประโยชน์ของบัตรประชาชนที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ต้องมีไว้ประจำตัว เพื่อ "ประโยชน์ต่อการแสดงตนในเมื่อเจ้าหน้าที่เขาสงสัยและขอตรวจ... จะใคร่รู้ว่าใคร เป็นใคร คนร้ายหรือคนดี"¹² และเพื่อใช้แสดงตัวเพื่อสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เป็นต้น โครงเรื่องนี้นอกจากให้ข้อคิดดังกล่าวแล้ว ยังเป็นประโยชน์ด้านการช่วยเหลือทางราชการชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจ ความจำเป็นในการที่ทุกคนจะต้องมีบัตรประชาชนไว้เป็นบัตรประจำตัว

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 794 - 795.

¹² สันต์ เทวรักษ์, มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม, หน้า 4-11.

นอกจากนี้ยังมีนวนิยายอีกหลายเรื่องของ สันต์ ท.โกมลบุตร ที่มีโครงเรื่องให้ข้อคิดหรือเป็นคติอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่อง "ซาตุแคนัน" มีโครงเรื่องที่ให้ข้อคิดในเรื่องความสำคัญและจำเป็นที่หญิงสาวจะต้องรู้จักประมาณตนไม่ทะเยอทะยานอยากในสิ่งที่เกินสถานะและสติปัญญาของตน

เรื่อง "ระเมียรเรียนโลก" มีโครงเรื่องให้ข้อคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อความเจริญเติบโตและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น
เรื่อง "มิตรในเรือน" มีโครงเรื่องให้ข้อคิดเกี่ยวกับการแทรกซึมและการทำจารกรรมของชาวต่างชาติในประเทศไทย

3. โครงเรื่องที่เสริมสร้างจินตนาการ

เป็นโครงเรื่องที่มีอยู่ในนวนิยายทุกประเภทของ สันต์ ท.โกมลบุตร โดยเฉพาะนวนิยายวิทยาศาสตร์

ตัวอย่างโครงเรื่องสั้นที่สร้างจินตนาการคือ โครงเรื่องสั้นเรื่อง "เคี้ยวนกขมิ้น" ซึ่งเป็นโครงเรื่องที่ว่าด้วยเรื่องของนกขมิ้นหนุ่มสองตัวแข่งขันกันร้องเพลงท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงามเพื่อชนะใจขมิ้นสาวอีกตัวหนึ่ง เขาจบเรื่องด้วยการบรรยายถึงความเศร้าโศกของตัวที่พ่ายแพ้ ให้อ่านเกิดจินตภาพที่งดงามและอารมณ์เศร้าหมองตามเจ้าขมิ้นหนุ่มตัวที่พ่ายรักไปด้วย

เรื่อง "สู่โลกพระอังคาร" มีโครงเรื่องที่ผู้แต่งใช้จินตนาการอย่างสูงมาก สันต์ ท.โกมลบุตร ได้ผูกโครงเรื่องใหม่การค้นคว้าทดลองส่งจรวดไปสู่โลกพระอังคาร เกียรติศักดิ์ วรพงศ์ เป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวไทยผู้ทำการค้นคว้าในเรื่องนี้ สวามีเทพนาถโยคีผู้เชี่ยวชาญทางจิตศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้เข้ามาตั้งศูนย์ค้นคว้าการส่งจรวดไปสู่ดาวอังคาร ที่ตั้งพระยาเย็น สวามีเทพนาถรู้ถึงความสามารถของเกียรติศักดิ์ วรพงศ์ เขาจึงเชิญให้เข้าร่วมในโครงการด้วยกัน การค้นคว้าสำเร็จลงด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์และจิตศาสตร์ร่วมกัน เกียรติศักดิ์ ใค้ออกเดินทางไปสู่โลกพระอังคาร และได้พบกับเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดหลายเรื่อง เขาปิดเรื่องด้วยข้อความหมายเหตุนับว่าเรื่องราวทั้งหมดของ เกียรติศักดิ์ วรพงศ์ ส่งมาจากดาวอังคาร ด้วยสัญญาณโทรเลขรหัส

ซึ่งหอकारาทัศน์เป็นสถานีรับถ่ายตออีกหอหนึ่ง แต่ข่าวที่ได้รับหยุดชงักไป เรื่องราวของเกียรตศศกั วรพงศ จิงคางลงกลางคัน

"จากโลกมหัศจรรย์" เป็นภาคที่ 2 ของ "สู่โลกพระอังการ" ผู้แต่งวางโครงเรื่องให้เกียรตศศกั เดินทางกลับสู่โลกมนุษย์ โดยอาศัยแรงส่งจรวคด้วยพลังอันมหาศาลของกอนสมองไฟฟ้าจากโลกพระอังการ เขาได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเขาในระหว่างที่เขาขึ้นไปอยู่บนดาวอังการซึ่งเป็นโครงเรื่องทีประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการ ผสมกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่น โครงเรื่องทีกล่าวถึงกรรวมพลังของประจุไฟฟ้าทีให้พลังแกกอนสมองมหัศจรรย์ทีเป็นศนย์บังคับบัญชาความเคลื่อนไหวและเหตุการณ์ทั้งปวงทีเกิดขึ้นบนดาวอังการ หรือ การทีเกียรตศศกัสวมครอบแก้วลงบนตือระแล้วทำให้มองเห็นความเป็นไปต่าง ๆ บนดาวอังการทีเกิดขึ้นด้วยอำนาจของกอนสมองมหัศจรรย์ และกระแสไฟฟ้า

เรื่อง "ประลัยกัลป์" เป็นนวนิยายวิทยาศาสตร์อีกเรื่องหนึ่งทีเป็นโครงเรื่องจากจินตนาการ ของผู้เขียน สันต์ ท.โกมลบุตร วางโครงการ เรื่องนี้ด้วยการสร้างสังคมและเหตุการณ์ทีจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ โดยเฉพาะทีอยู่ใน "สยามนคร" ทั้งด้านการศึกษากการ เมือง และการอาชีพ ทีดำเนินไปตามอิทธิพลของความเจริญสูงสุดด้านวิทยาศาสตร์ ในช่วงระยะเวลาที "พุทธศตวรรษล่วงมาถึงรอบที 50 ปี บริบูรณ์ โกลลับพุทธันครอยู่แล้ว โลกทีเราอาศัยอยู่รอกการ ชาร์ะล้างด้วยไฟประลัยกัลป์"¹³

สันต์ ท.โกมลบุตร เปิดเรื่องนี้ ด้วยกรกล่าวถึงสังคมของชาว "สยามนคร" ว่าเป็นสังคมของยุคแกเรียนค่านวิชาวิทยาศาสตร์ แม้คชื่อของคนกัก็ให้มีความหมายและคำแปลเป็น ศัพท์ทางวิชาวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ ส่วนสถานที่ตั้งของ "สยามนคร" อยู่ทีบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน เขาวางโครงเรื่องให้คณะบุคคลทีเป็นตัวละครเด่น ๆ ของเรื่อง เดินทางมาท่องเที่ยวทางภาคใค้ซึ่งสมมุติวาคือดินแดนภาคกลาง

¹³ สันต์ เทวรักษ์, ประลัยกัลป์ (พระนคร : แพรพิทยา, 2496), หน้า 3.

ในปัจจุบันซึ่งถูกนำท่วมกลายเป็นทะเลอันกว้างใหญ่ ขณะที่ทั้งคณะกำลังเดินทางท่องเที่ยว ควบยานสะเทินน้ำสะเทินบกอยู่นั้น เกิดอุบัติเหตุ กระแสไฟฟ้าที่มีอยู่ในอากาศได้ขาดหายไปอย่างฉับพลัน ทำให้คณะท่องเที่ยวกลับสู่ดินเดิมไม่ได้ เพราะขาดกระแสไฟฟ้าที่ทำให้ ยานเคลื่อนที่ไปได้ ทั้งคณะต้องท่องเที่ยวผจญภัยและกลับมาใช้ชีวิตเหมือนบรรพบุรุษที่ยังไม่ก้าวหน้าทางค่านิยมวิทยาศาสตร์ซึ่งก็หมายถึงชีวิตของคนไทยในสมัยปัจจุบันนี้เอง

ส่วนแก่นในโครงเรื่องของนวนิยายทุกประเภทของ สันต์ ท. โกลมบุตร คือ เน้นในเรื่องการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ยึดมั่นในประเพณีและศีลธรรม อันดีงาม และแสดงให้เห็นคุณค่าของความเป็นผู้มีศรัทธา เชื่อมมั่นในพระพุทธศาสนา ผู้อ่านจะ เห็นได้ว่า สันต์ ท. โกลมบุตรวางโครงเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้ในนวนิยายทุกเรื่อง ของเขา

ตัวละคร

ตัวละครคือบุคคลที่ผู้ประพันธ์สมมุติขึ้นว่าเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น หรือเป็นผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่องที่เขาวางไว้ นิสัยใจคอของตัวละครและเนื้อเรื่องมักจะเป็นเหตุผลแก่กัน เนื้อเรื่องเป็นผลของอุปนิสัยที่ตัวละครแสดงออกมา และนิสัยใจคอตลอดจนการกระทำของตัวละครย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อเรื่อง¹⁴

สันต์ ท. โกลมบุตร ได้กล่าวถึงตัวละครที่เขาสร้างขึ้นไว้ใน "คำนำ" ของเรื่อง "ธาตุดัน" ว่า

... ชีวิตและตัวละครที่ข้าพเจ้าวางลงไป อาจมีที่มาจาก ของจริงและความจริง แต่ไม่เคยใดจำเพาะเจาะจงลงไป เป็นเรื่องของคนนั้นหรือชีวิตของคนนี้ มนุษย์จริงมีความ รัก ความโกรธ ความเกลียด ความดี ความชั่ว ใคนั้นใด ตัวละครในนวนิยายไม่ว่าจะเป็นขนาดสั้นหรือยาวเหยียด

¹⁴ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, เรื่องเดิม, หน้า 86 - 89.

ก็อาจมีได้เช่นนั้น เพราะมันสะท้อนภาพชีวิตจริง และสังคม
ปัจจุบัน...¹⁵

ตัวละครในนวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร เป็นบุคคลที่มีสถานะทางสังคม และอาชีพต่างกันหลายระดับ อาจกล่าวได้ว่า เขาสร้างตัวละครไว้เกือบทุกฐานะ และทุกอาชีพ นับตั้งแต่ข้าราชการมีบรรดาศักดิ์มาจนถึง นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ พ่อค้า กรรมกร คนรับใช้ ชาวชนบท รวมทั้งตัวละครที่เป็นสตรีต่างฐานะและอาชีพ เช่น แม่บ้าน ครู ช่างตัดเสื้อ ช่างเสริมสวย กรรมกร และหญิงที่มีอาชีพบริการตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ตลอดจนตัวละครที่เป็นเด็กในวัยและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กัน

ตัวละครเหล่านี้วาดขึ้นอย่างมีชีวิตชีวา แต่ละตัวมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมตามเนื้อเรื่อง และไม่ขัดกับโครงเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นตัวละครที่เขาวาดขึ้นมาจากบุคคลจริง ๆ ที่เขาเคยคบหาสมาคมด้วย หรือตัวละครที่เขาวาดขึ้นจากจินตนาการ ล้วนมีบุคลิกลักษณะที่สมจริง ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าเป็นลักษณะตัวละครที่ "เป็นไปได้" นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตัวละครของ สันต์ ท. โกมลบุตร มีลักษณะเด่นที่คล้อยตามโครงเรื่องอีกประการหนึ่งคือ เป็นคนดี มีศีลธรรม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลระดับใดแม้แต่ตัวละครที่เขาสร้างให้มีบทบาทเป็น "ตัวร้าย" ก็มีลักษณะเป็นธรรมชาติ และมีสำนึกในสิ่งที่เป็นความถูกต้องชอบธรรม

ผู้วิจัยจะได้อีกตัวอย่างตัวละครในนวนิยายของสันต์ ท. โกมลบุตร ขึ้นมาพิจารณาเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตามลำดับดังต่อไปนี้

ผู้ชาย ลักษณะตัวละครที่เป็นชายส่วนใหญ่จะมีลักษณะของบุรุษที่เป็น "คนดี" ในสายตาของคนทั่วไป ในสังคม คือ เป็นสุภาพบุรุษผู้ประกอบการอาชีพหาเลี้ยงชีพตนเองและผู้อยู่ในอุปการะตามพื้นฐานการศึกษาและความสามารถของคน เป็นผู้ที่มีอุดมคติ รักความก้าวหน้า มีสติปัญญาและความคิดในทางสร้างสรรค์ให้เกียรติสตรี และมีความรัก

¹⁵ สันต์ เทวรักษ์, ชาติเด่น, เรื่องเดิม, หน้า ก - ข.

นับถือในมารดา และญาติพี่น้องที่เป็นหญิง

ดังเช่นลักษณะของ "ไมตรี สัตหพระภาษ" ในเรื่อง "รักกรรมบุญ" มีบุคลิก
ลักษณะที่ใกล้เคียงกับตัวผู้เขียนเอง ในสมัยที่เขาเขียนเรื่องนี้ (พ.ศ. 2476) ไมตรี
เลือกอาชีพเป็นนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ และใช้นามแฝงว่า "สงวน ลิขสิทธิ์" ซึ่ง
เป็นนามแฝงของ สันต์ ท.โกมลบุตร ในงานเขียนสารคดี ไมตรีเมื่อสมัยยังเป็นเด็ก
นักเรียน มีลักษณะและความประพฤติทำนองเดียวกับ สันต์ ท.โกมลบุตร ตอนที่กำลัง
เรียนอยู่ในโรงเรียนอัสสัมชัญ ดังที่เขาเล่าไว้ใน "ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์"¹⁶ ไมตรี
ในเรื่อง "รักกรรมบุญ" เมื่อยังเป็นเด็กมีลักษณะดังนี้

นายสุนทหพระภาษ เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถม ของ เขาทุกคน
ยอมรับว่า สุภาพ ซื่อ และหมั่นจริงจัง เขมแข็งทั้งในการเรียน
และการ เล่น ไบย่นยอทอดออย เป็นเอกอยู่ในชั้น เช่นเดียวกับ
กับที่เป็นเยี่ยมอยู่ในสนามกีฬา รักความเป็นกันเอง เปิดเผย
และถือความยุติธรรมประจำใจ จึงมีเพื่อนฝูงรักชិតสนิทสนม
มาก และคางหวังกันหนักหนาวา ศิษย์และเพื่อนของเขาคุณนี้
จะเป็นศรี เป็นมงคลแก่สำนักศึกษาต่อไปในวันหน้าเป็นแน่แท้¹⁷

ไมตรีเติบโตขึ้นเป็นชายหนุ่มที่รักความก้าวหน้าและใฝ่ใจในการศึกษาหาความ
รู้อยู่เสมอ ดังที่กล่าวไว้ในเรื่องเดียวกันนี้อีกตอนหนึ่งว่า

...ไมตรีเป็นผู้มีนิสัยรักหนังสือมาแต่เด็ก หมั่นสลับ คัด
ถา และเขียน สมกับคำ สุตะ จินตา ปุจฉา และลิขิต
ในทนายประกาศุณีย์บัตร ของเขาทุกประการ รักการอ่าน
หนังสือที่เป็นแกนสารคดีประโยชน์ และชวนชวาศศึกษา
ภาษาต่างประเทศ อันเป็นแวนส่องให้สามารถเห็นความ

¹⁶ สันต์ เทวรักษ์, ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์, เรื่องเดิม, หน้า 39 - 40.

¹⁷ สันต์ เทวรักษ์, รักกรรมบุญ, เรื่องเดิม, หน้า 115.

มัทจักรรย์ของวิชาทั้งหลายซึ่งหลุมบอนอยู่ในมูมมืคของชีวิต
และของโลก ความรอมตัวเหล่านี้เองก่อให้เกิดวิจรรณ-
ญาอันสุขุมและละเอียดซึ้งในทางใจอันเยาว์ของเด็กหนุ่ม
คนนี้ ซึ่งมีนิสัยเป็นคนช่างครองอยู่แล้ว¹⁸

ตัวละครที่เป็นผู้ชายในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับไมตรี เช่น
ธาดา บุญโยปกรณ ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" มีลักษณะเป็นสุภาพบุรุษผู้ "...มี
อารมณ์เยือกเย็นและสุภาพเรียบร้อย"¹⁹ อีกคนหนึ่ง ธาดา ได้กล่าวถึงตัวเขาเองว่า
"วาจาของมันเป็นสัจย์เป็นเกียรติยศ ซึ่งฉันทั้งเคารพทั้งหึง ฉันรักอบรมให้เป็นคนพูด
น้อยแต่พูดตรงและพูดจริง"²⁰

"ประพนธ์ ธนพิทักษ์" ตัวเอกในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่ง
ที่มีลักษณะ เป็นสุภาพบุรุษนักสู้ในวิถีทางอันถูกต้องทำนองคลองธรรม สันต์ ท. โกมลบุตร
มักจะยกย่องและ เน้นลักษณะของตัวละคร ที่มีคุณสมบัติเป็นชายที่มีมานะพยายามในการ
สร้างฐานะของตนด้วยสัมมาชีพ แม้ว่าความสำเร็จของตัวละครบางตัว เช่น "ประพนธ์
ธนพิทักษ์" จะมีลักษณะ "พ่ายแพ้" คือประสบความสำเ็จอย่างงดงามจนไม่น่าจะเกิดขึ้น
ได้ในชีวิตจริง ประพนธ์ เป็นตัวละครที่ผู้แต่งกำหนดลักษณะอุปนิสัยและภูมิหลังของเขา
ไว้ดังนี้

... มีไต่ถ้อยกำเนิดมาโดยมีชนบทอยู่ในปาก และเบื้องต้น
แห่งวิถีชีวิตก็ระหกระเหินพอไซ... โชคอย่างเคียงววกกับ
ความกล้าโลกลาเสีย และความซื่อตรงต่อมิตร เป็นกำลัง
หนุน ประพนธ์ ธนพิทักษ์ ผุดพุ่งขึ้นสู่ฟ้าเมืองไทยด้วยความ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

¹⁹ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเก็บ, หน้า 37.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 233.

รวก เร็วประหนึ่งจรวด และโชคทวีเดียวกันนั้นมิได้หยุดที่จะ
 เอื้อเฟื้อแก่เขาคดคุณว... ชูรวมค่างเงินก็ยอุมตอเงิน จน
 ฐนสาร สบมคิของหนุม เนื่อทองผู้นี้มากมุลพุนเพิ่มขึ้นทุกวิทุกวัน²¹

"ภาสกร จุฑารัตน์" ตัวเอกอีกตัวหนึ่งในเรื่อง "ธาตุดัน" เป็นตัวละครที่มี
 ลักษณะของหนุมสังคมีหน้าตาทาทางคี่และมีฐานะมั่งคั่ง นิยมใช้ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือย
 คว้าความเพลลิกเพลลิตามสถาน เริงรณคละเคล้าไปคว้าสุราและนารี ตามแบบฉบับของ
 หนุมสังคมีในสมัยปี พ.ศ. 2490 - 2500 ซึ่งเป็นระยะที่ สันต์ ท. โกมลบุตร เขียนเรื่อง
 นี้ขึ้น "ภาสกร" เป็นบุตรชายของพ่อค้าผู้มีหลักฐานและกิจการ คำนคั่งและเขาทำหน้าที่
 เป็นผู้ช่วยของบิคาในการ ประกอบธุรกิจนั้น ผู้แต่งได้กำหนดคณมิลหลังของภาสกรไว้ดังนี้

ภาสกรเป็นลูกโหนดคนคู่เยาว์ของนาย ชุนก๊ิก หรือ กิตติ
 จุฑารัตน์ นายพานิชใหญ่แห่งยานทรจวาก ผู้ดำเนินกิจการ
 คาทางควานขนสงและการรับประกันภัยทางทะเล เขาเป็น
 ก้าวร่ามารคามาแต่อายุ 11 ขวบ เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่
 รักแห่งบิคาตั้งดวงใจ ภาสกรไคร้บถาร ตามใจทุกอย่างที่
 ปรารถนา เทาที่บิคาจะฟังอำนาจใหญ่ทรสุดที่รัก²²

คว้าเหตุผลลึงกล่าว จึงทำให้ นายกิตติ จุฑารัตน์ ได้ลูกชายที่เป็น "ผู้สืบสาย
 โลหิตที่ไม่เอาถ่าน คี่แต่เที่ยว เล่น กิน และใช้ทรัพย์เป็นเบี่ยโดยไม่มีทางท่วมาหากิน
 ได้เช่นนี้"²³

ถึงแม้จะมีความประพฤติไม่เป็นที่น่านิยมน และไม่สนใจในการงานที่บิคาได้สร้าง
 หลักฐานเอาไว้ให้แล้ว ภาสกร ก็มีลักษณะเป็นสุภาพบุรุษผู้มีกิริยาและวาจาสุภาพอ่อนโยน

²¹ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, หน้า 51.

²² สันต์ เทวรักษ์, ธาตุดัน, เรื่องเดิม, หน้า 149.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151.

เช่นเดียวกับตัวละครชายในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ส่วนมากของ สันต์ ท. โกมลบุตร
 ตัวละครที่เขียนจากบุคคลที่มีอยู่จริงได้แก่ "อุลิต สมิตุปกรณ์" ในเรื่อง
 "รักรรรมนุญ" ซึ่ง สันต์ ท. โกมลบุตร กล่าวว่ารกรรรมนุญมาจากบุคลิกลักษณะของ
 นายกุลหลาม สายประคิษฐ์²⁴ ในสมัยที่ร่วมทำงานอยู่ในสำนักงานหนังสือพิมพ์ ไทยใหม่
 และประชาชาติ ด้วยกัน โดยส่วนตัวแล้ว สันต์ ท. โกมลบุตร มีความเลื่อมใสในความ
 สามารถบดขยี้ชนบุคลิกลักษณะของ กุลหลาม สายประคิษฐ์ ดังที่เขาเคยกล่าวถึงไว้ใน
 สารคดีเรื่อง "ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์"²⁵ ในเรื่องนี้ เขาได้กล่าวถึงอุปนิสัยของ
 "อุลิต สมิตุปกรณ์" ไว้ว่า

...นายสมิตุปกรณ์ ไม่ชอบให้ใครมารบกวนในขณะที่ยัง
 ทำงาน เป็นผู้มีนิสัยรักความงามและชอบบุคลิกผิวนอกที่สวย
 แม่จะมีอายุแก่กว่าเขาเพียง 2 ปี เมื่อพ้นจากเวลาพักเล่น
 หัวแล้ว บรรณาธิการคนนี้เป็นบุคลิกผู้ใหญ่ที่น่านับถือ เขม
 แฉ่งอยู่ในร่างกายที่แบบบาง และมีความคิดอ่านนานาในสมองห
 สมองหนุ่มของเขาเป็นอันมาก²⁶

"นาย จอน บางคอแหลม" เป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา"
 ผู้แต่งได้บรรยายลักษณะของนายจอน บางคอแหลม ให้ผู้อ่านได้เห็นบุคลิกของชายสูง
 อายุ ไร้การศึกษา (อ่านหนังสือไม่ออก) มีอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานหยอดน้ำมันเครื่อง
 ล้อรถจักรของหัวรถไฟ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้บรรยายลักษณะของนายจอน บางคอแหลม
 ให้มีบุคลิกลักษณะสมเป็น "เศรษฐีอนาถา" ด้วยการแนะนำตัวนายจอน ไว้ตั้งแต่เมื่อแ
 เริ่มปรากฏตัว เป็นครั้งแรกในนวนิยายเรื่องนี้ว่า

²⁴ สันติภาพ สันต์ ท. โกมลบุตร วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2519.

²⁵ อ้างถึงแล้วในหน้า 49.

²⁶ สันต์ เทวรักษ์, รักรรรมนุญ, เรื่องเดิม, หน้า 145.

... คนงานนุ้ยยกน้ำมันหุงคั่วคนสำคัญของเราวางท้ายแพหุง
ไว้มันแกว้อันนมพูน้อย่างหมิ่นเหม่เต็มที ก็จึงสำนึกแนก
ใจวา เลือดทางเกดสูกรมหาเถาครว้าครา มีรอยปะอย่างลวก ๆ
ที่หัวเขา มากมูลไปควยรอยเปื้อนน้ำมันหุงอุคเครื่องและเหงื่อ
โคลมสมกัน... เส้นผมของแกซึ่งคงจะไม่โตคตเล็มมา กวา
ต้อง เคือนจนยาวลนทุกหูและคลุมท่ายทอยสนิหนั้นนุญอกชาวฉน
เกือบจะเต็มศีรษะอยู่แล้ว หนวดเกว้ากคงจะไม่ไกรรับการคัก
หรือโกนมาเป็นเวลานานเท่ากับเส้นผม จึงขยู่วาออกมาจาก
ใตุจุก และดวงพระอมุกระระพรหมอย่างไมค้อยเป็นระ เบียบ
อุยสุกหนอย หนาปากอันเหี่ยวย่นของแกยัง เข็ม ไปควยเหงื่อ...
สิ่งที่เขิดขู่ในหน้าของแกไว้ก็คือบุมปากอันคูลลายจะยีนแถมอยู่
เป็นนิจ บอุกอารมณ์ของบุคคลเจ้าสำราญพรอนที่จะสนุกสนานกับใ
ใคร ๆ ไคทุกขณะ...²⁷

เมื่อ "ประพนธ์" ได้พบกับนายจอน เป็นครั้งแรก หลังจากมีการว่าจ้าง
นายจอนไม่ให้ร้องเพลง และนายจอนทำบิดสัญญาแล้ว "ประพนธ์" มองเห็นลักษณะของ
นายจอน ว่าเป็นผู้ที่... เมื่อ

... พิธีจกรปรุงารประกอบด้วยการแต่ง เนื้อแต่งตัว เข้าด้วยกัน
แล้วก็เห็นไคแนดนักวาทชีวิตอันยี่ดยาวมาจนไคถึงเพ็ญนี้ของแก
คงจะคำ เป็นคอุคมาขนุเสนาทางอันขรุขระเต็มที ไมค้อยจะไค
มียามราตรีนอย่างเขอาอื่นมากนัก แต่ภายในรูปแรงดูราวราย
รุงรังนี้มีสิ่งประ เสริฐสุดอุยประการหนึ่งหมกชอนอุยประคจ
ควงมตีอันมีคาคหมกชอนอุยในเปือกตม คือความซื่อตรงอันหา
ไคยากยิ่งในดวงจิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ความซื่อตรงคอุ
คอุสัญญา อันเป็นการ แสดงออกซึ่งความซื่อตรงคคตนเองอย่าง
นี้มีไคแสดงออกพรอมกันไปกับความ เคารพตนเองหรือไค²⁸

²⁷ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีนาอา, เรื่องเดิม, หน้า 24 - 25.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

"นายหรั่ง มหาจักร" บิดาของ วาที มหาจักร ในเรื่อง "ซาตุแคนัน" มีอาชีพ เป็นหัวหน้าคนงานบำรุงสวนของเทศบาลประจำสวนลุมพินี เป็นตัวละครที่มีบุคลิกและนิสัย ใจคอแบบเดียวกับนายจอน บางคอแหลม คือ ชอบดื่มเหล้า และมีอารมณ์ขันอยู่เสมอ ผู้ แต่งกำหนดภูมิหลังของนายหรั่งให้แกเป็นชาวชนบทจากอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งหนีอาชีพการ ทำนามารับจ้างทำงานเป็นกรรมกรอยู่ในกรุงเทพฯ นายหรั่ง รักวาที และวิณา บุตรสาวทั้งสองของแกมาก พยายามส่งเสริมให้โตศึกษาเล่าเรียนจนจบชั้น มัธยมศึกษา 6 ซึ่งเป็นชั้นมัธยมบริบูรณ์ในสมัยนั้น เมื่อ วาที ลูกสาวคนโตกลับบ้านผิดเวลา แกก็ดูว่าไม่ลงแสดงถึงความรักที่แกมีแต่ลูกสาวคนนี้ เช่นพ่อที่รักลูกสาวทั่ว ๆ ไป ถึงที่แก ราวพันในใจ

... คิมันไม่ลง - โกรธไม่ลง - เกลียกไม่ลงจริง ๆ เพราะ วาลูกกอดอกนี้เป็นพยานรักคนแรกของแกซึ่งเกิดจากแม่ออนผู้ เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก ความสวยของแม่หญิงเป็นอาวุธสองคม... เพราะฉะนั้นแกจึงมีภาระหน้าที่จะทองระแววระแววไว มีให้ มั่นแวงเขามาทำร้ายลูกกอดอกของแก เขาไคว้นหนึ่งข้างหนา²⁹

เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ตัวละครผู้ชายที่ สันต์ ท. โกมลบุตร วาดให้ เป็นผู้มีความรู้หรือมีภูมิหลังทางการศึกษาในชั้นสูง ไม่นิยมรับราชการ ส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่ประกอบอาชีพส่วนตัว เช่น ทำการค้า เป็นอุตสาหกรรม นักเขียน หรือนักหนังสือพิมพ์

แม่หญิง ตัวละครที่เป็นผู้หญิงของ สันต์ ท. โกมลบุตร ไม่เน้นถึงความงามเป็นสิ่งสำคัญแต่ให้ความสำคัญใน "ความคิด สติปัญญา และคุณสมบัติ" ของตัวละครนั้น ๆ และที่ผู้วิจัยเห็นว่า เขามีความคิดที่ก้าวหน้ากว่านักประพันธ์ร่วมสมัยของเขา ก็คือการสร้าง ตัวละครฝ่ายหญิงให้มีลักษณะของสตรีที่มีการศึกษา รักความก้าวหน้า และมีความคิดที่จะ

²⁹ สันต์ เทวรักษ์, ซาตุแคนัน, เรื่องเดิม, หน้า 401.

ทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเอง และทำประโยชน์ให้แก่สังคม ตัวละครฝ่ายหญิงในนวนิยาย
ทุกเรื่องของเขาไม่ว่าจะมีสถานะเช่นไร จะมีคุณสมบัติตรงกันอยู่ประการหนึ่งคือ เป็น
หญิงที่ประกอบสัมมาชีพตามความสามารถของตน หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า
สันต์ ท.โกมลบุตร นิยามของผู้หญิงที่พึ่งตนเอง และช่วยหารายได้มาจุนเจือครอบครัว
ทั้งที่ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างตัวละครฝ่ายหญิงที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ ตามลำดับ
ต่อไปนี้

"จวงเจี๋น" ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมวิบูลย์
แล้ว เธอคำนึงถึงตนเองว่า

... ก็ฉันมีความรู้และความสวยงามอยู่เล็กน้อย แต่ฉันมิใช่ชื่อ
เสียงดีงามอันจะสร้างอนุสาวรีย์ให้แก่ตัวเองได้ พี่เองเคย
เปรียบทุกซอกกับฉันด้วยเรื่องนี้เสมอ เรามีความศึคตรงกันในเรื่อง
ที่ทะเยอทะยานอยากทำตัวให้เป็นที่ประโยชน์แก่ชนหมู่มาก แม
ว่าเราจะเป็นเพียงคนเล็ก ๆ และมีส่วนน้อยในอันที่จะช่วย
เหลือเขาเหล่านั้นก็ตาม เราไม่ต้องการเป็นนักบินข้ามมหา
สมุทรเหมือนอย่างแม่ เอมี ยอนสันน์ ไม่ต้องการเป็นนักกอล์ฟ
หรือเทนนิสฝีมือเยี่ยมของโลก ไม่ต้องการเป็นเจ้าถอยหมอคความ
เป็นนักฟันดาบชั้นเป็นงานและกีฬาของชายเขานั่นหรอก แต่
ปรารถนาจะให้สุยามภาคภูมิใจในงานฝีมือและความสามารถ
เท่าที่ผู้หญิงอย่างเราจะพึงทำและบำเพ็ญได้³⁰

"ดวงเดือน" ในเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เมื่อ "วราห์" พบกับ "ดวงเดือน"
ครั้งแรกนั้น เขารู้จักเธอในนามของ "พยอม" หญิงผู้มีอาชีพรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า สันต์
ท.โกมลบุตร ได้บรรยายลักษณะของเธอไว้ว่า

... หญิงคนหนึ่งท่าทาง เกินบอกว่าจะยังไม่แก่ เดินก้มหน้า
กมตามถนนในซอยนั้น รูปร่างงดงามพอใจ... นุ่งชุดงี่สีค่า

³⁰ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 6.

และสวมเสื้อชั้นนอกสีขาว เรียบ ๆ³¹

พยอม หรือดวงเดือน เป็นหญิงที่รู้จักประมาณตนว่ามีฐานะและความเป็นอยู่ ไม่คู่ควรกับวราห์ เธอเป็นภรรยาของเขาด้วยความรักและความกตัญญูที่เธอได้ช่วยเหลือ เธอในยามทุกข์ยาก แต่พยอมไม่ยอมจดทะเบียนสมรสกับเขา เธอแสดงความตั้งใจอัน แน่วแน่ในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปด้วย ด้วยการทํามาหาเลี้ยงชีพพึ่งตนเอง พยอมได้ กล่าวกับวราห์ ว่า

... คุณคงปล่อยให้คิดนอยู่คนเดียว ไม่มีสิ่งใดบังเกิดขึ้นแก่คิดน คอกคะ แม่มคุณจะมาเยี่ยมคิดนบ้าง เป็นบางครั้ง บ้างคราว และในเวลาว่างงานคิดนทำงาน เลี้ยงชีพอยู่ต่อไปดังแต่ก่อนใด เช่น ไปเอาจุกที่ห้องมารีบจ้างทำงานอยู่กับบ้าน หรือไป ประจำอยู่กับรานคักเลื้อ คิดนจะอยู่ที่นั่นแหละคะ ตามความ กรุณาและความปรารถนาของคุณ...³²

"เมตตา" ในเรื่อง "รักกรรมบุญ" เมตตาเป็นครูและมีพี่ชายเป็นนักประพันธ์ และนักหนังสือพิมพ์ เธอเป็นหญิงที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง เธอประกอบอาชีพ เป็นครูตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือพี่ชายหารายได้มาจุนเจือการใช้จ่าย ในครอบครัว สันติ ท. โภภณบุตร กล่าวถึงเมตตา ว่า

เมื่อพี่ชายล้มป่วยเข้าไปในหลุมแล้ว นางสาวสลับประภาส จึงหิบบินพาพุ่มดอกไม้ที่ตกแต่งอยู่นั้นขึ้นจากกระเชา ลงนั่งพับเพียบบนเสื่อลวด กมหนักมตาทำงวนมีมือนี้คือไปอย่างปราณีต บรรจง ญาติผู้ใหญ่ส่งไฟนวลกระจ่างนี้ แมครนอนอยู่แห่งคองวิทยานารี แลลมแพนชอยไม่นอนเลย เรือนผมชมวคณนเป็นมวยไว

³¹ สันติ เทวรักษ์, แหวนประดับก้อย, เรื่องเดิม เล่ม 1, หน้า 20.

³² เรื่องเดียวกัน, เล่ม 1, หน้า 334.

ที่หายทอยอัครรอบหน้าที่ยังลืมพิมพ์ เพราะให้ตกเค้น... เหมือน
ผู้หญิงทั้งหลายที่คมขำ คมคาย และคมสัน³³

"กันทิมา" ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เป็นหญิงที่พึ่งตนเอง เธอมีความรู้
เพียงเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 6 และมีอาชีพเป็นช่างเสื้อสตรีผู้มีฝีมือ กันทิมา สนใจศึกษา
เพิ่มเติม มีนิสัยไม่เห่อเหิม รู้ฐานะของตนเอง เป็นผู้รู้จักประมาณตน สันต์ ท. โกมลบุตร
ได้บรรยายลักษณะของ กันทิมาไว้ในตอนที่ "ประพันธ" ได้พบเธอเป็นครั้งแรก ขณะที่
เธอกำลังทำงานอยู่ในร้านตัดเสื้อ ดังนี้

... พนักงานหรือช่างประจำร้านคนหนึ่ง จะสูงค่ากว่าชาวญี่ใค
ยังมองไม่ถนัดเพราะเขาหล่อนั่งอยู่บนจักรตวงกลาง หันหน้ามา
ตรงเขาพอดี หล่อนเงยหน้าขึ้นแวบหนึ่ง เมื่อสังเกตเห็นสิ่งรำไร
อยู่ตรงหน้า ใบหน้านั้นนุ่มนวลเล็กน้อย แต่ดวงตาสีเข้มเฉิดฉาย
กระไร ทั้ง ๆ ที่มีไถ้ไต่ทาทางหรือความหวังอะไรทั้งสิ้น...
หล่อนสวมเสื้อเชิ้ตสีน้ำตาลคอปกมีกระเปาะ และแขนเหนือข้อศอก
อย่างธรรมชาติสามัญเหลือเกิน และสเกิร์ตคลุมทาทที่หล่อนสวม
ยังสามัญยิ่งขึ้นไปอีก ลากเบลกว่ามะหยีคว้านเล็กนืดเกี้ยว นิด
วิสัยของช่างซึ่งอาจจะตัดเย็บไต่เอง ไท้หันหรือค้วงหน้าสามัญ
ค้ำใจชอบ... ผมเส้นยาววัดค่อนใหญ่ปลอญชายประบา สิ่งประคัม
เรือนผมเป็นก๊ีบพลาส์ติกสีชาวราคาดุกชินเคียว³⁴

เมื่อ "ประไพพรรณ" น้องสาวของ "ประพันธ" แจ้งให้กันทิมาทราบถึง
ความรักของพี่ชายที่มีต่อเธอ กันทิมา ได้ปฏิเสธความรักและความหวังดีของเศรษฐีหนุ่ม
ด้วยการชี้แจงให้ ประไพพรรณ ทราบความคิดของเธอด้วยความนอบน้อมถ่อมตนและ
การรู้จักประมาณตนเอง ว่า

³³ สันต์ เทวรักษ์, รักรรรมนุญ, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 86.

³⁴ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 67.

...ครอบครัวของดิฉันยากจนเหลือเกินค่ะ และมีฐานะอันต่ำต้อย ไม่สมคู่สมควร กับบุคคลในสังคมชั้นสูงอย่างคุณพี่ของคุณแม่ แต่ดิฉันก็เสียใจ ไม่มีความละม้ายแก่กันสักอย่างในคานการครองชีวิต แม้ตั้งฐานะเป็นเมืองคนลงไป จนถึงการศึกษาอบรมในสังคมยุคนี้ เป็นเบื้องท้าย...ดิฉันอยู่ในหมกมุ่นยากจน³⁵

สันต์ ท. โภมสมบูรณ์ ยกย่องหญิงที่เป็นมารดาอย่างสูง ไม่ว่าตัวละครที่เขาวาดขึ้นจะเป็นมารดาที่มีฐานะและความเป็นอยู่เช่นไร เขาจะบรรยายความรักของมารดาไว้ด้วยความซาบซึ้งและซึ้งกินใจ ดังเช่น

นางวอน มหาจักร แม่ของวาทิ มหาจักร ในเรื่อง "ซาตุแคน" เป็นตัวละครที่เป็นหญิงชาวบ้านสามัญ มีการศึกษาน้อย ปรากฏ แต่ไม่ใช่จากหาบคาย รักสามี และลูกมาก นางมีลักษณะของหญิงชาวบ้านที่ สันต์ ท. โภมสมบูรณ์ นิยม คือ ประกอบอาชีพตามความถนัด เพื่อช่วยสามีหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว นางวอนประกอบอาชีพค้าขายข้าวแกง เช่นเดียวกับ นางทองม้วน แม่ของกัณทิมา ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา"

เมื่อ วาทิ ลูกสาวมาสารภาพว่าคบชู้กับภาสกร นางวอนรู้สึกผิดหวังในตัวลูกสาวมาก ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงความรักอันยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูกว่า

... หลอนเป็นเลือกก่อนหนึ่งในอกของฉัน ฉันذنอมูกกลมเกลี้ยงเลี้ยงดูของฉันมา จะชีวิตดีทางอย่างไร หลอนก็ใคร่ชื่อว่า เป็นลูกของฉันวันยังค่ำ... เมื่อหกล้มก็คงเจ็บเนื้อตัวกันทั้งนั้น ฉันว่าตัวหลอนเองก็ใคร่รับความทรมาณไป จ้อยอย่างสาสมแล้ว ไม่คงไหนช่วยกระหน่ำซ้ำเติมเพิ่มขึ้นอีกแรงหนึ่งหรือกระยะ ฉันทำไม่ลง...³⁶

³⁵ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 103.

³⁶ สันต์ เทวรักษ์, ซาตุแคน, เรื่องเดิม, เล่ม 2, หน้า 125.

นาง "แม่น ศุภประศาสน์" มารดาของ "ไมตรี สัตย์ประภาส" ในเรื่อง "รักกรรมบุญ" เป็นตัวละครที่มีลักษณะของมารดาผู้ควรแก่การยกย่องบูชาพระคุณ ตามเนื้อเรื่อง ไมตรีและเมตตาเป็นก่าพร้าบิศา เขาทั้งสองจึงมีมารดาแค่นี้เป็น ผู้เลี้ยงดูและอบรม สันต์ ท. โกมลบุตร ได้วาดภาพนางศุภประศาสน์ว่าได้อบรมเลี้ยงดู บุตรธิดาทั้งสองของนางด้วยการบรรยายไว้ว่า

ไมตรีและเมตตาเติบโตขึ้นในอุทรของมารดาผู้สั่งสอนและ อบรมลูกทั้งสองอยู่เนืองมิถุนัน ใหญ่ลึกสูงในนามประจำคน ซึ่งทานบิศาของเขาแต่งขึ้นด้วยใจเจตนา ไมตรีแปลว่า ความนับถือ กับความเป็นเพื่อน ความหวังดีเมตตา ความ รักความปรารถนาจะใหญ่อื่นใดสุข ไมตรีและเมตตา สองสิ่ง นี้จึงเป็นที่มาของความรัก รักด้วยความหวังดี รักด้วยความ ปรารถนาจะใหญ่อื่นใดสุข... ดังนั้นการอบรมสั่งสอนของ นางศุภประศาสน์ จึงก่อให้เกิดความอ่อนโยนละมุนละม่อม ความซื่อตรง และความโอบอ้อมอารี เกิดเป็นคุณธรรมประจำ อยู่ในอุปนิสัยและสันดานของเด็กทั้งสองนี้ตลอดมา ไมตรี และเมตตาเป็นเด็กที่ใครเห็นใครรัก ใครเห็นใครชอบ ออก ที่จะนิยมชมเชยความเป็นเด็กดีของเขาเสียมิได้³⁷

นางทองม้วน แม่ของกันทิมา ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เป็นหญิงชาวบ้าน สามัญ ซึ่งมีบุคลิกลักษณะใกล้เคียงกับนางวอนในเรื่อง "ธาตุแก่น" นางทองม้วนเป็น หญิงที่ขาดการอบรม ไม่เคยรู้จักกับ "มรรยาทสังคม" แก่คิดอย่างไรก็จะพูดออกมาอย่าง นั้น เปิดเผยและตรงไปตรงมา ด้วยการใช้วาจาที่ไม่ได้ตกแต่งให้ไพเราะรื่นหู แต่ผู้ฟัง ก็ไม่ได้เว้นที่จะกล่าวไว้เลยว่า นางเป็นคนที่มีศีลธรรมตัวละคร เช่น นางทองม้วน เป็น ลักษณะของตัวละคร อีกแบบหนึ่งที่เขียนขึ้นอย่างสมจริงมาก

37 สันต์ เทวรักษ์, รักกรรมบุญ, เรื่องใจเดิม, เล่ม 1, หน้า 113.

สันต์ ท. โภทมูลกร ไท่กล่าวถึง นางทองม้วนไว้ตอนหนึ่งว่า

... อุตัญความสุจริตทั้งกายและใจอันเคยปฏิบัติแต่ตั้ง เดิมมา
มาครวญจะยากโรมันไมคอบุจะพอหีบพอดวย เบียง เขาอื่น
นางทองม้วนก็ถึมน้อยในชอที่ไม่คิกจะเป็นคเบียร เพือเมนุษย์
แมวาลากดอมาถึงมือในเมือมันเป็นทุกขลากบาปกรรม ก็ไม
ปราร ณาจะยิดไว เป็นสมบัติน³⁸

นอกจากนี้ผู้แต่งยังไต่กล่าวถึงลักษณะอุปนิสัยของนางทองม้วน ไว้อีก้าหนึ่ง
ควยว่านางเป็นผู้มีความรู้ สึกนิกคิก เช่นไร ในยามที่คอง เผชชอกกับ เหตุการณ์ที่นางไมคาคคิก
หรือคูนเคมามากอน ผู้อ่านจะสังเกตเห็นไคว่า สันต์ ท. โภทมูลกร มีความเข้าใจในพฤคิ
กรรมของตัวละคร ทุกประ เภทที่เขาส้างขึ้นมา ทางทองม้วนนั้นแบจะค้อยการ สึกษาอกรรม
แต่ผู้แต่งไคว่าคอุปนิสัยใจคองนางควยความเข้าใจและเห็นใจว่า

... ก็และบุคคลนั้น ธิว่าใจเป็นมดหินไปควยความโลกความ
โกรธความหลงเสี้ยแล้ว ยังช่าชาคมกลอมเกลาช่าระมลหิน
โทษนั้นไค หะฮาคหมคจคไปจากใจคนเสี้ยอีกเลา ยอมจะถึ
เออแต่ใจตนเอง เป็นประมูท และวิเคร าะที่เออวาบรคค
สิ่งทีคันทาคนพคและคิกนั้นยอมจะถึคองไปหังสิน นางทอง
ม้วน นั้นก็เคยเขาคัดเขาวามาไมนอย อุตสาหังหังจนหลบ
ไปก็หลายครว แต่นางมีเคยรู้ สึกคิมค้ำในร สพระธรรมถึถึงขนาด
ทีจะถึลาสาธุการควยไป ขริสุทธิไค เพราะชาคกทีไคุสคับมา
นั้นไมถึลอะไร ถึบนิทานปรันปราคที่นาง เคยไคพังมาคคองและ
บรคคากโอาวาทหังหลายหังปวง เคาก็ถึลเสี้ยววเป็นสิ่งที่นางรู
อยแถใจแล้ว กนาลหงอกแล้วไมจ่าเป็นที่จะคองมาพร่าสอน
กูนอีก นางทองม้วนเป็นผู้ที่สิและถึมกะอยุอยางนี้ และสำคัญ
วาคนเป็นฝ่ายปฏิบัติชอมอยุคคคคมา³⁹

³⁸ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เลม 1, หน้า 138.

³⁹ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เลม 2, หน้า 686 - 685.

จากตัวอย่างลักษณะของตัวละครที่เป็นหญิงดังที่ได้ยกมาแล้วนั้น พอจะเห็นได้ว่า สันต์ ท. โกลมบุตร นิยมสตรีที่เป็นที่พึ่งของตนเอง และยกย่องการประกอบสัมมาชีพของผู้หญิงที่มีความรุ่มรวย เช่น คาวรุ่งและดาวเรือง พี่น้องสาวฝาแฝดผู้มีอาชีพเป็นนางระบำ ในเรื่อง "รักกรรมบุญ" วาณี ตัวเอกในเรื่อง "ธาตุแคน" ทำงานเป็นพนักงานบรรจุน้ำในโรงงานยาสูบ และ กันทิมา ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เป็นช่างตัดเสื้อ และแม้ว่าเมื่อมีฐานะดีแล้วก็ยังคิดสร้างหลักฐานด้วยการตั้งร้านตัดเสื้อเป็นของตัวเอง

บทสนทนา

เมื่อตัวละครในนวนิยายคือบุคคลที่ยืนสมมุติขึ้นให้มีพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามโครงเรื่องที่วางไว้ บทสนทนาของตัวละครก็คือ การสนทนาโต้ตอบระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในเรื่อง ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจนิสัยใจคอของตัวละครดีขึ้น และบทสนทนาของตัวละคร เป็นวิธีที่จะดำเนินเรื่องให้ก้าวหน้าไปด้วย⁴⁰

บทสนทนาของตัวละครในนวนิยายของ สันต์ ท. โกลมบุตร เป็นบทสนทนาที่ใช้ภาษาเข้ากับบุคลิกลักษณะของตัวละคร มีความชัดเจน ไม่สลับซับซ้อน เข้าใจได้ง่าย ดังจะยกตัวอย่างบทสนทนาจากนวนิยายบางเรื่อง เพื่อให้เห็นลักษณะของบทสนทนาที่เป็นแบบของ สันต์ ท. โกลมบุตร ดังต่อไปนี้

1. บทสนทนาที่แสดงลักษณะของผู้พูดว่าเป็นผู้คอยการศึกษา แต่มีนิสัยร่าเริง และมีอารมณ์ขัน เช่นบทสนทนายระหว่าง นายจอน บางคอแหลม กับ นายศักดิ์ระบือครองธรรม ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา"

"ฮา ฮ่า เงินอยู่ในมือ ไ้อจอนจะไปใช้จ่ายทางไหนบ้าง
นายจะรู่หรือวะ"

⁴⁰วิทย์ กิระศิริยานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, เรื่อง เกม, หน้า 86 -

"รู้ดีครับ เพราะตามสัญญาที่จะลงนามกันนั้น..."

"ลงนามไว้ละ"

"ครับ ต้องลงนามด้วยกันทั้งคู่ สัญญา และผู้รับสัญญาครับ
ถึงจะมีผลตามกฎหมาย"

... และสัญญานี้จะคงไปทั่วกันที่สำนักงานทนายความให้เป็น
หลักฐาน

นายจอน บางคอแหลม ผงะเอนตัวไปทางเบื้องหลังโดยไข
แขนทั้งสองขยับไขว่ แกดอนใจยืดยาว "โอ้จอนซวก เป็นเศรษฐี
กับเขาแล้วละ" นำเสียงของแถมเศรษฐีรอยและแหบเครือไม่
กลตามองขึ้นสบตาใคร แหงนหน้าขึ้นสู่เพดานห้องอย่างระทึกใจ

"อ้าว ทำไมละครับ - คุณนา"

"เขียนหนังสือโนเป็นวะ"

"เซ็นชื่อตัวเองละครับ"

นายจอนใช้วิธีสั้นสี่ระยะแทนคำตอบ

"คุณนาจะทำแกงไตไหนลายชื่อเซ็นก็ได้ครับ"

แกดกลับโยนตัวชะโงกหน้ามองนายศักดิ์ระบืออย่างทิ้ง ๆ

"แกงอะไรวะ ไม่เคยได้ยิน"

"แกงไตครับ"

"เฮ เคยกินแกงส้ม คุมยำ แกงควั แกงเผ็ด แกงเลียง
ไตแกงไตนี้ไม่เคยทำกินวะ" แกดหันไปหารี้อภริยา "แม่ทำไต
ไหม - แกงไต ไสอะไรมั้งวะ"

.....
"แกงไตนะใบไม้ของกินไตหรือครับ - คุณนา เขาหมาย
ถึงรอยชืดที่ทำไว้ เป็นเครื่องหมายแทนลายมือชื่อนำครับ คุณนา
จะชืดเป็นรูปเฉลว ภาพบาท หรือวงกรม ๆ ี่ ๆ อยากร
ก็เรียกว่าแกงไตไตทั้งนั้น"⁴¹

⁴¹ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 167 -

2. บทสนทนา ที่แสดงว่าผู้พูดว่าเป็นผู้มีการศึกษา ทรงภูมิปัญญา เช่นตอนที่ สันทัต กฤตติศิลป์ และ ม.จ.หญิง จันทรพิมพ์ประภา โค้ดเถียงกันเรื่องปรัชญาและความหมายของ "ความรัก" ในเรื่อง "รักธรรมนุญ"

.....
 "คุณเลือกโค่นายกรั๊กมนตรีแล้วหรือยังคะ"

ตอบว่า "อะไร คุณคิดจะเปิดรกรักสภาพร้อมกับรัฐสภาในวันที่ 10 ธันวาคมนี้แล้วหรือนี่ รักธรรมนุญของเรายังหาผู้เชี่ยวชาญมาไม่ได้อีกเลย"

"อ้าว" หน้าตาประหลาดใจ "คิดนึกว่าคุณไกร่างไว้เสร็จเรียบร้อยแล้วเสียอีก ยังรอคุณจะเสนอรกรักสภาเพื่อขอมติเห็นชอบเท่านั้น" แล้วถาม "ไมลองเลือกตั้งดวงหน้าไวก่อนบางคอกหรือคะ - สันทัต"

"คุณเห็นผู้ใดสมควรแก่ตำแหน่งนายกนี้เล่า จันทรพิมพ์"

ตอบอย่างตรึงตรอง "คิดนี้ไต่ลองพิจารณาแล้ว และเห็นว่า... " หยุดทอกระยะนึกหนึ่ง "เมื่อจะประกาศใช้รักธรรมนุญและเปิดรกรักสภาแล้ว คิดผมเองไม่เห็นว่ามีใครเหมาะสำหรับตำแหน่งนายกมนตรียิ่งไปกว่ามโน" หัวเราะเบา ๆ แต่ไม่ผองใส่นัก "ผมก็เห็นควร เป็นเช่นนั้นแหละ - จันทรพิมพ์ เพราะมโนเป็นประมุขประธานของอินทรีย์ มีตา หู จมูก ลิ้น และกายเป็นบริวาร..." "...ในสวนความเป็นมนุษย์ มโนเป็นผู้ประสิทธิ์ทั้ง ความรัก ความเกลียด และความโกรธ เมื่อคุณเห็นสมควรเลือกมโนให้เป็นนายกมนตรี ผมก็ไต่แสดงความเห็นชอบตอบรับ ร้องไว้ หากแต่ความโมมีธรรมชาติไม่คงที่ดังกล่าวแล้ว ผมจึงถือโอกาสแนะนำหนทางแก่กันการละเมิดรักธรรมนุญไว้เสียแต่เนิ่น เพราะถ้าเมื่อใดคุณจะให้มโนผู้ถือการลงไปสู่ตามอำเภอจิต โดยไม่เห็นแก่ศีลธรรม ไม่เห็นแก่วิบัติของผู้อื่น ปล่อยให้อำนาจฝ่ายต่ำ เขาคงอู้งงแล้วไซ้ร เมื่อมันฉกฉวยฉวยมสันติสุข ก็จักบิดลงอย่างนาสลดใจ เป็นแน่แท้"

"คุณน่าจะเป็นนักการเมืองเหลือเกิน - สันทัต และอาจเป็นนักพูดเอกที่เดียว"

หัวเราะ "ตามหลักรัฐศาสตร์ของอริสโตเติลบรมครูว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง แต่เราจะพูดกันตามหลักสมร ศาสตร์ มนุษย์เราก็น่าเป็นสัตว์การรักอีกด้วย"

แล้วคุณก็น่าจะเป็นนักศตวรรษมนุษย์อีกด้วยเหมือนกัน⁴²

3. บทสนทนาที่แสดงให้ผู้อ่านทราบถึงเหตุการณ์ร่วมสมัยของผู้เขียน ที่เกิดขึ้น หรือกำลังเป็นข่าวที่คนทั่วไปกำลังสนใจกล่าวถึงกัน ในระยะเวลาที่เขาเขียนเรื่องนั้น ๆ ขึ้น บทสนทนาลักษณะนี้ที่เด่นที่สุดและน่าจะยกมาให้เห็น คือ บทสนทนาในเรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" ตอนที่ชื่อว่า "บัตรปันส่วน" ซึ่งเป็นตอนที่ผู้เขียนลงวันที่เขียนไว้ว่า "28 มกราคม 2490" อันเป็นระยะที่มีการปันส่วนข้าวสาร เพื่อขายให้กับชาวกรุงเทพฯ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวถึงเหตุการณ์เรื่องนี้พร้อมแสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า

เขา (พิมพ์) "คนในเมืองไทยออกข้าวนี้ มันเป็นเรื่องตกลง
ขนาดหารอยควาที่เดียว เสียแรงที่เป็นเมืองข้าวกับเขาทั้งที่"
หลอน (ยิ้มตาขึ้น) "แต่ถ้าคุณไทยรู้จักประหยัดการใช้จ่ายบ้าง
ก็คงไม่ถึงกับต้องออกข้าวคอกคะ"

.....

เขา... สุ่มนี่อะไร ๆ มันก็เป็นเงินไปเสียทั้งนั้น อ้ายเราก
ก็หาไม่พอใช้สักที

หลอน จะพบไปทำไม มันจะได้ข้าวสารมาเพราะการปันหรือ
คะ ยังมีเหลือพอสำหรับพรุ่งนี้จนถึงมือเย็น

เขา แล้วยังไม่ได้อ้อเต็มตามบัตรปันส่วน

หลอน เพราะเราไม่มีเงินเหลือพอสำหรับการซื้อข้าวสาร
วงที่ 4 ตอนปลายเดือน จำลองเขาเพิ่งมาอยู่เมื่อตอนกลาง
เดือนนี่คะ ไม่มีซื้อในใบสำรวจจ จึงเพิ่มปากขึ้นมากินฟรีอีกปาก-

⁴² สันต์ เทวรักษ์, รักธรรมณู, เรื่องเกิม, เล่ม 1, หน้า 309 - 314.

หนึ่ง เงินทางบ้านที่พอมีเหลืออยู่บ้างก็จะต้องเก็บไว้เป็นค่า
กับชาวอีก 3 วันกว่าจะถึงสิ้นเดือน

เขา แล้วสิ้นเดือนนี้ก็ตกวันศุกร์ เสียด้วยซี ถ้าเป็นวันเสาร์
ก็จะดี จะไครวันจ่ายเงินเดือนเขามาวันหนึ่ง

หลอน (ประชด) โอ้ย รุนเขามามูได้เพียงวันเดียวจะมี
ประโยชน์อะไรคะ - มาเหมียว เรามีชาวสารพอดังเพียง
มือเขียนทรงนี้เท่านั้น

เขา เราขอซื้อเขาเป็นรายย่อย ไม่เต็มตามที่เขากำหนดไว้
ให้ในงวดหนึ่ง ๆ ก็พอจะไดไมโซหรือ กะไหพอกินกันไปสัก
2 วัน

หลอน ชายหน้าเขาจะตายแล้ว มีอย่างหรือบ้านก็มีโซกระ-
จกกงออกงอย ไปซื้อชาวสาร เขาเป็นรายย่อย

.....
หลอน ทำไมหนอ คนอื่นเขาถึงมีช่องทาง เป็นเศรษฐีสูงคราม
หรือเศรษฐีสูงส่งครวมกันได้อายเราดีตองชายของเกากินู
จนจะหมดตัวอยู่แล้ว เมื่อระหว่างสงคราม ญี่ปุ่นอยู่เต็มเมืองว่า
มันเขามาแย่งกินข้าวของเรา มันก็ยังแพง เป็นมาเหมือในทุก
วันนี้ เสรีจสงครามญี่ปุ่นไป พวกสหประชาชาติมา ก็อ้างว่า
เขามาแย่งกินอีก เดียวนี้เขาก็พากันกลับเกือบหมดแล้ว ของ
มันกลับยิ่งแพงขึ้นทุกวัน⁴³

4. บทสนทนาที่เป็นกรคำเนนเรื่องให้เชื่อมโยงกันไปตามโครงเรื่องที่ว่าไว้
เป็นบทสนทนาที่เขียนด้วยสำนวนกระต๊าก มีใจความโยงเข้าสู่เรื่อง ทำให้การดำเนิน
เรื่องกระชับและไม่ยืดเยื้อเกินกว่าที่จำเป็น เช่น บทสนทนา ในเรื่องสั้น ชื่อ "ห้องที่ 69"

หลวงมนุเวทย์วิมลธรรม ยิ่งกระอักกระอ่วนใจ "นี่แน่
แม่หนู เธอไม่มีผู้หลักผู้ใหญ่ที่ไหนพอจะพึ่งพิงใครบ้างเหียว
หรือ"

⁴³ สันต์ เทวรักษ์, มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม, หน้า 125 - 130.

หญิงสาวมองชายชราหนึ่งองค์ ไปครู่หนึ่งก่อนที่จะอ้อมแอ้มออก
ใจ "หนุ เอ๊ย - คิดมันเป็นกำพร้าแถมมาแต่เล็กค๊ะ คุณพ่อกุณ
เป็นนายอำเภออยู่ทางภาคเหนือ ก็เผอิญเป็นໄ໊ปลาเสียเมื่อ
สองปีมานี้เอยค๊ะ คุณตาทานอยู่คนเดียวกับนี้ จึงเลยขึ้นไปรับ
คิดมันลงมาอยู่ควย..."

"อ้อ"

"ต่อมาคุณตาทานก็ล้มป่วยลงและเสียชีวิต" เสียงหลอน
สระอื่นอัน "เราต้องໄ໊เงินที่หาໄ໊พยายามาลทานไปจนหมด...
บุคลากรที่คุณตาเสียชีวิตก็เป็นผู้สรุคแกอาชีพร้างบ้านของ
ทานเหลือเกิน คิดมันมีความรู้เพียงชั้นมัธยมหกเท่านั้น จะหางาน
ทำนอกบ้านก็ไม่วะค๊ะ เพราะคุณตาทานตาบอกเสียแล้ว จะ
ทอดทิ้งໄ໊ความลำบากไม่วะ..."

"อ้อ"

"ໄ໊ ทั้งที่ทานตาบอกอย่างนั้นแหละค๊ะทานยังอุตสาหะจับมือ
คิดมันสอนวิชาช่างปริมาໄ໊ หจก. ระหวงคิดมันมีความรู้ความชำนาญพอ
พอที่จะป็นอะไร ๆ ขายໄ໊บาง"

"ล่อยยังชวหนอย"

"ไม่วะล่อยยังชวเท่าไรหรือค๊ะ" หญิงสาวทึ่ง, เสียงหอบ
ໄ໊ "บ้านเรีล่อยอยู่ໄ໊ไกลลึกล้ำออกอย่างนี้ ไม่วะล่อยมีลคคาเขวมา
มาติดคอหรือค๊ะ สุกตาย - คิดมันคงหนีไปเรียนวิชาเย็บเสื้อ
ผา"⁴⁴

5. บทสนทนาที่สอดแทรกความรู้ด้านคำศัพท์สำนวนภาษาไทย มีอยู่ทั่ว ๆ ไป
ตามบทสนทนาในนวนิยายของ สันต์ ท. โภกมนตรี บทสนทนาประเภทนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้

⁴⁴ สันต์ เทวรักษ์, ตอนที่ 69, รวมเรื่องสั้นของ สันต์ เทวรักษ์ (พระนิพนธ์ :
องค์การการศำครุสภา, 2504), หน้า 308 - 309.

ให้แก่อยานที่มีการศึกษาในระดับต้น ๆ หรือพอจะอ่านหนังสือได้ ผู้แต่งมีวิธีให้ความรู้แก่
ผู้อ่านด้วยการแทรกไว้ในบทสนทนาที่แฝงไว้ด้วยอารมณ์ขัน ไม่เคร่งขรึมจริงจังจึงเหมือน
การสอนจากตำราโดยตรง ผู้อ่านได้รับความรู้โดยที่ไม่รู้สึกว่าจะถูกบังคับให้เรียนรู้ ดังเช่น
บทสนทนาตอนหนึ่งในเรื่อง "แถวสารพัดนึก" ตอนที่ว่า

"ถ้าฉันจำไม่ผิด คุณก็ชื่อ สมชาย ไช้ไทร เล่าคะ" แก้วยิ้ม
ควย กัดบิตาและมุมปาก

"ครับ - สมชาย กุลไพโรจน์ เพื่อรับใช้คุณ"

การใช้ส่วนวนฝรั่งมังค่าท่านเองนี้ ทวีให้หญิงสาวง ๆ ไป
แต่เด็กชายกานทะเลลุลงปลองขึ้นมาเดี๋ยวนี้...

"ไอ้โฮ นามสกุลยาวตั้งแซนโนนเนาะ"

"อะไรกัน - พอกัน กุล - ไพ - โรจน์ สองคำหรือสาม
พยางค์เท่านั้น เห็นเป็นยาวตั้งแซนไปโค"

"เฮะ, คุณก็รู้จักผมด้วย" เด็กชายกานทะเลกล่าวพลาง เมื่อ
สำคัญคนว่าเป็นคนกว้างขวางพอใจ มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จัก
ของคุณอำเภอ แต่ก็ไม่พอใจคำชี้แจงเพียงเท่านั้น ควยยังของ
ใจเรื่องนามสกุลอยู่อีก "แล้วคอนทายที่ว่า เพื่อรับใช้คุณเนนเลา
อะ?"

"นั่นไปใช้นามสกุลหรือจะ เป็นคำปวารณาตัวเสนอมบริการ
แกผู้ที่เขาชักนำตัวเองให้รู้จักนะ"

"ปวารณาแปลว่าอะไรกันอะ...? ผมเคยได้ยินพ่อพูดอยู่บ่อย ๆ
เหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่าหมายความว่าอะไร"

"ปวารณา แปลว่า ยอมให้ใช้, ยอมให้ขอ, ยอมให้ว่ากล่าว
หรือยอมให้ตกเดือน"

"แหม คุณปลัดนี่ช่างปากเนื่อปากตัวเก่งจริง... แล้วที่ว่าเสนอม
บริการเล่าอะ"

"แปลว่า - เอ พูดยังไงเธอนឹងจะเข้าใจได้ง่าย ๆ ละ"
ปลัดพัฒนาบิดนเอาคนช่างซักเขา ก็คือตั้งใจไปเหมือนกัน
เพราะมีไต่ปากเอาพจนานุกรมติดตัวไปไหนมาไหนด้วย..."

เสนอ - แปลว่า ยืนต่อ, นำขึ้นอ้าง, ยกขึ้นกล่าว บอกให้รู้,
ชี้แจง หรือแสดงให้เห็นก็ได้

"แหม แปลได้ทุกหลายอย่างจัง" กำนูนชั่งงุ้น นึกอยู่ในใจว่า
ภาษาไทยเรานี้ช่างวิเศษพิลึกกล่าว "แหมคำว่าบริการเอาอะ"

"บริการแปลว่าช่วย, เกื้อกูล... เสนอบริการจึงแปลได้ว่า
บอกให้รู้ว่ามีอะไรปะปั้งอะไรละก็ใหม่อกที่เลี้ยว ยินดีรับใช้"⁴⁵

จากตัวอย่างบทสนทนาที่ยกมานั้น พอจะเห็นได้ว่า สันต์ ท. โภมลบุตร สร้าง
บทสนทนาที่เหมาะสมกับตัวละคร ทุกประเภท ใช้ภาษาพูดที่ได้ความชัดเจน เข้ากับเนื้อ
เรื่อง และให้ความรู้บางประการแก่ผู้อ่าน

ฉาก

ในการเขียนนวนิยาย ฉากหรือสถานที่ที่ตัวละครทั้งหลายใช้แสดงพฤติกรรม
ต่าง ๆ ไปตามโครงเรื่อง เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ
ในเรื่องจะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ ต้องเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่แห่งหนึ่ง ฉากจึงมีความ
สำคัญที่จะทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างมีชีวิตจิตใจยิ่งขึ้น⁴⁶

ฉากในนวนิยายของ สันต์ ท. โภมลบุตร อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ฉาก
ที่วาดขึ้นจากสถานที่ที่มีอยู่จริง และฉากในจินตนาการ ฉากทั้ง 2 ประเภท เขียนขึ้นด้วย
สำนวนภาษาที่ใหม่ใหม่พริ้งพริ้ว นัยเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องและพฤติ
กรรมของตัวละครดียิ่งขึ้น กังที่จะได้ยกตัวอย่างลักษณะของฉากแต่ละประเภท ต่อไปนี้

1. ฉากที่เขียนขึ้นจากสถานที่ที่มีอยู่จริง เป็นฉากหรือสถานที่ที่มีอยู่ในระยะเวลา
ที่เขาแก่นวนิยายเรื่องนั้น ๆ เช่น ฉากสำนักงานหนังสือพิมพ์ "เสรีราษฎร์" ในเรื่อง

⁴⁵ สันต์ เทวรักษ์, แก้วสารพัดนึก, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 543 - 545.

⁴⁶ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, เรื่องเดิม, หน้า 87.

"รักษารมณู" ถ่ายทอดมาจาก สำนักงานหนังสือพิมพ์ "ประชาชาติ" ที่โรงพิมพ์บำรุง
 บุญกิจ ถนนบำรุงเมือง ตอนสี่กั๊กเสาชิงช้า ขณะนั้น สันต์ ท.โกมลบุตร ได้เข้ารับ
 ราชการ เป็นเสมียนฝึกหัดอยู่ที่กระทรวงมหาดไทยแล้ว แต่โดยที่โรงพิมพ์อยู่ใกล้แค่นั้น
 จึงได้แวะทั้ง เข้า กลางวัน และ เย็น 47 สันต์ ท.โกมลบุตร ได้กล่าวถึงสำนักงาน
 หนังสือพิมพ์ "เสรีราษฎร์" ว่ามีบรรยากาศ ดังนี้

...มาถึงสำนักงานแต่เช้าก่อนเวลา 8 นาฬิกาครึ่ง ภายใน
 โรงพิมพ์ยังเงียบปราศจากศัพท์สำเนียงใด ๆ เศษกระดาษ
 และแผ่นหนังสือพิมพ์ที่เหลือยังกองเกือบลูกกลิ้งไปทวนบริเวณที่
 ธุรกรรมการหญิงนั่งพักอยู่ เมื่อตอนค่ำ ผ่านโต๊ะรับหนังสือหน้าห้อง
 ผู้จัดการซึ่งยังปิดบานสนิท ก็หยุดเดีอกหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่
 สำนักงานอื่นส่งมาแลกเปลี่ยน ถัดคือคมือขึ้นไปยังสำนักงานชั้น
 ข้าง เป็นที่ตั้งกองบรรณาธิการ... วาจกระ เป่าคู่มือและหอบู
 หนังสือพิมพ์ลงบนโต๊ะทำงานของเขาที่มุมห้องด้านในที่สุด และ
 จึงเปิดบังตาเดินเข้าไปในห้องบรรณาธิการ ถัดออกไปจากห้อง
 นี้ประตูเปิด เขาถึงห้องนอนซึ่งมีขนาดกว้างพอที่จะบรรจุเตียง
 ใต้ถึงสองเตียง ใต้เป็นห้องหีบระโหรานสำหรับพับผอนเมื่อ
 หนักเหนื่อยเมื่อยลา หรือเมื่อใครคนคนหนึ่ง ซึ่งอยู่เวรในตอน
 กลางคืน จะถือโอกาสอวดกางแรมอยู่ ณ ที่นี้...⁴⁸

และอีกตอนหนึ่งกล่าวถึงสำนักงานหนังสือพิมพ์แห่งเดียวกันนี้ ใ้หลอดที่เต็มไปด้วย
 ความเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวาของการทำงานของนักเขียนและคนงานในสำนักงาน

...สันต์ ท.โกมลบุตร มาถึงสำนักงานเมื่อ 17 นาฬิกาแล้ว
 เป็นเวลาที่เบาบางลงจากเมื่อตอนกลางวันเป็นอันมาก บรรดา

47 สัมภาษณ์ สันต์ ท.โกมลบุตร วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2519.

48 สันต์ เทวรักษ์, รักษารมณู, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 131 - 132.

เรื่องอ่านจริงอ่านเล่นทั้งหลายและแจ้งความตลอดชั่ววูบ
ทั้งปวง ขึ้นแท่นตีพิมพ์หมดแล้ว ยังรออยู่แต่ข่าวความขึ้นสุดหาย
ซึ่งเขาหนาที่กำลงคอยยกจนถึง เวลายุ่วค่ำนี้เท่านั้น พวกเรียง
พิมพ์ที่วางธุระชวณะ หาโอกาสโตะกรอกันเป็นวงใหญ่ ทาง
สรวลเสเฮฮาอันเป็นที่สำราญ

ผ่านหน้าห้องผู้จัดการ ก็แวะเข้าไปตามชาวคราว ก็แวะ
เขาไปตามชาวคราว สุนทร จิรมิตร (ตัวจริงคือนายบุญทอง
เลชะกุล เจ้าของนามปากกา "จรมิตร") เจ้าของตำแหน่งนี้
หนอยหนึ่ง พบกับตัวหนึ่งหน้าคำคร่ำเครียดอยู่กับบัญชีเล่มใหญ่
เงยหน้าขึ้นมามองผมเขามารบกวนเขานิด ยื่นออกมาอย่างทุระทุน
ดีเหนียวที่สุดเหมือนอาการที่เงยหน้า คล้ายจะปราศยว่า "อ
นายมาหรือยะ รอบคเคี้ยวชื้อดาอยากจะคุยควย... 49

จากที่กล่าวถึงบริ เวณที่เป็นเวทีประกวดนางงาม ซึ่งบรรยายไว้ในเรื่อง
"แก้วสารพัดนึก" เขียนไว้ชัดเจนมาก สันต์ ท. โกมลบุตร กล่าวว่าเขาบรรยายฉาก
เวทีการประกวดนางงามจากสถานที่จริง คือ เวทีประกวดนางงามในงานวชิราวุธานุสรณ์
ซึ่งเป็นงานที่นิยมและกล่าวถึงกันอยู่เสมอในชวงปี พ.ศ. 2500 - 2512 และเขาได้
รับเชิญเป็นกรรมการแผนกกำกับเวทีอยู่ด้วยหลายปี⁵⁰

ในเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" มีฉากที่บรรยายถึงสถานที่ประกวดนางงาม ดังนี้

... คือนั้น - ศาลาประชาคมสว่างไสวไปด้วยแสงนีออนตลอด
ทิวบริ เวณที่จัดงานฝูงชนแย่งกันซื้อบัตร ผ่านประตูเพื่อการ กุศล
หุดงใหญ่ เขายู่กรร องที่นั่งที่ยืนแถวค้ำ... ณงูในมอกุทของดวง
ดวงหน้าไวแคงตัวค้ำกันเป็นพิ เศษทั้งหญิงชาย คุยถ้อวว่าเป็น
งานที่ออกหน้าออกตางานหนึ่งในรอบปี เสียงสนทนาปราศย

49 สันต์ ท. โกมลบุตร, หน้า 609-610 น.ศ. 2514

50 สันต์ ท. โกมลบุตร, หน้า 609-610 น.ศ. 2514-68

และตกท้ายกันซึ่งมีท่ามกลางเสียงดนตรี จากวงของโรงเรียน
ประจำจังหวัดซึ่งบรรเลงมาเวลาที่รอคอยกันอยู่นั้น

กรรมการเจ้าหน้าที่แห่งชุดแม่เหล็กไทคิคโบริโกเคินเข้าเดิน
ออกไทเก็คือนักเป็นบุคคลสำคัญด้วยกันทั้งนี้... หองโอง
เบื้องหลังเวทีแอคคัยคเยียคตึงแกตองตึงกึงนุโหคณะกรรมการ
บุคคลสินุเขาตรวจทรานางงามโดยโกลุซซิก เพื่อพิจารณาคัดเลือกลูก
โอราไวเพียง 6 คน ในรอบแรก ผู้ที่แต่งตัวในชุดประกวดดูเรียบ
รอยแล้วออกมานั่งบนมอยยิมใหญ่เกี่ยวกับคณะกรรมการ อยู่แล้ว
ก็มี ส่วนผู้ที่ยังกระะบิกกระะฆวนอยู่ในห้องหับลับซิกในหองแต่งตัว
ก็ใจเตนตุม ๆ คอณ ๆ ไปตามกัน... 51

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงฉากสถานที่ต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นอยู่จริงในสมัยกับ
ที่ สันต์ พ. โกลมบุตร ได้เขียนเรื่องนั้น ๆ ขึ้น เช่น ฉาก โฮเต็ลพญาไท ในเรื่อง
"กาหลงรัง" และเรื่อง "แหวนประคัมภ์ออย" ฉากที่บรรยายถึง "เขาคิน" หรือ "สวน
สัตว์ดุสิต" ในเรื่อง "เพื่อนชาย" และฉากที่บรรยายถึงภูมิประเทศของหัวหินและหนองแก
ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เป็นต้น ซึ่งผู้อ่านจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างของ
สถานที่ทั้งกล่าวในสมัยที่กล่าวถึงในหนังสือ กับสมัยปัจจุบันว่ากาลเวลาทำ ความเปลี่ยนแปลง
ให้กับสถานที่ต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงไร

2. ฉากในจินตนาการ สันต์ พ. โกลมบุตร มีความสามารถอย่างสูงในการพรรณนา
ถึงฉากหรือสถานที่ในจินตนาการ ส่วนวนเขียนที่ไพเราะอ่อนหวานสร้างมโนภาพที่สวยงาม
ให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน ฉากในจินตนาการที่เด่นมากน่าจะได้แก่ฉากในเรื่องสั้นชื่อ
"เคียวนกขมิ้น" ตอนที่บรรยายถึงภูมิประเทศอันงดงาม ว่า

... แม้จะเป็นนิยายที่แต่งฝันเช่นนี้ ก็ไม่วายมีสายลมอ่อน ๆ
พัดมาหือยอนหุยก กัลปพฤกษ์ชูคอกลี้มพออนสร้างไปทั้งตน

แต่คงไม่มากไปกว่าทางนกกิ่งต้นเล็กนั้นๆ ใบไม้สีมะนาวสุกร่วง
หล่นออกจากกิ่ง หมุนเป็นเกลียวดูลอยคว้างลงสู่เบื้องต่ำเหมือน
ชีวิต เหมือนความรัก เหมือนทุกสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน

เป็นเวลาเย็นตะวันจวนจะลับเหลี่ยมแคแสงสีชมพูแกมบาน้อย
กับแด่นฟ้า นอกจากจุกจิกจนเรไรจะส่งเสียง นอกจากลำไยเสียดู
สีกับวิเวกวังเวงเป็นระยะ นอกจากสายลมพัดลอคไปตามกิ่งไม้
น้อยใหญ่ กิ่งหรือ ๆ แหม่โหยครวญครางแล้ว ดูเหมือนจะไม่มี
เสียงอื่นใดอีก

คุณ ทำไมจะไม่มีเสียงนั้นลอยร่อนมาในอากาศ เผลอด้วย
กลิ่นหอมของดอกไม้ แฉมโสเหมือนกระดิ่งเงิน เย็นยะเยือก
เหมือนน้ำค้าง อ่อนโยนเหมือนสายลมในยามนี้ แน่ทีเดียว มัน
คงเป็นเสียงผิวปากของชาวเบ็งคนใดคนหนึ่ง⁵²

นวนิยายขนาดสั้นที่นับเป็น "จินตนิยาย" อันแท้จริงของ สันต์ ท. โกมลบุตร
เรื่องหนึ่งคือเรื่อง "อันเป็นที่รักแห่งเหมันต์" ซึ่งเป็นนวนิยายที่ไต่จากจากจินตนาการ
บรรยายถึงสถานที่อันเป็นดินแดนในอาณาจักรน่านเจ้า สมัยพระเจ้าอู่เจียงฮองเต้⁵³
นับได้ว่าเป็นนวนิยายที่ไต่จากในต่างแดน *exotic novel* เขาเปิดเรื่องด้วยการ
บรรยายจากภูมิประเทศเมือง เปาะหนาม และแม่น้ำ ลานฉาง และนำผู้อ่านเข้าสู่เรื่อง
พร้อมด้วยโมโนภาพอันกระจางชัดแจนด้วยความงดงาม ว่า

...ถูกฝุ่นทอกลายไม้บาน อมหนาวแห่งเหมันต์กึกก้องผ่านมา...
คนเซ่งชีงสูงผงาดเงื่อมชวยอคูแหลมูเจอะฟ้า อันขึ้นอยุริม
ฝั่งลำน้ำกษมูถียงตรงกันฟ้ากุดะตน กคอย ๆ โนมยอกเขาทา
กัน ครันราครู้เคื้อนลิมสอง ขางเพ็ญ ยอกตุนเซ่งชีงทั้งสองก็
จะกระหวัดเขาถึงกันแลพ่นยอกคอบอิงกันอยู่ ทามกลางแสงสกา

⁵² สันต์ เทวรักษ์, เคียวนทขมัน, (พระนคร : อนุสารวรรณศิลป์), หน้า 8.

⁵³ สันต์ เทวรักษ์, อันเป็นที่รักแห่งเหมันต์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

แห่งดวง เดือนแฉลมหนาวอันยะ เยือกจับใจ เป็นอัศจรรย์ดังนี้
ทุกปีมา

ครานั้น เสียงปี่ซอฆ้องกลางและประทัดประทุ ก็ดังระงมขึ้น
ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ อบอวลไปด้วยกลิ่นธูปควันเทียน, กายาน,
ไม้จันทน์หอม ไรจนาไปด้วยแสงเพลิงในเตาเผากระดาษเงิน
กระดาษทอง กระพุ่มไปด้วยเสียงพึมพำอันฐานุ มีโยลมหนาว
จะผิวฉานลอคใบ แลกงานแข่งชีวิตทั้งคู่ ประหนึ่งหนุ่มแลสาวกระซิบ
บอกความรักแก่กัน⁵⁴

ในนวนิยายวิทยาศาสตร์ เรื่อง "ประลัยกัลป์" มีฉากในจินตนาการที่วาทภาพ
กรุงเทพมหานครหลังปี พ.ศ. 5000 ไว้ดังต่อไปนี้

... เป็นความจริงกรุงอมรรัตนโกสินทร์ในสายตาของนักท่องเที่ยว
เที่ยวคณะนี้เป็นเพียงส่วนน้อยที่พ้นจากมหาอุทกภัยเมื่อพันกว่า
ปีมาแล้วเท่านั้น ดูไปก็ไม่ผิดอะไรกับเกาะขนาดใหญ่สักเกาะหนึ่ง
หนึ่งในมหาสมุทรอันไพศาล เขียวชะอุ่มไปด้วยเกาะลี้ลับพันรูไม
ไม่มีเหลืออยู่เลยซึ่งรอยลักษณะของความรุ่งเรืองมโหฬารในอดีต
สมัย ถ้าใครมีแผนที่โบราณในสมัยกรุงอมรรัตนโกสินทร์ เหลือ
อยู่จะทราบได้ทันทีว่า แผ่นดินที่เหลือเป็นเกาะอยู่นี้เป็นเพียง
1 ใน 50 ของกรุงอมรรัตนโกสินทร์ ใหญ่ ที่ศเหนือเหลือเพียง
ชานคลองบางลำพูใหญ่ ที่ศใต้เหลืออยู่เพียงแคปากคลองตลาด
ยาวไปตามแนวแม่น้ำสมเด็จเจ้าพระยา ที่ศตะวันออกเพียง
ชานคลองมูตุงกรุงเกษม ที่ศตะวันตกจรดแนวแม่น้ำสมเด็จเจ้า
พระยาซึ่งอ้อมเป็นคูกมา รวมความว่าเหลือเพียงศูนย์กลาง
ของเมืองหลวงจริง ๆ เท่านั้น นอกจากนั้นจมอยู่ใต้วงมหา
สมุทรสินุ รวมทั้งนครธนบุรี อันอยู่ปากฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำ
สายใหญ่เดิมอีกด้วย⁵⁵

54 ดังดัง เดิมอีกกัน, อนันตราชคสมัย, (พระนคร)

55 สันต์ เทวรักษ์, ประลัยกัลป์, เรื่องเดิม, หน้า 117 - 118.

ท่วงท่าของการเขียน

ศาสตราจารย์ เจื้อ สตะเวทิน กล่าวว่า ท่วงท่าของการเขียน คือการจัดคำที่แสดง เอกัตภาพและความคิดของผู้เขียน คำที่ผู้เขียนใช้แสดงถึงบุคลิกภาพของผู้เขียนด้วย ท่วงท่าของการเขียนประกอบขึ้นด้วยการใช้ถ้อยคำ การสร้างประโยค การใช้สำนวนเปรียบเทียบหรือ อุปมาอุปไมย และความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องของเนื้อเรื่องแต่ละตอน เป็นต้น⁵⁶

สันต์ ท. โกลมบุตร ได้ชื่อว่าเป็นนักประพันธ์ผู้มีท่วงท่าของการเขียนและใช้สำนวนภาษาที่ไพเราะ เขามีความสามารถในการใช้คำที่สร้างความรู้สึกประทับใจผู้อ่านให้ซาบซึ้งและเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย เมื่อเขาพรรณาดึงความรักและความรู้สึกในหัวใจ ภาษาเขียนของเขาก่อให้เกิดนิภาพเมื่อบรรยายถึงสถานที่ที่เป็นฉากในเรื่องและให้ความชื่นชมจรโรลงใจในสำนวนคำคมที่เป็นของเขาโดยเฉพาะ

จากการศึกษานวนิยายและ เรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกลมบุตร ผู้วิจัยพอจะกล่าวได้ว่าท่วงท่าของการเขียนของเขามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การใช้คำ

สันต์ ท. โกลมบุตร นิยมใช้สำนวนไทย แต่ละสำนวนที่เขานำมาใช้ในนวนิยายและ เรื่องสั้นแต่ละเรื่องแต่ละตอน มีความหมายเข้ากับเนื้อเรื่อง (อ้างถึงแล้วในบทที่ 2) นอกจากนี้เขายังชอบอ้างถึงชื่อหรือเรื่องราวบางตอนในวรรณคดีไทย และในนวนิยายที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักอ่าน ไว้ในนวนิยายและ เรื่องสั้นของเขาอยู่เสมอ เขานิยมกล่าวถึงตัวละคร และบทกลอนบางตอนจากวรรณคดีเรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" จากเรื่อง "ผู้ชนะสิบทิศ" ของ "ยาขอบ" และเรื่องตลกชุด "สามเกลอ" หรือ ที่นักอ่านมักจะเรียกชื่อตามตัวละคร ของเรื่องว่า "พล, นิกร, กิมหงวน" ของ ป. อินทรปาลิต ดังเช่น

---

⁵⁶เจื้อ สตะเวทิน, การใช้ภาษาระดับปริวิตถา (พระนคร . สุทธิสารการพิมพ์), หน้า 141.

เรื่อง "เศรษฐีอนาถา" นางเอกชื่อ "กัณทิมา" ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับตัวละคร
ตัวหนึ่งในเรื่อง "บุษณะสิบทิศ" ซึ่งตามเรื่องเป็นชื่อของ บุตรสาว "ตะคะฎี" ครุคาบ
ในเรื่อง ส่วนในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" ก็กล่าวไว้ด้วยว่า "กัณทิมา" มีชื่อเหมือน
"บุตรสาวตะคะฎี"⁵⁷

นวนิยายเรื่อง "ซาตุแดน" มีตัวละคร "พล, นิกร, กิมหงวน" ในชุด "สามเกลอ"
ของ "ป. อินทรปาลิต" คือมีตัวละครที่มีชื่อ "โสภณ, ภาสกร, และสงวน" ซึ่งจะเห็นได้
ว่า เลียนเสียงชื่อมาจากตัวละครชุด "สามเกลอ" นั่นเอง

แต่ถ้าเป็นนวนิยายในสมัยแรก ๆ ของเขา เช่น เรื่อง "กาหลงรัง",
"ม่านบังตา", "มันโคแห่งความรัก" และ "รักกรรมบุญ" เป็นต้น จะเห็นได้ว่า สันต์
ท. โกลนบุตร ชอบอ้างถึงนักเขียนต่างประเทศและความคิดบางประการที่เขานิยมในตัว
นักเขียนผู้นั้น ไว้ในนวนิยายของเขาอยู่เสมอ เช่น อ้างถึง "ลาร์อาฟกอลด" "วิกเตอร์
ฮูโก" และ "อริสโตเติล" เป็นต้น

จากเรื่อง "อันเป็นที่รักแห่งหมันต์" มีตัวอย่างการใช้คำในสำนวนคำว่าพิง
ร่าพั้นของตัวละครซึ่งเป็นด้อยค่าส่วนท่านเอง เกี่ยวกันกับสำนวนการใช้คำในนวนิยาย
อิงพงศาวดารเรื่องอื่น ๆ โดยนักเขียนผู้อื่น ดังเช่นตอนที่นาง "เซียวยู" คำนึงถึงด้อย
ค่าของ "หลุยฮก" ก่อนที่นางจะฆ่าตัวตายตามเขาไปด้วยนางแว่วเสียง "หลุยฮก" ที่
เคยร่าพั้นกับนางว่า

... คุรันธิกันอยู่เจ้าเมือง เปาะหุนามแหงมุนหัวขึ้นสู่เบื้อง
บนเลาหูกแววไคยินคลายุเสียงหนึ่งทีจำไควา ชาวเขาไซ
ชายจะถือโอกาสผู้กมัทานควยค่าสาบานนั้น อันการจะ
ลามนำจิตบุคคลกวยไซทรวนชื่อคาสารพัก แลหรือจะมั่นคง
เทวมักควยสัจจเสนาหาเห็นไม่มีเลย หากแมนองทานอุลย
ตอค่าสาบานทีประกาศออกไปใคร จะดอนเสีย ก็จงเร่ง-

57 สันต์ ท. โกลนบุตร, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 74.

เรื่องตอนเด็ก ขู่พ่อเจ้าหลุยสกแต่ผู้เดียวจะเป็นคนแข่งชีวิตอยู่นู
ณ พากแผนกินอายุลาวโนน⁵⁸

จากเรื่อง "ใครฆ่า" ตอนที่วงวิญญาณของ "วิญญู" เล่าถึงเหตุการณ์ตอนที่
เขาถูกกล่าวหาว่าพา "จำปูน" เข้าไปนอนกัวย กำนัน "อวม" และนาง "แจ้จ"
พ่อแม่ของ "จำปูน" ได้แสดงความโกรธ "วิญญู" และเจรจากับ "ธานี" เพื่อนของเขา
ด้วยถ้อยคำสำนวนที่แสดงบุคลิกลักษณะของพ่อควาเป็นชาวชนบท ผู้มีความฉลาดรู้เท่าทัน
ผู้อื่น และไม่ยอมเสียเปรียบใคร ถึงตอนที่ว่า

... ลูกฉันเป็นสาวเป็นนางนะยะ - พ่อธานี เสียงนางแจ้จ
แปร้นขึ้นมา "สินสอดตั้งหมั้น ทองหมั้นตั้งยี่สิบ ฉะนั้นไม่ยอม
หัวให้ใคร แล้วมันมีอันเป็นทองเสียไปเปล่า ๆ ปลี ๆ ยั้ง
พ่อธานีจะวายังงาย"

"โธ่ เพื่อนเธอเขาเมาเข้าไปหน้อยนะครับ ป้าแจ้จ" ธานี
ทำเสียงอ่อย ๆ...

"เมากาษาบ่าบอะไรกันยะ เอาลูกสาวเขาเข้าไปปกไว้
ทั้งคน เมายังงมันจะดีเรือ"

"มันเมาลบเหลียมกุนะ" ตอนนี้เป็นเสียงกำนันอวม...

.....

... ยมคิดว่าถ้าประณีประนอมกันเสียได้ก็จะดีมาก

กำนันอวม "ประณีประนอมยังงไร เรื่องมันต่างซัดแย้งกัน
เรายัน เขาปฏิเศธ แล้วก็ลักเขาบานกะไทถึงเพียงนี้ คน
กันไปทั้งตำบลแล้ว"

ธานี "คุณวิญญูแกก็พร้อมที่จะยอมรับผิดครับเพื่อจะให้เสร็จ
เรื่องราวกันไปเสียท"

นางแจ้ " เสรีจเรื่องเสรีจราวกันยังไยยะ - พ่อคุณ
พอมหาจำเรื้อ แลวดูสาวนินละยะ จะวายังงายู เมื่อผาย
โนนเขาขอโทษขอโพยแล้ว มันจะคืนคี่ขี้นมายังเกาเระยะ
เพื่อบันเกิดทิสเค้นทองใส่ขี้นนุกอจะหาพอไมใดเทานั้นเอง
พอธานีนี้พทงายฟ้งยากเสียบแลวละยะ⁵⁹

ความสามารถในการใช้ส่วนคำคมของ สันต์ ท. โกมลบุตร เป็นคุณสมบัติที่
เด่นอีกประการหนึ่งในวิธีการใช้คำของเขา ส่วนที่เป็นคำคมมีอยู่ทั่ว ๆ ไปในนวนิยาย
และเรื่องสั้นของเขา ดังเช่น

จากเรื่อง "มิตรในเรือน" หน้า 571

"อายุของโคอาจปร ะมาณไ้จากพื้นและปลอง เขาของมันไ้คั่นโค
ชาคาของมณูยักน่าจะค่านวณไ้จากปีเกือบวันเวลาเกิดของเขาฉนั้น"

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 516

"ความทุกข์เหมือนกับความชั่ว - เป็นสิ่งที่จะต้องคิดแก้ไข มิใช่
สำหรับจกไว้ให้ทุกขนั้นครึ่ง อยู่ชวกาลนาน"

จากเรื่อง "รัศมรรณู" เล่ม 2, หน้า 124.

"เสียเงินนั้นเสียน้อย - เสียเกียรตินั้นเสียมากแต่เสียความกล้าแล้ว
สิ้นเนื้อประดาตัวที่เกี่ยว"

จากเรื่อง "ระเมียร เรียนโลก" หน้า 609 - 610.

"คนชั่วจะขวางตรงเป็นเส้นระดับเพียงตาไ้ได้อย่างไร ถ้าสิ่งที่ถูกยกขึ้น
ชงกับหน่วยลูกชงที่วางลงนั้นมันน้ำหนักไม่เท่าเทียมกัน"

จากเรื่อง "มานมังกตา" หน้า 45.

"คี่ที่สุดมิใช่อยู่ตรงสวยที่สุด มันอยู่ที่ตรงพอคี่พอคี่ต่างหาก"

---

⁵⁹ สันต์ เทวรักษ์, ไกรข่า, เรื่องเดิม, เล่ม 2, หน้า 763 - 768.

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 265.

"...รักชั้นต้นด้วยตัว ร แต่ครั้นรอแล้วชใจนจึงไม่สมรัก..."

จากเรื่อง "ซาตุแคน" เล่ม 2, หน้า 335.

"...เป็นนักพรตอย่างตัวเสฉวนที่ขอมอยู่ในเปลือกหอย"

จากเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เล่ม 2, หน้า 1020.

"รักเด็กแก่อย่าหลง มันจะทำให้เราฉลาดขึ้นเป็นอันมาก"

2. การสร้างประโยค

รูปประโยคที่มีลักษณะเด่นของ สันต์ ท.โกมลบุตร คือประโยคที่ใช้เปิดเรื่อง เป็นประโยคที่เขียนขึ้นอย่างกระทัดรัด ให้ความหมายชัดเจนในการนำผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่องด้วยประโยคที่ให้ทั้งบรรยากาศและอารมณ์ของเรื่อง ดังที่ผู้วิจัยจะได้ชี้ให้เห็นลักษณะบางประการในประโยคเริ่มเรื่อง หรือ เปิดเรื่อง จากนวนิยาย และเรื่องสั้นของ สันต์ ท.โกมลบุตร ดังต่อไปนี้

ใช้ประโยคที่แสดงลักษณะการกระทำของตัวละคร เช่น

ในเรื่อง "ทางน้ำลาย" เริ่มด้วย

"เด็กชายทศวรรษ มนุธรรม สะดุ้งว้าวราวกับถูกเหล็กในแทงเข้าที่บั้นท้าย ขณะที่กำลังยองลงบันไดหน้าเรือนเขียว"

เรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เริ่มเรื่องด้วย

"ดินนรกุนกิตมาตลอดเย็นที่จะสร้างบันทึกความจำของดินนรก เล่มหนึ่ง"

เรื่อง "ซาตุแคน" เริ่มเรื่องด้วย

"นาย หุ่น มหาจักร คับบุรีที่สับไปได้เพียงครึ่งมวน เก็บเข้ากล่องเหล็ก วิชาศัพทพิภพสวยงามของบริษัทผลิตน้ำอัดลมแห่งหนึ่งทำแจกข่าวร้าย แล้วขยับพิงหลังเข้าข้างฝา"

เรื่อง "กาหลงรัง" เริ่มเรื่องด้วย

"หลวงปักษิศาสตร์ บันทิตจะแต่งงาน"

ใ้ประโยคที่บรรยายฉากหรือสถานที่ ให้บรรยายฉากที่แสดงอารมณ์ของเนื้อ
เรื่องที่จะดำเนินต่อไป ดังตัวอย่างเช่น

เรื่อง "ประลัยกัลป์" เริ่มเรื่องด้วย

"ฟ้าแถม เปลวแดดระยิบระยับ..."

เรื่อง "สุโลกพระอังคาร" เริ่มเรื่องด้วย

"เย็นวันนั้นฝนหลงมาราวกับว่าจะตกเพียงครั้งเดียว เสียให้หมดฟ้า"

เรื่อง "รักกรรมบุญ" เริ่มเรื่องด้วย

"วันนั้นเป็นวันหงษ์ย การ เสกสมรสที่หน้าขึ้นตาของประชาคมแห่ง
กรุงเทพมหานคร มีนับได้สิบเอ็ดราย"

เรื่อง "ชาคริตนิทรา" เริ่มเรื่องด้วย

"บรรยากาศในห้องอาหารสำหรับภายหลังมีกลางวันนี้ คุ่มและหนักหน่วง

เต็มที"

เรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เริ่มเรื่องด้วย

"ขณะนั้นเป็นเวลา 21 นาฬิกา กับ 5 นาที

คำที่กล่าวถึงนี้เป็นคืนข้างแรมอยู่มาก ชานชาลาสถานีกรุงเทพ จึงดู

ทึมทึมชอบกล"

ประโยคที่ใช้ในการเขียนสำนวนรัก

จากเรื่อง "ระเมียรเวียนโลก" หน้า 610 - 611.

"พิวิตร พังซิคะ ว่านำหนักแห่งความรักของหนูอยู่อย่างไร

หนูรักพิวิตรด้วยกาย เพราะว่าพิวิตร เป็นผู้ที่หนูหมายมั่นจะร่วมให้เป็น

กายเดียวกัน

หนูรักพิวิตรด้วยจิตใจ เพราะว่าพิวิตร เป็นเพื่อนร่วมชีวิตจิตใจของหนู

หนูรักพิวิตร ด้วยจิตใจด้วยรู้สึก เพราะว่าพิวิตร เป็นผู้นับถือนศาสนาความสุขสบาย

ใจแก่หนู

หนุ๊กพี่วิทร ค่ายสมอง เพราะว่าพี่วิทร เป็นผู้ส่งเสริมจิตใจของหนุ๊กให้
ของแฉะ

หนุ๊กพี่วิทร ค่ายความเขี้ยวของหนู เพราะว่าพี่วิทร เป็นเพื่อนชายคนแรก
ที่หนุ๊กได้ประสมในวัยนั้น

หนุ๊กได้รักพี่วิทร ค่ายความรักเหล่านี้แหละค่ะ ทั้งค่ายทางกาย ทางจิตใจ
ทางความรู้สึก ทางสมอง และค่ายความเป็นสาว ของหนูเอง ผูกพันและเกาะเกี่ยวกัน
แน่นหนาอยากที่จะสละผละถอนเสียได้

หนุ๊กอยากบอกว่า พี่วิทร จะรักหนุ๊กสมบูรณ์แบบ เท่าถึงเพียงนี้หรือไฉน"

ประโยคที่เป็นสำนวนพรณาดังฉากหรือภูมิประเทศ ใช้ประโยคและคำที่มีความ
ไพเราะ งดงาม มีจังหวะ และเสียงของคำที่มาก ทำให้เกิดมโนภาพที่ชัดเจนขึ้นในใจ
ของผู้อ่าน เช่น

จากเรื่อง "เพ็ญเดือนสิบสอง"

ระลอกโนมน้ำคูลานกระเพื่อมกระเพื่อมเข้าหาฝั่ง แล้ว
ถอยกลับออกไปเพื่อคูลานเข้าหาฝั่งอีก... เห็นหนุ่มที่นอนติดผนัง
จันทร์เภา ก็บอกอยากจรรองเพลง คลื่นกระทมฝั่ง... เห็นเด็กตบ
ชวากอู๋ใหญ่ลอยผานหนาทาไปอย่างเชื่องช้าตามกระแสน้ำ
ดุกใจขึ้นมา...

จากเรื่องสั้น "เคี้ยวขนมมัน"

พูนอกขนมมันตัวแรกเปล่งเสียงร้อยอย่างฉกัหัวใจ มันหันมา
คูกุหนมสาวหนอยหนึ่ง โนมศรีหุระระลงเหมือนจะค้ำมันลาและ
อวยชัยให้พร แล้วก็ไฉนจากกึ่งกัลปพฤกษ์ไป มันยังร้อยอยู่
อีกตามปกติ แต่แว่เสียงครึ่งหลังนี้สะเทือนสะทอนหวานไหว
คลออยู่ในคลื่นสะอื้น แหมโหยครวญคราง คลายหัวใจถูกยท
เหลวละเอียดยเป็นกัศมสุดี มันลาถอยอย่างลุดชชาย น้ำใจ
นักเลง บินผานทนมะม่วงหิมพานต์ ทาลเคี้ยว มุลเหล็ก หาง
นกยูง และลับหุยาไปทางกอไผ่ลายนน ยังไคยูนเสียงของมัน
อยู่อีกแว่ ๆ ทางออกไป ไกลออกไปทุกที ๆ ที่สุดก็เงี้ยวหาย

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เล่ม 1, หน้า 236 - 237.

... พี่นทรายกระต้างและซึ้นเพราะน้ำค้างและละอองฝุ่น
ซึ่งเพิ่งจะเบาบางลงเมื่อครู่ ยังจับเป็นไคงรุ่งอยู่กับทอง
ฟ้า... นนเขาตะเกียบตระหง่านง่าอยู่ทางขวามือเพราะ
อยู่ในระยะใกล้กว่า ทางซ้ายบังภูเขาโล้วชายทะเลยาวเหยียด
ไปตามฝั่งจากหุบของแกวรดสวนไคงของหาดทุ่งแห่ลมหิน
หมอกในตอนเช้ามืดง เขาชะอำเสียจนแลไม่เห็นอรอย...

จากเรื่อง "ทางม้าลาย" เล่ม 1, หน้า 10.

... พวกเขานั่งอยู่บนเสื่อจันทบูรตีสีครึ่งคืนเต็มซึ่งปลาคอย
ที่ไล่ตี้ยหน้าทองพระ พรอมสรรพไปควยอัฐบริวาร อันมี
เขียนหมากชุกเงินซึ่งจะขาดเสียมิไค กระจอนทองเหลือองปาก
แตรซึกเป็นเงาระยับ ชันลงหิน พานรองมีฝาครอบ และมี
จอกตั้งอยู่บนฝานั้น แสหางมาสำหรับไชปักเมื่อดวงหรี มแมลงวัน
และยุง หมอนขวานสำหรับไชอิงเอกเขนค ถ้ายากสมมือ
กับชวคยานักดู และกุดองเป่า วางอยุริมหมอนขวาน ในระยะ
ที่มีอจะควานไปพบไคทุกโอกาส

3. การใช้สำนวนเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปมัย

การใช้สำนวนเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปมัย มีอยู่ทั่วไปในนวนิยายและเรื่อง
สั้นของ สันต์ ท. โกลนบุตร สำนวนเปรียบเทียบของเขาไคความชัดเจน เข้ากับเนื้อเรื่อง
และใช้ภาษาสำนวนที่ไพเราะงดงาม เช่นเดียวกับสำนวนที่บรรยายถึงภูมิประเทศ หรือ
ความเป็นไปเรื่องอื่น ๆ ดังจะไคยกตัวอย่างสำนวนดังกล่าวจากนวนิยายและเรื่องสั้น
ต่อไปนี้

จากเรื่อง "อันเป็นที่รักแห่งเทมันต์" หน้า 104

"ท้องฟ้ามีคิมิตประหนึ่งจะไคทุกซึกให้แกความรักของอัครวินแห่งเมือง
หยุ่นลาว และพรหมจารีณีแห่งเมืองเปาะหนาม"

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" (หน้า 155)

"การแต่งงานเพื่อจะให้เกิดความรัก ก็เช่นเดียวกับเล่นการพนัน เพื่อให้
รวยนั่นเอง ผู้หญิงไม่ควรถือชีวิตของนักเสี่ยงโชคเคราะห์"

จากเรื่อง "ประลัยกัลป์" (หน้า 326)

มนุษย์เรานี้เปรียบเหมือนก้อนแก้วผลึก ซึ่งเมื่อช่างทำการ
เจียรในแลวกจะโคเหล็บบุโคมุรบแสงอันงาม หรือเมื่อขัด
แลวกจะเกลี้ยงเกลาคงแก้ววิเศษ แต่เมื่อใคมันใครรับการ
กระทบกระทั่งอุยารุนแรง มันก็แตกออกเป็นเสี่ยง ๆ และ
มีความคมเสียยิ่งกว่าศาสตราวุธ ไปอีก

จากเรื่อง "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" ตอนที่ชื่อว่า "กุลศรกับหลังคา" มีตอนที่
ผู้เขียนใช้สำนวนเปรียบเทียบที่เสียดสีประชดประชัน (หน้า 371)

การไม่แต่งเครื่องแบบให้ครบครันแม้ขณะเดินทางไปทำงาน
ในตอนเช้าหรือกลับสูบ้านเมื่อสิ้นเวลาราชการแลวกก็ตาม เป็น
การลคศกัศรึของตัวเอง จากความสูงเด่นเป็นสง่าของสะพาน
พุทธยอดฟ้าลงเป็นเสมอชั้นสะพานไมเฝ้าเท่านั้น

จากเรื่อง "รักษรรมนูญ" (หน้า 392 - 393) มีความเปรียบเทียบที่เสียดสีสำนวน
ภาษากฎหมาย "รักษรรมนูญ" แสดงท่วงท่าของการเขียนที่แหลมคมและให้ความหมาย
สมบูรณ์ต่อความคิดของเนื้อเรื่อง

ในเรื่องของความรัก อานาจอธิปไตยยอมมาจากผู้รักทั้ง
หลาย และความรักดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพ ผู้ใดจะ
ละเมิดมิได้เพราะว่าความรักเป็นศาสนาสากล ซึ่งมนุษย์ทุก
คนพึงเคารพและอุปถัมภ์ค้ำชูไว้ ศาสนาทั้งหลายอื่นเกิดขึ้น
ภายหลังศาสนารัก และเจาคติทั้งหลายตวงยึดถือความรัก
เป็นมูลบท ของบัญญัติแห่งศาสนานั้น ๆ ทั้งสิ้น

และจากเรื่องเดียวกัน มีอีกตอนหนึ่ง (หน้า 403) เปรียบเทียบชีวิตไว้ว่า

"ชีวิตของเราทั้งหลายเป็นมหาทุกข์ สงคราม"

จากเรื่อง "ระเมียร เรียบโลก" มีความเปรียบเทียบที่เลียนแบบสำนวนภาษาฝรั่ง เช่นตอนที่ ระเมียร กล่าวถึงลักษณะการทุกข์ของเธอ (หน้า 403) ว่า

คำทุกข์ของดิฉันเหมือนแทะทั้งฝูงที่ตกขังอยู่ในคอก จะต้อง
มีคนช่วยเปิดประตูออกให้แทะฝูงนั้นถึงจะวิ่งออกมาได้ เป็น
ระเบียบตามลำดับก่อนหลัง ถ้าไม่มีคนช่วยเปิดประตูคอกให้
มันคงสู้กันชอน ๆ อยู่ที่ปากประตูยั้งนั้นแหละคะ

และจากเรื่องเดียวกันในหน้า 406 เปรียบเทียบ "มิตรภาพ" ว่า

"มิตรภาพ ตามทรรศนะของแะ คือการ เป็นทาสทางใจชนิดหนึ่ง"

"คิดว่า การ เป็นทาสทางใจมีสภาพที่อ่อนหวานเหลือเกิน"

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง

สันต์ ท.โกมลบุตร เป็นนักเขียนที่มีท่วงทำนองการเขียนไม่ยกย่อนกลับไป
กลับมา นวนิยายของเขาดำเนินเรื่องไปตามลำดับของโครงเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
ด้วยการเชื่อมโยงแต่ละตอนของโครงเรื่องให้สอดคล้องกลมกลืนกันไปเสมอ ดังเช่นใน
เรื่อง "ทางมาตาย" ตอนที่ 1 ผู้แต่งให้ เทพ มนุธรรม ราวึงถึงความรักความ
หลังที่เคยมีกับ มณฑา (หน้า 28)

เขาออกอก ฟิงไหลข้างหนึ่ง เข้ากับทองหลวงต้นนั้น แหงน
หนามองขึ้นไปเบื้องบน เห็นปุยมะชูทอดเป็นสายขาว ไปในพื้น
สีเขียวคราม คลายก็ว่าเป็นทางซางเผือก และทองหลวง
ไบมนทนนี้กำลังออกคอกบานสะพรั่งสีแคงดูจุกอกปาริชาติใน
แดนสุขาวคือดังพรรณนาไว้ในกามุนิศสูตร ทำให้ดวงจิตกระหวัค
นอมนำพาซึ่งภาพในอดีตกาลอันยาวนานไปเมื่อประมาณ 18 ปีชดาย

เทพ มนุษย์รวม กำลังหาหนระลึกถึงความหลังของ เขาอยู่
 อย่าง เศราสรอย...

เริ่มบทที่ 2 ค่ายข้อความที่ต่อเนื่องกัน และค่ายท่วงทำนองการ เขียนที่
 ไพเราะว่า (หน้า 29)

เป็นวันที่เกตุสร ชมพูโรย และคอกุทองกลางบานเหมือน
 อยางวันปี แมวอาชุนั้นล่าคนและกึ่งูกุงานสาขาของมันจะ
 ไม่ใหญ่โตเทาขณะนี้ แดกกาลเวลาที่ที่ผานมาจกปียี่สิบสี่
 รอยแปดสิบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทางกันถึง 18 ปีปลายนี้
 มิไคเปลี่ยนแปลงอันไคใหญ่คิตาไปมากนัค นอกจากความ
 หรุคโหมรของ เรือนพักรอนหลังนั้นประการ เกียว...

แต่เขากำลังระลึกถึงวันนั้นค่ายความรู สึกอันขมขื่นและ
 เศราสรอยเสียนี่กระไร

นวนิยายทุกเรื่องของ สันต์ ท.โกมลบุตร มีโครงเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยว
 เนื่องกันเป็นลำดับไป แต่ละตอนไม่สัมพันธ์ ทำให้เนื้อเรื่องทั้งหมดดำเนินไปอย่างราบรื่น
 ตั้งแต่ต้นจนจบ โครงเรื่องแต่ละโครงมีเนื้อเรื่องเกี่ยวพันกันไปอย่างแนบเนียน คังคัว
 อยางความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องในโครงเรื่อง เรื่อง "โครฆา"

โครงเรื่องใหญ่ - "วิญญู ฐัชวาลย์" ถูกฆาตกรรมด้วยยาพิษ ในงานเลี้ยงที่
 บ้านของเขาเอง ดำเนินเรื่องต่อไป ค่ายโครงเรื่องย่อย ๆ ที่มีการสืบหาตัวฆาตกร
 เป็นแกนนำ

โครงเรื่องย่อย ๆ ที่ซ้อนเข้ามาแต่ละโครงว่าค่ายเรื่องราวของ "วิญญู ฐัชวาลย์"
 ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลหลายคน ในเหตุการณ์ต่าง ๆ กันที่ล้วนชวนให้น่าสงสัยว่าจะเป็
 ใครที่เป็นตัวฆาตกร เพราะแต่ละโครงเรื่องก็ตั้งปัญหาว่า "โครฆา" สมกับชื่อเรื่อง

สันต์ ท.โกมลบุตร ปิคเรื่องนี้ค่ายการ คลายปมของเรื่องว่า ภรรยาของวิญญู
 เองที่เป็นฆาตกรรายนี้ โดยที่เธอคังใจ จะวางยาพิษฆ่าสัคฑู หังของ เขาและของ เธอค่าย
 การวางแก้ว เหล้าที่ผสมยาพิษวางไว้ให้เขาผู้นั้นคัม แต่วิญญูกลับเป็นผู้หยิบแก้วสุรานั้นขึ้น
 มาคัมเสียนเอง เขาจึงคองตาย

จากห้องทำงานของ สันต์ ท. โภมสมบูรณ์ ที่มีลักษณะต่าง ๆ กันดังที่
ได้ยกมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า เขามีห้องทำงาน เขียนที่ประกอบไปด้วยการใช้ภาษา
ไพเราะ เมื่อบรรยายถึงธรรมชาติ, ใช้คำคมที่มีความหมายลึกซึ้งชัดเจนตรงตามเนื้อเรื่อง
เมื่อบรรยายถึงความคิด, และใช้ภาษาเปรียบเทียบที่ให้ความหมายเด่นชัดในการอธิบาย
ความเปรียบเทียบ ๆ ดังที่ ดร. เจตนา นาควัชระ ได้กล่าวถึงภาษาสำนวนของนักประพันธ์
ไว้ใน "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี" ว่า

... นักประพันธ์ในบางครั้งอาจจะไม่ใช้ภาษาที่ใช้กันอยู่ใน
ชีวิตประจำวันแต่จะเลือกเฟ้นถ้อยคำสำนวนเพื่อให้เกิดความ
ไพเราะประการหนึ่ง หรือเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ของตัวประ
พจน์ประการหนึ่ง จึงจำเป็นต้องสร้างสรรวรรณกรรมด้วยภาษา
ที่มีลักษณะและคุณค่าทางสุนทรีย์⁶⁰

3.2 ความทัศนคติและมโนกรรม

สันต์ ท. โภมสมบูรณ์ ได้สอดแทรกทัศนคติและมโนคติหลายประการไว้ใน
นวนิยายและเรื่องสั้นของเขาทำให้งานวรรณกรรมดังกล่าวมีคุณค่าเพิ่มขึ้นจากคุณลักษณะ
ด้านภาษาที่ไพเราะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจะไดยกตัวอย่างคุณค่าทางทัศนคติและ
มโนคติที่มีปรากฏในงานของเขา ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

ให้ความจริงใจ

อาจารย์ รัชจวน อินทรกำแหง กล่าวถึง "ความจริงใจ" หรือ "แรง
บรรดาลใจ" ไว้ว่า

... ที่นักเขียนสมัยนี้ถึงกับถือเอาเขียนนิยายหรือร้อยแก้วอัน
ลึกลับลึกลับอันมีคุณค่าแรง จึงนับว่าดีออกถ้ามีองค์ประกอบถึงระดับ
ความจริงใจและความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงให้เกิดสิ่งแปลกประหลาดและมี

⁶⁰ เจตนา นาควัชระ, "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี," วรรณไวทยาการ
ศึกษาวรรณคดี (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 36.

พลังที่จะหลั่งไหลความคิด และความรู้สึกนั้นออกมาเพื่อให้ผู้อื่นร่วมรับรู้... ความบันเทิงใจที่มีจุดหมายเช่นนั้นจะเป็นอยู่ เกิดชวนให้ผอานมีความคิดรวม คลอตามทั้งในด้านความรู้สึก และอารมณ์⁶¹

และยังได้กล่าวไว้อีกด้วยว่า ความจริงโลงใจ หรือแรงบันดาลใจ ของนักเขียน หรือกวีนั้น เป็นสิ่งที่ "สร้างสรรค์ เร่งเร้า และเข้ายวนให้คิดไม่สูงเพื่อสร้างปณิธานอันมีค่าแก่ดวงใจ และดวงความคิด"⁶²

ผู้อ่านจะได้รับความจริงโลงใจจากนวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร ในคำนำที่ปลุกฝังความรู้สึกนึกคิดให้เห็นคุณค่าของความจริง และโน้มน้าวชักจูงให้อยากประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่เป็น "ความดี" หรือ "ความชอบธรรม" ที่เขาวางไว้ในโครงเรื่อง, วาดไว้ในลักษณะของตัวละคร และแทรกไว้ตามบทสนทนา ดังที่ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างจากนวนิยายและ เรื่องสั้นบางเรื่อง ขึ้นมาพิจารณาถึงต่อไปนี้

- ให้ความจริงโลงใจในความกตัญญู คุณที่มีต่อผู้บังเกิดเกล้า จากเรื่อง "มิตรในเรือน" "ไมตรี" ใ้คว้าฟังถึงพระคุณของมาร คาคาที่เลี้ยงดูเขาและน้องสาวมาตามลำพังความสามารถของท่านแต่เพียงผู้เดียว ว่า

...มารดาผู้บำเพ็ญตนเป็นมิตรในเรือนของเขาคลอลมา แ่ตอนอายุคุณใหญ่ แ่เกิดจนอายุ 31 ปีบริบูรณ์เขานี้ ในขณะที่ท่านยายเขาสูเรือน 60... เขาวิงวอนในใจหาขอให้อันเวลาอันเลี้ยงหนึ่ไม่พุนั้นจงอยอีกไกลแสนไกล ขอให้รวมไทรในบุญนี้คงสคชื่นรื่นรมณ์ต่อไปใ้ไ้ก่อกุณานแสนนาน เพื่อความอบอุณใจอยู่เย็นเป็นสุขของเจานกนอยตัวนี้ ไมตรียังคง

⁶¹ รัชจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมวิจารณ์, เล่ม 1 (พระนคร : ดวงกมล, 2518), หน้า 163.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

รู้สึกว่าเป็นเด็กเล็ก ๆ อยู่ในอ้อมแขนของมารดาเสมอ
 ทั้งแต่ยังเยาว์ แม่เขาจะโอบอุ้มเขาไว้ เขาคิดว่าเขาเป็นผู้ใหญ่เต็มคนแล้วก็ตาม
 เขาจะทำอะไรไม่ได้ก็ ถ้าไม่นึกเห็นความยินดีปรีดาของแม่
 ความไว้วางใจของแม่ ความนิยมชมชอบของแม่ ที่เขาได้
 ปฏิบัติไปตามแนวที่ทานได้ส่งสอนมา

ผู้ใหญ่ท่านฉลาดให้ผมเอื้อมคว้าสุจริตทั้งหลายทั้งปวง ผู้นั้นคือ
 บุตรแท้ เมื่อนอຍเราเพียรเรียน เมื่อแก่สะสมบุญกุศล นี้คือ
 ความปราถนาของมารดาที่จะชี้คเสนาทางเดินให้แกบุตร⁶³

ความไม่ความจรรโลงใจในเรื่องการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน

ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" ผู้แต่งได้เสนออุดมคติหรือแนวทางแกหญิงสาว
 เกี่ยวกับเรื่องความรักและการแต่งงาน ในช่วงระยะเวลาที่สังคมไทยกำลังเลี้ยวออก
 จากปลายสมัยของธรรมเนียมนิยมแบบเดิมที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของสตรี เข้าสู่ต้นสมัย
 ประชาธิปไตยที่สังคมเริ่มให้อิสระภาพแก่สตรี ทั้งในด้านการศึกษา การสมาคม การเลือก
 คู่ครอง หรือการเลือกดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพมากขึ้น อุดมคติในการเลือกคนรักและ
 คู่ครองที่ สันต์ ท. โกมลบุตร เสนอไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ นับว่าเป็นความคิดเห็นที่ก้าวหน้า
 สำหรับปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นปีที่เขาเขียนเรื่องนี้ขึ้น แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งนิยมและสนับสนุน
 ให้นิสิตสตรีเป็นผู้มีสติปัญญาความคิดเป็นของตนเองในการตัดสินใจปัญหาชีวิตส่วนตัว แต่ก็ไม่
 ละทิ้งคุณสมบัติอันดั้งเดิมที่กุลสตรีจะพึงมีพึงปฏิบัติ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สันต์ ท. โกมลบุตร ได้ชี้แนะแนวทางให้แก่สตรีตามความคิด
 ที่กล่าวมาแล้วนั้น ด้วยการให้ "จงจันทน์" กล่าวถึงอุดมคติในการเลือกคู่ครองของเธอ
 ไว้อย่างเหมาะสมกับเป็นหญิงที่มีสติปัญญาความคิดในการสร้างอุดมคติหรือแก้ปัญหาชีวิตของ
 ตนเอง

63 สันต์ เทวรักษ์, มิตรในเรือน, เรื่องเดิม, หน้า 5 - 6.

ไม่อ่อนแอ เพื่อมัน หรือยอมปฏิบัติตามคำบงการของผู้ปกครองอย่างไม่รู้จักใช้สติปัญญา
ของตนเอง

"จงจันทน์" ไก่คำนี้ถึงอุทมคติในการ เลือกรูปร่างของเธอไว้ว่า

... คิฉันเพิ่งจะมีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ในอีกสามเดือนข้างหน้า ยังมีเวลาอีกมากมายนักสำหรับจะเข้าใจนายธาดา - บุญโยปกรณ์ คนนี้ การดูแลไม่แค่ว่าเพียงความงามและความสดชื่นของผิว มิใช่เครื่องรับประกันความสะอาดภายในผลึก คิฉันจะประวิงเวลาเรื่อยไป กว่าจะเป็นที่แน่ใจว่า นายผู้ชาย คนนี้มีความรักใคร่ใคร่จិតสุจริตต่อกิฉันจริง⁶⁴

และอีกตอนหนึ่ง เธอได้กล่าวไว้ว่า

... อนึ่งแล้ว, ความรักน่าจะมีที่มาจากอารมณ์ที่เป็นคุณก่อน เป็นปฐมคือ ความนิยมชมชอบหรือความสงสาร อันเป็นบันไดขั้นแรกของความรัก ธาดาฯ เขารูสึกในคิฉันเช่นนี้แล้ว เขาคงไม่คิดซุนเคืองคิฉันเลย อนึ่งเรารู้จักอาจเป็นเพื่อนกันต่อไป ได้อย่างสนิทสนมเช่นเดิม เพียงแต่เขาจะกรุณาเคารพในความรอบคอบของคิฉันทั้งนี้ เท่านั้น⁶⁵

- ให้ความจริงใจในการประเมินค่าของ "คนดี" และ "ความดี" จากเรื่อง เศรษฐีอนาถา ผู้เขียนได้ให้ความหมายของคำ "ไพร่" "ผู้ดี" "คนเลว" และ "คนดี" ไว้ในบทสนทนาตอนหนึ่งของ นายจอน บางคอแหลม กับกัณทิมาบุตรสาว ไว้ดังต่อไปนี้

⁶⁴ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 46.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

เอ็งก็คิดปรับปรุงให้พ่อกลับมาเป็นผู้ที่ตื่นแคงตะแคงตื่น
เดินกะเขาเสียมง จูริง ไทมาจะ ฮา สุา นายจอนขบขันคำ
พูดของแกเอง "ไอพอนันคนตำคนไพร..."

ไม่ใช่ไพรจะพอ หญิงสาวค้ำไว้ทันที คนไพรนี่แปล
วาคคนเลว แดพอของหนูไม่ใช่คนเลว

นายจอน มองบุตรสาวด้วยสายตาอันแสดงความชอบใจ
ลึกซึ้ง อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์เกิดเกล้าทั้งปวงยอมจะปลง
ปลื้มใจในบุตรธิดารูสึกวาคคนมีโชคคนเลว แมจะยากจนจนคน
สักเพียงไร⁶⁶

จากเรื่อง "นามนั้นสำคัญไฉน" มีโครงเรื่องตอนหนึ่งว่าด้วยเรื่องราวของ
"ชลิต ภาวสุทธิ" ซึ่งกล่าวไว้ว่าเขาเป็นเด็กที่ผู้มีบุญคนหนึ่ง เก็บได้จากถังขยะในสวน
ลุมพินี และท่านผู้นั้นได้อุปการะ เขาให้ได้รับการศึกษาจนจบวิชากฎหมาย และประกอบ
อาชีพเป็นทนายความในเวลาต่อมา เมื่อเขาเล่าความจริงในประวัติของเขาให้มารดา
ของ "จันทร์จิรา" คนรักได้ทราบ ท่านได้เกิดความรังเกียจ แต่เขาได้แสดงความ
สุภาพบุรุษผู้นับถือตนเอง ด้วยการเล่ากับมารดาของคนรักว่า

... เมื่อท่านต้องการรวบรวมหัวนอนปลายเท้าของแม่ ผมก็
ได้เรียนให้ท่านทราบแล้วด้วยความสุจริตจริงใจ จิตใจทุกอย่าง
ไม่ได้บิดบังหรืออำพรางสิ่งไรไว้เลย ซึ่งถ้าผมไม่มีความสุจริต
ใจต่อท่านแล้ว ผมจะเสกสรรปั้นแต่งเรื่องขึ้นเสียใหม่ให้หยดยอย
อย่างไรก็ได้ครับ เป็นคุณว่าผมเป็นลูกเศรษฐีส่วนยางหรือ
เหมือนแรทางบักซ์ไคโนน เคยไปเรียนเมืองนอกเมืองนา
แล้ว และอะไรต่อมิอะไรต่าง ๆ ผมเรื่องใหม่มันสู้กับคุณแม่
เขาไวจนท่านสืบไม่ออก ผมก็ยอมจะทำไฉน แต่ผมก็ไม่สมัคร

⁶⁶ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 305.

ใจที่จะทำ ท่านจะไม่ปร คพิจารณาในทางที่เป็นสิริมงคลแก่
 ทัณฆบางหรือครัน⁶⁷

สันต์ ท. โภณลบุตร ยังได้แสดงความคิดเห็นว่าค่าของคนดี หรือค่าของความ
 เป็นคนนั้น ควรจะวัดด้วยอะไร ในบทสนทนาตอนหนึ่งระหว่าง "ชลิท" และ "ประจักษ์"
 จากเรื่องเดียวกัน ว่า

แล้วนายเล่า—นายรังเกียจในกำเนิดความเป็นมาของฉัน
 บางหรือเปลา ชลิทชก สีหนาทัง ๆ

คนเห็นคนเป็นคนนั้นแหละคน คนเห็นคนใช้คนใช้คนไม่
 ประจักษ์ยกเอาค่ากลอนของพรวานบรพฐินมาอ้าง เป็นปทัสถาน
 ฉันไม่เห็นเป็นขุเสียดหรือขณิคติกรายอะไรนี่ มันเป็นเรื่อง
 เรื่องที่ช่วยไม่ได้จริง ๆ ทางหากเขา ถึงอุยงไรุณายกทอง
 เป็นคนที่มีพอมเหมือนคนทั้งหลายเขาแ่น ทางแคววนายไม
 รวาทานูเป็นใคร อยู่ที่ไหนเท่านั้น... นายก็เป็นชลยชาติ
 มีความรู้ เป็นสุภาพบุรุษและเป็นผู้มีเกียรติพอสมควร ไม่ใช่
 ไอ้โจรหารุยมาจากไหน แล้วทำไมฉันจึงต้องไปรังเกียจ
 นายควยเล่า...⁶⁸

— ให้ความจริงโลงใจในศรัทธาที่พึงมีต่อพระพุทธศาสนา

ในเรื่อง "ประลัยกัลป์" มีโครงเรื่องตอนที่ให้ความจริงโลงใจแก่ผู้อ่าน
 ในก้าน ศรัทธาความเชื่อมั่นตามคำสอนของพระพุทธเจ้า และชี้ให้เห็นภัยที่จะบังเกิดขึ้น
 จากคณะบุคคลหรือประเทศที่ัวเมวอำนาจคิดจะเป็นเจ้าโลกโดยอาศัยความเจริญก้าว
 หน้าทางคานวิทยาศาสตร์แต่เพียงคานเดียว และไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษในการทำลาย
 ล้างมนุษยชาติ

⁶⁷สันต์ เทวรักษ์, นามนั้นสำคัญไฉน, เรื่องเดิม, หน้า 157 - 158.

⁶⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 165 - 166.

ความคิดในเรื่องดังกล่าวได้แก่ตอนที่กล่าวถึงการต่อสู้ระหว่าง "พมิตนคร" กับประเทศใหญ่น้อยทั้งหลาย โดยที่ "พมิตนคร" ได้ปล่อยแสงสีม่วงออกมาทำลายล้าง ประชาชาติใหญ่น้อย โคร่งเรื่องตอนนี้เน้นให้เห็นความจริงในโลกธรรม พร้อมทั้งสรุป ใ้ผู้อ่านได้ซาบซึ้งกับความจริงว่า ธรรมในพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะคงอยู่ในโลก อำนาจที่มีอยู่เหนือผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยวิธีทางใดก็ตามไม่ใช่สิ่งจริงยั่งยืน มีแต่จะเผาผลาญ ทำลายทุกสิ่งทุกอย่างให้วอดวายไป พร้อมทั้งตัวผู้กระหายอยากได้อำนาจนั้นด้วย

สันต์ ท. โคมสบุตร ได้บรรยายถึงความเสื่อมของศาสนาและสังคมของ "สยามนคร" ในปี พ.ศ. 4998 ซึ่งเชื่อกันว่าใกล้เวลาครบรอบศตวรรษที่ 50 ของพระพุทธศาสนา และถึงกาลเวลาเสื่อมสลายหรือสิ้นสุดของโลกนี้ ไว้ว่า

... เราได้มาถึงที่สุดแห่งกลียุคเสียแล้วหรือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาจารย์ไร ความหมายเสียแล้วหรือ...

พระบรมศาสดาจารย์ พระพุทธสมณโคดม ผู้เสด็จสู่มหา นิพพานแล้วดวงใดถึง 4998 ปี

การกล่าวถึงพระนามของพระพุทธองค์ในยามคับขันแสนสาหัสเช่นนี้ สะท้อนไปทั่วทุกจิตใจกลุ่มนี้-จิตใจของกลุ่มมนุษยสมัยใหม่ผู้หลงงมงายจากนี้สุดแสนศรีวิไลแล้ว วิทยาศาสตร์ยอมพิสูจน์สิ่งจะใดทุกสิ่ง ไม่จำเป็นตองงองอนพระธรรมคำสั่งสอนของศาสดาองค์ใดอีก หลายศตวรรษมาแล้ว ไม่มีกษัตริย์องค์ใดเหลืออยู่ในโลก วัควาอารามชาวพุทธถูกละทิ้งกลายเป็นโบราณสถานไป ไม่มีพระพุทธปฏิมาไว้สักการะบูชาถึงจอมศาสดาจารย์พระองค์นั้นอีกแล้ว พระบวรพุทธศาสนาจึงกลายเป็นนิยายปรัมปราไปหลายศตวรรษล่วงมาแล้ว⁶⁹

⁶⁹ สันต์ เทวรักษ์, ประวัติย่อ, เรื่องเดิม, หน้า 388.

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังได้กล่าวถึงสาเหตุของความเสื่อมทางศาสนาและสังคมว่า
 เนื่องมาจากจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ที่พากันละทิ้งศีลธรรมและคำสั่งสอนทางศาสนา
 โคร่งเรื่องตอนนี้เป็นเหตุการณ์ที่ผู้แต่งกำหนดให้เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงปี พ.ศ. 5000
 แต่เรื่องราวตอนที่ผู้วิจัยจะได้อีกมาต่อไปนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีอยู่จริงในสมัย
 ปัจจุบัน⁷⁰ ผู้แต่งอาจต้องการชี้แนะบางสิ่งบางอย่างอันไม่ถูกต้องที่กำลังเป็นอยู่ในสังคม
 ปัจจุบัน เพื่อหาทางร่วมกันแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดภัยพิบัติขึ้นแก่มนุษยชาติ ดังที่เขาได้
 วาดให้เป็นไปตามเนื้อเรื่อง ดังที่เขาได้กล่าวถึงไว้ดังต่อไปนี้

... ก็และก่นเหตุแห่งความเสื่อมศรัทธาแห่งพระศาสนา เมื่อ
 ครั้งนั้น เนื่องมาจากขานเมืองกำลังตกอยู่ในระหวางยุคเข็ญ
 คาคกรองซึ่งภายหลังสงครามสูงลิบลิว ข้าราชการไครบเงิน
 เคื่อนใบพอไซ ก็เริ่มทำการทุจริตตอหุนาที่ หรือรับสินบาทคาค
 สิบมุกกันไปทุกวิถีทางที่จะนำเงินมาสู่ตนได้ ครั้นหาเศษหาเลย
 โลกดูลองเขาก็เกิดความกำเรบไมรจกอิม หากินกันไปตามลำคัม
 ผู้ใหญ่ผู้นอย ผู้แทนประชาชนในสมัยนั้นก็ประชุมกันขึ้นเงินเคื่อน
 ตนเอง อาณาประชารราษฎรคอดอยากปากแห้งกันไป มีรจะหัน
 หนาไปพึ่งไครใด ก็เกิดมีอาจารย์ผู้วิเศษเขขึ้นทุกมม เมือง
 จาศัยเขคัพทศสี่มาเป็นแหล่งหากิน ทั้งนำมนตหุงนำมนวิเศษ
 จายแจกอางวารักษาโรคโคสุสารพัดสุดแต่จะนิฤเอา... การ
 มทรสพและการแต่งเขียนกัมมูงเราไปในทางเรงกามรมม
 เป็นเหตุให้ศีลธรรมของประชาชนเสื่อมทรามลงอยางนาอนาด
 เมื่ออำนาจครองเมืองก็แบ่งกันออกเป็นพรรคเป็นพวก ถืออุม
 คติไปคนละทาง ไม่เป็นอันตรองปลองชินกันใด ต่างแยก-
 นิกายแยกพรรคไปตามอุมทัศนของตนเป็นมหาพรรคต่าง ๆ...⁷¹

⁷⁰ เรื่อง "ประดัยกัลป์" เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2491 และผู้วิจัยทำงานวิจัยชิ้นนี้
 ในระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2519.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 388 - 390.

เนื้อเรื่องตอนต่อมาก้าวถึงการทำลายล้างโลกนี้ด้วยแสงสีม่วง โดยประเทศ
 มพิพนคร เป็นผู้ใช้อำนาจในการใช้แสงมหาประลัยนี้เพื่อช่วงชิงอำนาจกันระหว่างประเทศ
 ใหญ่น้อยทั้งหลาย เมื่อโลกนี้ถูกทำลายล้างด้วยแสงสีม่วงแล้ว ผู้แต่งได้บรรยายสภาพของ
 พื้นภิกพนี้ไว้ว่า

... มัคนี้คงเหลือแต่บุครร้าง อ่างว่างและเปลี่ยวไปทั่วทุก
 มุมทุกประเทศเห็นแต่ทรวงศพของประชาชนพลเมืองที่มดม
 กนอยยอยางนา เอนคองนาตเสี่ยเหลือเกิน

แล้วก็มพิพนครเล่า ประเทศมหาอำนาจปรารถนาจะ
 ครองโลกก็มีโอกาสเป็นนครหลวงพิภพมีอำนาจเกรียงไกร
 ไปทั่วพิภพจนมนุษย์สมมโนรตปรารถนาแล้วหรือ

หามีไค

มันเป็นการงูยู่ที่จะแฉกอำนาจการทำลายไปทั่วพิภพ
 แต่มันเป็นการไม่งายเลยที่จะหยุดยั้งอำนาจแห่งการทำลายนั้น
 นั้น...

แสงนฤตยสีม่วงจึงแผ่เป็นระลอกคลื่นครอบไปทั่วพื้นเมทนีคูล
 บันดาลให้เกิดอำนาจการทำลายขึ้นอย่างหึ่งสูยคสยของ... เมื่อ
 มีอำนาจเหนือธรรมชาติมากอกวุ่นโลกธาตุไหวปริตไปดังนี้
 ความวิปริตผิดธรรมชาติประการอื่นก็เกิดขึ้นสืบเนื่องต่อกันมา
 นว้ในห้วงมหาสมุทรทั้งเจ็ดคาบหวมทนขึ้นมาบนพื้นแผ่นดิน กอ
 ไทเกิดอำนาจทำลายอนมหาศาลขึ้นอีก...

นี่แล้วคืออวสานแห่งความทะนงอูจ ความทะเยอ
 ทะยานที่จะบรรลุถึงซึ่งความเป็นใหญ่แต่ญเดียวในสกลโลก

สัตว์ทั้งหลายก็พลอยรับบาปไปพร้อมกับมนุษย์ด้วยในคราว
 เดียวกันนี้... พื้นมหาสมุทรกุดนเกลื่อนไปทั่วทุกซอกปลา นก
 ทูกรนิคูกก็ตองแสงตกลงตายสิ้น คนไม้ใหญ่น้อยเหี่ยวเฉา
 ใบเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแล้วก็ร่วง สรุปลแล้วก็แลประหนึ่งว่า
 เป็นกาลอวสานแห่งพิภพนี้ไปชั่วกัลป์...

มหาธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม และ ไฟ ยังคุมพิภพนี้ให้
คงความเป็นโลกอยู่สืบต่อไป...⁷²

ให้ความเพลิดเพลิน

อาจารย์ รัชจวน อินทรกำแหง กล่าวถึงหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน
ว่ามีลักษณะที่

เมื่อได้อ่านแล้วยากที่จะวางก่อนถึงบทสุดท้าย ทั้งนี้เพราะ
โครงเรื่องอันสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันถึงทุกไซ้ เมื่อมาถึงห้วงที่
หนึ่ง ก็ยากที่จะปลดห่วงที่สอง ที่สาม ฯลฯ ต่อไปจนถึงห้วง
สุดท้าย ผู้อ่านจึงจะรู้สึกโล่งใจว่าคนหมกมุ่นแล้วชั่วขณะ⁷³

นอกจากนี้ หนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินยังต้องมีแนวความคิด หรือทัศนคติของ
เรื่องที่มีความเกินชั้กและสม่ำเสมอ ซึ่งผู้อ่านจะได้ติดตามอ่านโดยเข้าใจทัศนคติของเรื่อง
ไปได้โดยไม่ฉีกพลาดและสับสน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่านวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร ที่ให้ความเพลิดเพลิน
แก่ผู้อ่านอย่างสูงคือเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" เมื่อลงพิมพ์เป็นครั้งแรกในนิตยสารราย
สัปดาห์ "เคลิเมล์วันจันทร์" ในระหว่างปี พ.ศ. 2496 - 2498 ปรากฏว่าได้รับ
ความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก และในปี พ.ศ. 2500 ได้ถูกนำมาสร้างเป็นภาพ
ยนตร์ก็ได้รับความนิยมอันกว้างขวางเป็นอันสูงส่งและในดวงมีระกวภาพยนตร์ประจำปีนั้น
ปรากฏว่าผู้แสดงเป็นตัว นายจอน บางคอแหลม ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทตัวประกอบ
ฝ่ายชาย เมื่อปี พ.ศ. 2518 นี้เอง บทประพันธ์เรื่องนี้ได้ถูกนำมาดัดแปลงเป็นละครสั้น

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 405 - 409.

⁷³ รัชจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือและโสทรทัศนวิสัย, เรื่องเกม,
หน้า 55 - 56.

แพร่ภาพทางโทรทัศน์ประจำวัน จนจบเรื่อง มีผู้ติดตามชมกันอีกเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งสำนักพิมพ์รวมสามสัปดาห์ต้องนำมาพิมพ์เป็นเล่มอีกเป็นครั้งที่สอง เพราะมีผู้ต้องการอ่านบทประพันธ์เรื่องนี้กันอีก

นวนิยายเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ตามลักษณะของโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนุกและความสนใจใคร่รู้เกี่ยวเนื่องกันไป ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเรื่อง ดังต่อไปนี้คือ

เปิดเรื่องด้วย ฉาก, ตัวละคร, และบทสนทนา ที่เร้าความสนใจของผู้อ่าน คือฉากการพบกันครั้งแรกระหว่าง ประพนธ์ เศรษฐีหนุ่ม กับ นายจอน บางคอแหลม คนงานหยอคน้ำมันเครื่องตุ้มล้อหัวรถจักรรถไฟ ที่สถานีรถไฟหัวลำโพงในเวลากลางคืน ปมของเรื่องคือทั้งสองฝ่ายไม่รู้จักกันมาก่อนและต่างไม่รู้ว่าแต่ละคนนั้นคือใคร

การดำเนินเรื่อง ดำเนินเรื่องด้วยการซ้อนโครงเรื่องทั้งโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย เข้ามา เป็นห่วงเกี่ยวพันกันไปตลอดทั้งเรื่อง เช่น

โครงเรื่องใหญ่ คือ เรื่องราวที่ ประพนธ์ ทำสัญญายกเงินจำนวน 10 ล้านบาท ให้นายจอน กำหนดให้ใช้จ่ายเงินจำนวนนี้ให้หมดภายในเวลา 1 ปี

โครงเรื่องย่อย ที่ซ่อนเข้ามา มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับโครงเรื่องใหญ่ตลอดทั้งเรื่อง คือ

- ประพนธ์หลงรัก กันทิมา ด้วยรักแรกพบโดยไม่ทราบมาก่อนว่าเธอคือบุตรสาวของนายจอน เขาได้รับคำปฏิเสธจากกันทิมาเพราะเธออ้างถึงความไม่คุ้นเคยกับเขาทางด้านฐานะและสังคม

- เมื่อได้รับเงิน 10 ล้านบาทแล้ว ครอบครัวของนายจอนก็ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่ของตนให้สมกับความเป็นเศรษฐีเงินล้าน

- ประพนธ์ส่งคนของเขามาเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐีแก่ครอบครัวของนายจอน ตัวเขาเองก็แอบแฝงเข้ามาด้วยความบังเอิญ และไม่มีใครในบ้านรู้จักและจำเขาได้

- น้องสาวของประพนธ์ เคยรู้จักและสนิทสนมกับ กันทิมา มาก่อน เธอทราบภายหลังว่าพี่ชายเป็นผู้อุปการะครอบครัวนี้ โดยที่ไม่ทราบว่าใคร เป็นใคร

- ถิ่นหวัด เพื่อนบางคนเป็นช่างเย็บชุดหนังซึ่งมีคุณสมบัติความเหนียวอยู่เหนียวเหนียว เขามีอาชีพเป็นหลักฐานและมีความปรารถนาที่จะแต่งงานกับกันขึ้นมา

- ประพนธ์ แสดงความเป็นสุภาพบุรุษในสงครามรักระหว่าง เขากับ นายสวัสดิ์ ด้วยการเข้าช่วยเหลืออุปกรณ์การระแนงสวัสดิ์ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐานและมีฐานะดีขึ้น

- นายจอห์นหาวิธีต่าง ๆ ที่จะใช้เงินให้หมดตามสัญญา แต่เขากลับถูกรางวัลลอตเตอรี่อีกหาแสนบาท ฯลฯ

- จนถึงการปิดเรื่องด้วยการคลายปมให้ทุกคนได้ทราบความจริงว่าใครเป็นใคร และนายจอห์นตัดสินใจขายเป็นพระภิกษุ เพื่อให้ลูกสาวหมดหวังและจะได้ตัดสินใจแต่งงานกับประพนธ์

ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลิน จากโครงเรื่องแบบเดียวกันนี้ ในเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" "ซาตุคน" "หนทางมาลา" และ ฯลฯ

เรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เป็นนวนิยายที่ได้รับคะแนนนิยมสูงสุดในสมัยที่ลงพิมพ์เป็นครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ "ประชาชาติ" เมื่อ พ.ศ. 2475 ตามที่ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวไว้ในสารคดีชีวิตชีวิตประวัติของเขาว่า

... การเขียน "บันไดแห่งความรัก" แบบบันทึกลงนิติน... ได้เริ่มลงมือก็เป็นที่พอใจ ท่านผู้อ่านใจสำคัญเมตตาอารีจิตมายังผู้แต่ง ทั้งด้วยคำนิยามและของขวัญ มีใบถือหุวายเหตุอันพิสดารเงินซึ่ง เป็นแฟนอยู่ในยุคนั้น และขณะนั้นเริ่มจะรู้จักแต่งกายสากลกันประปรายแล้ว ผู้แต่งก็ได้รับเนคไทจากที่ต่าง ๆ รวม 9 สาย ผู้พันคูถูกด้วยฝีมือเอง 4 ชิ้น จากบุคคลซึ่งผู้แต่งเองก็ไม่รู้จักหน้าตาทั้งสิ้น สำหรับของบริโภคนั้นคนดูย่อยบ่เจียน หรือ ขนมนั้น มักไม่ค่อยดีจึงปากผู้แต่งทวน ๆ ที่ประจำทำงานในตอนกลางวัน มักช่วยกันจัดการให้หมดเรียบร้อยไม่เป็นที่ว่าคาญตา⁷⁴

⁷⁴ สันต์ เทวรักษ์, "ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์," เคลิเม็ลร้ายเถื่อน,

นวนิยายเรื่องนี้ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ด้วยการใช้วิธีเขียนด้วยสำนวนภาษาอันไพเราะ และการดำเนินเรื่องที่แฝงด้วยอุดมคติและข้อคิดที่มีค่าหลายประการ สันต์ ท. โกมลบุตร เปิดเรื่องนี้ด้วยบทพรรณนาที่ชวนให้ติดตามอ่านต่อไป ดังที่ "จงจันทน์" ได้เขียนบันทึกของเธอว่า

... คิดนึกครุ่นคิดมาตลอดระยะเวลาเย็น ที่จะสร้างบันทึกความจำของคืนขึ้นมาสักเล่มหนึ่ง ให้เป็นบันทึกที่บริบูรณ์ไปด้วยความรู้สึกนึกคิดของตัวเองแท้ และไม่ประสงค์เปิดเผยบันทึกเล่มนี้ให้ผู้อื่นได้ดูมีส่วนรู้เห็นด้วยเป็นความคิติก, ความฝัน, ความลับ ซึ่งคิดนึกของการมอบให้เฉพาะเจาะจงแก่กับเพื่อนที่ทาบออกหูหนวก เป็นใบไม้ไม่มีชีวิตจิตใจ คือบันทึกเพราะมันจะไม่มีโอกาสทรยศต่อความไว้วางใจของคืนใดเลย⁷⁵

นอกจากนี้ยังชักจูงให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวของ "จงจันทน์" ต่อไปด้วยการอธิบายวิธีจดบันทึกของเธอว่า

... จะเปลี่ยนแปลงวิธีเขียนบันทึกของคืนเสียใหม่ให้กระตือรือร้นยิ่งขึ้นคือ จะไม่ปล่อยให้ปากกาพาไปตามฤทธิ์ของอารมณ์หรือความรู้สึกนึกคิดที่เรงรอนแต่ฝ่ายเดียว ด้วยปรารถนาจะให้มันเป็นฉบับถาวรคู่เคียงไปกับชีวิตของคืนตลอดไปจนแก่เฒ่าเพื่อประโยชน์ในการอ่านทวนในครั้งหนึ่ง ๆ และเป็นเครื่องระลึกในนึกเห็นแผนภาพทุกบททุกตอนที่ได้นำมาบันทึกไว้ คืนนี้จะจัดระเบียบของมันให้ละม้ายคล้ายเข้ากับเรื่องอ่านเล่นทั้งหลาย โดยวางฉากสถานที่, เวลา, บุพพาท และคำพูดที่สำคัญ ๆ เทาที่คืนสามารถจะจดจำไว้ได้ มาบันทึกอย่างละเอียดและบริบูรณ์⁷⁶

⁷⁵ สันต์ เทวรักษ์, บันทึกแห่งความรัก, เรื่องเดิม, หน้า 1.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ความเพลิดเพลิดที่ผู้อ่านได้รับจากนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกมลบุตร อีกประการหนึ่ง น่าจะอยู่ที่การ เลือกเฟ้นถ้อยคำบรรยายให้ผู้อ่านได้มองเห็นโนภาพ อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง ชวนให้คิดใจใคร่รู้ต่อกติตามอ่านต่อไป ดังเช่นตอนที่บรรยาย ถึงฉากหรือสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่ของ โยคี สวามีเพพนาถ ในเรื่อง "สู่โลกพระอังคาร" เป็นบทพรรณนาที่ใหม่โนภาพและบรรยายกาศที่ลึกลับสมกับเค้าโครงของเรื่อง "สู่โลก พระอังคาร" เป็นบทพรรณนาที่ใหม่โนภาพ และบรรยายกาศที่ลึกลับสมกับเค้าโครงของ เรื่อง และชวนให้ติดตามอ่านเรื่องตอนต่อ ๆ ไป

... ตึกเลขที่ 536 ในบริเวณรั้วรอบหลังบ้าน มีสภาพที่มหัศจรรย์ เขาไปทางตึกมีสิ่งกึ่งที่ชาวบ้านเรียกกัน... มันเงียบเหงาและวังเวงอะไร เช่นนั้นก็ในรู นีหรืออาศรมบทของ ทานสวามีเพพนาถโยคีปุรี ชายหนุ่มพิมพ์ออกมาเบา ๆ เพื่อเอาเสียงเป็นเพื่อนตัวเอง เพราะแม่จะไต่เคยมาจุกกับความวังเวงแห่งป่าชฎและคงดิฉันมากจนจินแล้ว แต่บัดนี้เกือบ คึกคักก็จำต้องยอมรับว่า ณ ที่นี้มีความเงียบเฉียบอุ้นประหลาดล้ำ เงียบกระทั่งแม่สวยสมกับในพศณูเขาฆ่าให้ รุสีกว่า เดาไม่ที่ใตุกำแพงก็กัฟันเขาไปในของหน้าทางของ หนึ่งที่บ้านทะเลเป็นของโหว แล้วเลื่อยเพนพวนขึ้นไปคลุมหลัง คายอแถมหนึ่งนั้น ยังมีชีวิตอยู่ หนูขนาดใหญ่อ้วนหนึ่งดังที่เรา จะเห็นตาม ทอซางถนนที่สกปรกทวไป วังคุดหนาเขาไป ในระยะใกล้ แล้วลุดบหายเขาไปในระหว่างกอง เสนออิฐ และกากปั้งฟุ้งเพ่งมาตามชั้นบันไดหินหน้าตึกนั้น เมื่อ ลุกแสงไฟลงส่องพื้นที่เขายืนอยู่เกือบ คึกคักก็จึง เพิ่งทราบ เดียวนั้นเองว่า ปอดควยหินแผ่นใหญ่ ๆ ดังที่เคยปลาคอย ในห้องสำเพ็งสมัยหนึ่ง ตั้งแต่สะพานหันไปทะเลเอาวัดเกาะ นนที่เดียว

... ตึกหลังนี้คงเก่าแก่นัก ประมาณว่าอย่างน้อยก็ตกอยู่ใน ราวกลางรัชกาลที่ 4 กับต้นรัชกาลที่ 5 ทรงหลังคา เป็นรูป โถมคล้ายสุเหร่า สร้างเป็นตึกฝรั่งแบบลพบุรี มองจากด้าน หน้าแล้วไม่พบของลมสักแห่งเดียว นอกจากตาวัวเป็นวงกลม ใหญ่ที่กลางหัว เกือบ คึกคักก็สายแสงไฟฉายไปรอบ ๆ ตัวเขา

รู้สึกประหลาดใจว่าทำไมอยู่ท่ามกลางป่าเขาหรือนครร้างแห่งใด
แห่งหนึ่งอันห่างจากโลกศรีวิไลเพียงชั่วรั้วคนเท่านั้นเอง 77

อารมณ์เช่นนี้ในนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกมลบุตร เป็นสิ่งที่ให้ความ
เพลิดเพลินแก่ผู้อ่านในคำานให้ความขบขันหยรษา เพิ่มขึ้นจากความเพลิดเพลินที่ไ้รับจาก
คำานโครงเรื่อง, ตัวละคร, บทสนทนา และภาษาสำนวนที่ใช้ในการบรรยาย ดังตัวอย่าง
จากเรื่อง "เศรษฐีอนาถา"

... ครั้นแล้ว จู่ ๆ แก่ถามขึ้นว่า "คุณครูรู้คาถาแก้หัวไหม ขยับ"
คร แฉงมองหน้าลกศิษย์ไ้คงอยางแปลกใจ "คาถาแก้หัวก็มีด้วย
หรือครับ-ทาน"

มีชีขยับ-คุณครู นายจอนตอบฉึม ๆ "ผมรู้มาได้จากท่าน
สมุหของขยับ คุณครูจะจดเอาไปไหม งักยังไ้"

"ขุดจ้งแนแก้หัวไ้จริงรอะครับ" ครูแฉงสอบถามด้วยความ
ที่ไมสูแนใจนัก

"จริงชีขยับ-คุณครู" เจ้าบ้านยืนยันด้วยความม่ใจ "ผมเคย
ดองปฏิบัติตามคาถานแนแล้วละขยับ อิมจริง ๆ เป็นภาษาบาลี
นะขยับ ขึ้นตนว่า "เิวะหิวะจ้ง... คุณครูจขชีขยับผมจะบอกไ้"

ครูแฉง แสร้งว่าเกิดความรู้สึกสนใจขึ้นมาโดยปัจจุบัน แก่ค้น
สมุดพกออกมาจากกระเป่าเสื้อหันท

"กึนะชะวะต กึนะชะวะตัง", นายจอนมออกท่อไปด้วยสำเนียง
พระเทศน์ "กึนะชะนะมะป้ง ฮา ฮา"

"อะไรนะครับทาน"

"ชะนะมะป้งขยับ-คุณครู ทานะมะ ทาเนยะ"

"ทาเนยะ" ครูแฉงทวน

"สุขาเย หมกทานี้แหละขยับ"

คาถาประหลาดที่ครูแดงจดไว้ตามแบบการเขียนภาษาชาติ
ในภาษาไทยจึงเป็นดังนี้ "ฉิวหิว จั กินชวต กินชวต กินชนมป
ทานม ทาเนย สุธายุ" ซึ่งเมื่ออ่านทวนเพียงครั้งเดียวครูแดง
แสดงว่า กู้พระหนักรานายจอน บางคอแหลม ไก่ขุนแกเลี่ยนจน
เปื่อยไปแล้ว

เฮ เฮ ครูแดงทำหัวเราะจะกลบเกลื่อนการเสียหายของตน
เอง "คาถาของท่านนี้อ่านใดความเลย ไมคองแปลให้ลำบาก"

"ใดความแล้วเรอะขรับ"

"ฉิวหิว จัง ถูกไหมครรับ-ทานุ เฮ เฮ กินชวต กินชวตัง
กินชนมปัง ทานม ทาเนย อิมแนครรับ-ทาน เฮ เฮ แล้วสุชายะ
ละครรับ"

"อ่าว" นายจอนเล็กหัวสูง "เมื่อมีทางเข้าก็ต้องมีทางออก
ซี-คุณครู ลอชวาทูชวาทังชนมเนยเขาไปพุงกางแล้ว กอทอง
ไปห้องสุชาษีกรับ คุณครู ฮา ฮา"⁷⁸

ช่วยในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม

นวนิยายและเรื่องสั้นของสันต์ ท. โภกลมบุตร มีโครงเรื่องและเนื้อหาหลาย
ตอนที่แสดงถึงวัฒนธรรมอันเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาในสังคมไทยจนถึงปัจจุบันนี้
เช่น การทำขวัญนาคในพิธีบวช, พิธีแต่งงาน, การทำบุญตามวันนักขัตฤกษ์ ตลอดจนวัฒน
ธรรมประจำใจของชาวไทยที่เนื่องด้วยความจริงรักภักดีในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วัฒนธรรมและประเพณีที่มีปรากฏอยู่
ในนวนิยายของ สันต์ ท. โภกลมบุตร นั้นนอกจากจะเป็นบันทึกที่รักษาขนบธรรมเนียม
ประเพณีบางอย่างในสังคมไว้เป็นหลักฐานแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการของ
วัฒนธรรมและประเพณีเหล่านั้นด้วย เพราะผู้เขียนได้บรรยายถึงลักษณะและพิธีการต่าง ๆ
ดังกล่าวตามธรรมเนียมปฏิบัติกันอยู่ในสังคมสมัยที่เขาเขียนนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ขึ้น

⁷⁸ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีอนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 942 - 943.

ผู้วิจัยจะโดยยกตัวอย่าง เรื่องราวบางตอนจากนวนิยายของสันต์ ท. โกมลบุตร
ที่แสดงว่ามีลักษณะ เป็นวรรณกรรมที่มีส่วนช่วยในการ สร้างและส่งเสริมวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

จากเรื่อง "มิตรในเรือน" มีตอนที่กล่าวถึง อาจารย์ทอง ผู้มีอาชีพทำขวัญนาค
ในพิธีอุปสมบท "ไมตรี สัมพันธภาพ" ตัวเอกของเรื่องนี้ได้ยินเสียงอาจารย์ทองขับมโหรี
ขับกล่อมทำขวัญนาคขณะที่ เขากำลังคำนึงถึงพระคุณของมารดาอยู่ ซึ่งยังความซาบซึ้งใจ
ให้แก่เขายิ่งนัก ข้อความในบทขับกล่อมทำขวัญนาคที่ไมตรีได้ฟัง เป็นบทขับกล่อมของจริง
ที่จะ ได้ยินอยู่เสมอในพิธีทำขวัญนาคก่อนการอุปสมบท สันต์ ท. โกมลบุตร ได้คัดลอกบทขับ
กล่อมทำขวัญนาคดังกล่าวมาไว้ดังนี้

พอนาคเอย อาจารย์ทองทอดูเสียงครวญ "ผู้ยามารดาพอ
รว่ามีกรรมทุกสิ่งสารพัดพรหม คำเขาเพื่อง่าย แมกคอบบารุง
พะยุงกายทุกวันทุกเวลา ยามเมื่อจะสรองเสฟโภชนาวรรารส
เผ็ดรอนรสอมอกในอาจกนิ กลัววากลินไธจะระคายถูกลูกใน
อุทร ครั้นอยูมาใหญ่ปฐมวัยจวนเทศมาส แมกคกใจหวีหวาหวาด
แหงวอควาย จะทองกินยารอนนอนไฟเพาะจะคลอกลูก ใจจิต
คิดผูกควายทากรกนุยกแนมจอนมู มดุกมีไฟโตไรก็มีไฟทอมุระคาย
ไค เลียงรักษาไวมิวายุเวณ ปอนฮาวเขาเขยนและอานนวดนอม
ไทหลับนอน เวลาเจาคันรองไธออนกชอนขึ้นในสประทับไวกับอก
ปลอบขวัญให้กินนมมารดา แลวกัเชย ๆ ชม ๆ ทุกวันเวลามี
ไคเขา จนอายุเขาไคยี่สิบเอ็ดปี...

พอนาคเอย พอจกัจกิตกเวที่ ทดแทนสนองคุณบิดามารดา
มึงเกิดเกศ กล้วยบรรพชาเพศนี้ใหญ่หลวง กุศลสร้างทั้งปวง
ไทนจะเทียมเทา ควยคุณพระมารดาเจานีสูกแสน เหล่านาคกล
ทุกวันนี้ยอมคแคลนถึงคำปรม์ปราวา คุณบิควันนุยี่สิบ สวนคุณ
พระมารดาณันนุกหิยเอาแถลีสอง คำอันนี้ไมถุกทองในพุทธ
ฎีกา ในมงคุณที่ป็นีทวนวาไวเหมาะหมควาคคุณพระมารดากั
หนคที่สุคมีไคเมื่อ เจาวชเป็นชีเชื่อภิกษุศากยบุตรในศาสนา
กัไคชื้ออวาสนองคุณมารดาไปครั้งหนึ่ง แถยังหาเท่าถึงพระคุณ
ไม ทอเมื่อพอมัจจิตคิดเลื่อมใสด้วยความเพียรอุทิศสาธุเลาเรียน

พระไตรปิฎก แล้วพอจึงหยิบยกเอาข้อปรนนิบัติมาอธิบาย
แจ่มแจ้งให้ท่านเข้าใจ ให้ท่านเลื่อมใสยินดีใน
อัฐมรรคตามอริยประเพณี พอจึงจะพนหนี่ของพระ
มารดา... 79

จากนวนิยายเรื่อง "รักษรรมนูญ" มีตอนที่กล่าวถึงพิธีสมรสที่เป็นแบบแผนของ
สังคมในปี พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นปีที่ สันต์ ท. โกมลบุตร เขียนเรื่องนี้ขึ้น
พิธีสมรสเริ่มต้นด้วยการเตรียมงาน ดังนี้

... เป็นครุว่าวุ่นวายและ เหน็ดเหนื่อยที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิต
ของท่านผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย แม่ว่าแต่ละฝ่ายจะมีวงศาคณาญาติ
และมีทรัพย์สินมากล้นก็จอบ้างเบง เบงเอากิจธุระอันเนื่องใน
งานมงคลนี้ไปจัดทำเสียมากหลายแล้วก็ตาม แต่การจะจัด
การใหญ่ครั้งนี้ก็ออกเหน่าเรื้อนอย่าง เชิดหน้าชูตา เช่นนี้
ย่อมเป็นเรื่องหนักแรงหนักใจอยู่ไม่น้อย เพียงแต่การ ตกแต่ง
ประดับประดาเรือนหอหลังน้อยกะทัดรัดนั้นก็สิ้นเวลาไปถึง
7 วันแล้ว แม้กระทั่งยังไม่สำเร็จสมบูรณ์แท้ เมื่อพูดถึงพิธี
รีของควย เพราะยังจะถูกรอเจ้าพระยาศรีมณฑา และท่าน
มหญิง ซึ่งจะมาปูที่นอนให้เป็นที่เกียรติยศในคอนค้ำวันนั้นอีก⁸⁰

บรรยากาศของสถานที่หรืออาณาบริเวณที่จัดงานในตอนเช้าของวันทำพิธี มี
ลักษณะดังนี้

... เราจะไม่พูดถึงความโกลาหลอลหม่านของงานในตอน
เช้าวานั้น ชงจืดเตรียมสำหรับบริโภคในฤดูหนาว เราจะ
ไม่พูดถึงความตื่นเต้นกระวุ่นกระวายของคู่บ่าวสาวซึ่งคอย
เวลาสำคัญนี้อยู่ด้วยความรู้สึกหนาว ๆ ร้อน ๆ เราจะไม่-

79 สันต์ เทวรักษ์, พิธีรีในนิเวศน์ หน้า 8 - 10.

80 สันต์ เทวรักษ์, รักษรรมนูญ, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 16 - 17.

พวกดึงหอมหงา ซอคอกไม้เสียบปากกระเป่า และพวนคอกไม้
 สักสำหรับประดับโต๊ะอาหารซึ่งจัดด้วยฝีมือปราณีตส่งมาแต่ใน
 วัง, เราจะไปพวกดึงวงปี่พาทย์ในวงมโหรีกรมมหรสพหลวงจัดส่ง
 มาช่วย เราจะไปพวกดึงสุณามหาหน้าตักแห่งบ้านโกศิยะวงคู่
 ซึ่งจักตั้งกระโจนเครื่องคิมและอาหารวางไวสำหรับทานผโค
 รับเชิญมาในงานนี้ และบาร์ฟรี่อีกแห่งหนึ่งที่เรือนกระจักใน
 สวนคอกไม้ข้างตัวตึก, ปรุงรสนักใหญ่ถูกยวไปไว้ทางหลังโรง
 ครัวชั่วคราว เพื่อให้วางแกโต๊ะเก้าอี้หม แทนหินและมา
 ยาวซึ่งจักวางไว้ที่กลางลานตามสมมุขุมไม้คัทหรือที่ชายสวน⁸¹

พิธีแต่งงานเริ่มขึ้นในตอนบ่าย และมีความเป็นไปดังนี้

พอตกบ่าย ใกล้เคียงเวลากษัตริย์ยามเย็นก็กำหนดผู้รับเชิญ
 กคยพากันทยอยเข้ามาเป็นระยะ ทานผใหญ่ของคูบ่าวสาว
 เป็นโต๊ะในการรับรองแขกเหรื่ออย่างแข็งขัน ในขณะที่เจ้า
 สาวชวนตัวเจียมอยู่ในห้องตบเพื่อนสาว 3-4 คน และเจ้า
 บ่าวกำลังทำหน้าที่นอชานกลางมิตร สุธายที่หน้าบารใน
 สวนคอกไม้ เสียงพระภิกษุเจ้าอาวาสต่าง ๆ ในพระนคร
 ซึ่งได้รับนิมนต์มาสวดพระพุทมนต์แจวเจียมอยู่ในห้องกลาง
 ใหญ่ พอสิ้นเสียงสวด ปี่พาทย์ประโคมรับ และ เวลาสำคัญ
 ก็มาถึง

หลังจากทำพิธีบิการะฆวนเล็กน้อย เจ้าสาวก็กระมุติกระ
 เบียนตามหลังทานบิคาเข้ามาในห้องพิธี พรารพริงอยู่ในเสื้อ
 และชินหุคสีกุหลาบออน...

พิมพาคอญก้าวคลานขึ้นเตียงไม้เตี้ยซึ่งจัดไว้สำหรับการ
 รดน้ำของคูบ่าวสาวอย่างเอียงอาย ภูมหนาตั้งศอกลงในหมอน
 แพร่ปัก แล้วพนมมือยื่นออกไปตรงหน้า เบียดชิดกับมืออีกคนหนึ่ง
 ซึ่งเจ้าของมาหมอบคอยอยู่ก่อนแล้ว...

⁸¹ เรื่องเดียวกัน, เล่ม 1, หน้า 17 - 18.

เสรี จี ในกรมพระองค์หนึ่งทรง เปิดพิธีศรีสมุทรสโศกโดยเป็น
พระองค์แรกที่ทรงประทานกุเียร คิยทลงนำพระพุทธรูป
ในเรือนสูง ชั่งบนนิ้ว ของคุณาวุสาวตีพัวประทานพร ขอให้
ครองคูอยู่เป็นสุขสวัสดิ์จนแก่เฒ่าถือไม่เพาอดทอง...
แล้วทรงลงพระนามในสมุดที่ระลึกงานเศกสมรสซึ่ง เจ้าของ
จัดไว้ ต่อจากนั้นท่านเจ้าพระยาตรีมิตรฯ และบุคคลสำคัญ ๆ
ของประชาคมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็ให้กุเียรคิยทแก่คุณ
าวุสาวตีอง เป็นลำดับกันลงมา⁸²

นับว่า สันต์ ท. โกมลบุตร ได้บรรยายพิธีสมรสที่เป็นแบบแผนของสมัยนั้นไว้
อย่างครบถ้วนเป็นประโยชน์ในการสืบค้นเรื่องราว เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานต่าง
สมัย สำหรับนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของพิธี เช่นนี้ เช่นทำให้ผู้
อ่านได้ทราบว่าเคยมีพิธีให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวนั่งหมอบรับน้ำสังข์บนเตียงไม้เตี้ย ๆ
แทนที่การนั่งบนเก้าอี้เหมือนในปัจจุบัน และพิธีแต่งงานนั้นนิยมจัดขึ้นที่บ้าน ไม่ใช่ไปจัด
ตามสถานที่อื่น ๆ เช่น สโมสร หรือโรงแรม อย่างที่นิยมกันในสมัยนี้

ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่เกือบจะสูญหายไปแล้วในปัจจุบัน คือ ประเพณีการ
โกนผมไฟ เด็กเกิดใหม่ หรือที่เรียกกันว่า การทำขวัญเดือน คนรุ่นใหม่เกือบจะไม่เคย
รู้จักแล้วว่ามีพิธีการอย่างไร หรือทำขึ้นเพื่ออะไร สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวถึงพิธี
โกนผมไฟไว้ดังนี้

...วันนี้ มีงานโกนผมไฟและทำขวัญเดือนพร้อมกันไป ในคห
ภคพิธีการ ทางศาสนาโคส่าเรื้อเสรี จลีนไปแล้ว เริ่มแต่พิธี
โกนผมไฟในตอนเชาพราหมณ์ร ทำบตรพลีสั่ง เวยพระภูมิเจ้า
ที่ตามธรรมเนียม และทำบายศรีปากชามแล้วก็ลงมือโกนผม
ของ เด็กอ่อนให้ เหลือไว้ที่ขมอมหยมหนึ่งจุกกันขมอมที่ยังบาง
อยู่ ส่วนผมที่โกนแล้วนั้นจะไครวมกับผมที่ขมอมในตอนหลัง

⁸² เรื่องเดียวกัน, เล่ม 1, หน้า 19 - 21.

บุรุษจูงในพาน แล้วบุรุษจูงในกระทงอีกที มอบให้เป็นหน้า
ที่ของคูดยาย... เป็นหน้าไปลอยในคลองสาคร แล้วแปลง
วาทาว่า ขอให้อยู่เย็นเป็นสุขเหมือนแม่พระคงคาตามคติของ
พราหมณ์

ต่อจากนั้นพระภิกษุ 9 รูปก็จะเจริญพระพุทธรูป โดยจัด
ชั้นใหญ่ใส่น้ำมันมาตั้งไว้ในพิธีมณฑล จัดให้เด็กเดินหน้าไปสู่
ทิศที่โหรกำหนดไว้ พอใดฤกษ์ คูดยายทวดใหญ่ คือ คูดหญิง
มนตรีธรรมาคา ผัดคนเป็นประธานในที่นั้น ก็หลั่งน้ำพระพุท
ธมนต์ลงที่ศีรษะเด็ก... คูดยายลงมือตัดผมบนขนมที่เหลื่ออยู่
หย่อมหนึ่งนั้นควยกรรไกรหนีบแบบโบราณ ขณะนั้นพระภิกษุ
ทั้ง 4 รูป ก็สวดชยันโตขึ้นโดยพร้อมเพียงกัน บุคคลนอกนั้น
ก็แวดล้อมเวียนเทียนสมโภชกันไปโดยรอบพิธีมณฑล

การผูกข้อมือทำขวัญทำไปพร้อม ๆ กันกับพิธีเอาเด็กลง
ออสแปล จุกปักเขี้ยวหนึ่ง ลงในไหสะอาดแล้วทาแป้งให้ขาว
หั้นคัทฉะแม่หินและลูกหินสำหรับหนึ่ง วางลงในอุ ส่วนแม่
ครวานั้นคูดยายทวดใหญ่ชอุยกเวณ ควยเกรงวามันจะตื่นคน
แล้วไปชวนเอาเตุذنของท่านเขา สรรพบริวารเหล่านี้
พราหมณ์หญิงแจงวาเพื่อเอาเคล็ด - ให้อยู่เย็นเหมือนผัก
มีเงินทองหนักเหมือนแพ่ง ให้อยู่เรือนเหมือนกอนเส่า เสา
เรือนเหมือนแม่ครว - เป็ดียนุเอาแม่หินกับลูกหินบดมา
แทนกอนเส่านี้ก็เพราะวากอนเส่ามันสกปรกและนารัง-
เกียจเต็มที ส่วนแม่ครวก็คือ แม่ตัวขนาดเขื่อง เป็น
แมวผู้ใหญ่มีหนวดมีเคราแล้ว ถ้าเปรียบกับคนก็เหมือนเขื่อง
มีอายุบรรลุนิติภาวะโดยบริบูรณ์ จึงเป็นแมวไม่ทิ้งถิ่น อยู่
กับเหยาเผ่ากับเรือน นำเอามาไซเป็นเคล็ดใจ... นอก
จากนั้นในอุของเด็ก ยังมีตุ๊กตาขนาดเด็กบรจขาว เป็ดเล็ก,
จิวเขี้ยว, งา, เมล็ดฝ้ายอย่างละตุ๊ก หมายถึงเอาเคล็ดถึง
ความเจริญงอกงามทั้งทรัพย์สิน และสติปัญญา ตลอดจนสนุก
กินสอที่คูดยายเป็นผู้สอยตามบุญและจักเตรียมมาควย⁸³

83 สันต์ เทวรักษ์, สายสัมพันธ์, เรียงเติม, เล่ม 2, หน้า 997 - 1000.

ในนวนิยายเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" มีเนื้อเรื่องตอนที่บรรยายถึงการทำบุญในวันสงกรานต์ตามวัดในชนบท ซึ่งเป็นประเพณีที่ไม่ค่อยจะโศภนในเมืองหลวง ผู้แต่งได้วาดภาพการทำบุญตักบาตรในวันสงกรานต์ไว้ดังนี้

... ทางด้านหน้าโรงเรียนประชาบาลในอาเภอบริเวณเดียวกัน เป็นที่ตั้งร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ถัดมาคือการเปรี้ยวไปเป็นลานวัดอีกด้านหนึ่งของพระอุโบสถตั้งอยู่ใกล้ชายน้ำ มีการขนทรายเข้าวัดมากองไว้สำหรับโคกพระเจดีย์ทราย 84,000 กอง ในเมื่อเสร็จจากการตักบาตรทำบุญสุนทานแล้ว โดยมีการจำหน่ายธงกระดาษ, แตะแพร์สีต่าง ๆ กับนำอมไทยเป็นการหารายได้เข้าวัดอีกทางหนึ่ง...

ภิกษุสามเณร จากวัดต่าง ๆ ในตำบลสุโขทัยรวมหนึ่งร้อยรูป เขาแถวยาวเหยียดเรียงลำดับเขวรับอาหารบิณฑบาตทาน ไปตามความยาวของแคร่ไม้ที่สร้างไว้หน้าพระอุโบสถวัดตะโกนอก อันเป็นศูนย์กลางแห่งชุมชนในย่านนี้มีลักษณะยึดติดตามขนบข้างคอยถายของที่จะลนบาตรออกมา

แคร่ไม้ที่วางนี้แบ่งออกเป็นสองแถวตามแนวขนานหันคานหน้าออก ผู้ตักบาตรนั้นชุมชนก็น้อยตรงกลางทางคานใน หันหลังให้แก่กัน จึงแบ่งการรับบิณฑบาตรออกได้เป็นสองสายไม้ทองอรุณนั้นนานเกินไปนี้ ทั้งเป็นการทูลเกล้าถวาย ภิกษุสามเณรที่มาจากวัดจะใคร่รับกลับไปแต่ยังไม่ทันสาย และชาวปลาอาหารที่สาธุชนพุทธบริษัทนำมารวมกันทำบุญในวันนี้ก็มีมากมายพอเพียง เป็นที่ชื่นชมโสมนัสกันทั่วหน้า⁸⁴

ความจริงภักดีของพสกนิกรชาวไทยที่มีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ นั้นเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ยังรากลึกลงไป

⁸⁴ สันต์ ชาติรักษ์, แก้วสารพัดนึก, เรื่องเดิม, ธรรม 1, หน้า 644 - 651.

ในดวงใจของคนไทยทั้งปวง ในเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" มีตอนที่ แก้ว เสมาทอง คำนึงถึงต้นเกล้าถนอมระหม่อมทั้งสองพระองค์ ด้วยความจงรักภักดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีพระสภานิกของพระองค์ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้บรรยายถึงความรู้สึกจงรักภักดีเช่นนี้ของคนไทยทั้งปวงไว้ในความคิดคำนึงของ "แก้ว เสมาทอง" ตอนที่ว่าด้วย

... ภาพทั้งสามแผ่นนี้เป็นที่รักและห่วงแทนของแก้วนั้น เภาใจใส่ทำความสุ อากเขาไวเสมอมิให้ฝุ่นละออกมาพองพานให้เป็นมลทินใด... แก้วนั่งพับเพียบแหวงนพินิจพิศดูอยู่ใตงานุ ๆ อย่างมึน เพื่อ ด้วยความรู้สึกชื่นชม เทอศทัญญา และด้วยความจงรักภักดี เป็นที่ยิ่งเหนือสิ่งใด... ในหลวงท่านทรง เกรงและ เป็นสง่านา เกรงขาม จุนแก้วนี้กลัว ๆ อยู่เหมือนกัน แต่ทุกคิดเสียวาเราเป็นไพร่ ฟาชาแผ่นดินของทวนยชญจะทรงแฉ พระมหากรุณาธิคุณมาถึงพวกเรา โดยทวนทวนนี้วาเราจะอยู่ในกรุงหรือตามทองไร ทวงนาเหมือนอย่างนี้... ส่วนสมเด็จพระเจ้านั้นทานงามราวกับนางฟ้า และทรงยุบสรวลไคละมุนละไม อะไร เช่นนั้น พุดไปแฉ เหมือนแกลงวา เป็นภาพแห่งความ ออนหวานและความมกฏาปราถนีอย่างหาที่สุคมิได้ เป็นที่ชื่นตาชื่นใจของผู้ที่ประสบพบเห็นพระสิริโฉมโดยทวนทวน

เพียงแต่พระบรมฉายาลักษณ์ยังงามถึงเพียงนี้ ถ้าเป็นพระองค์จริงของท่านซึ่งมีชีวิตชีวาแฉ จะยิ่งงามสักเพียงไหนหนอ แก้วใครใคร่เพื่อมเผาชมพระบรมารมิโดยใกฤชิตูเหลือเกิน คงจะ นาคันเตนและภาคภูมิเหลือดำ แฉจะแฉนเขาไปกราบแพ พระบาทของพระองค์ท่านใคร จะทำไม-ก็แก้วรักและบูชาของ แก้วนี้... โอ มุมเพียงจะทรงพระกรุณาเอื่อมพระหัตถุมาลูบ ไคศิระษะอันไรคาของแกแฉเพียงเบา ๆ ก็คงจะปลื้มใจแพ สำลักและเป็นมงคลคิดตัวไปจนตาย... 85

เป็นแนวทางปรับปรุงบุคลิกภาพ

ในนวนิยายของสันต์ ท. โทมสมบูรณ์ มีตัวละครหลายตัวที่มีบุคลิกลักษณะและความประพฤติต่าง ๆ กันทั้งที่ดีและไม่ดี เขาสร้างตัวละครหลายตัวที่มีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส มีความประพฤติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีความคึกคักอ่านน่าจับใจ ซึ่งเป็นแนวทางโน้มนำให้ผู้อ่านอยากประพฤติปฏิบัติตาม อย่างเช่นตัวละครที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างไว้แล้วในหัวข้อที่ว่าด้วย "ตัวละคร"⁸⁶

สันต์ ท. โทมสมบูรณ์ ยังได้กล่าวถึงตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะและความประพฤติไม่เป็นที่น่านิยมชวนให้ผู้อ่านเกิดความรำเกียจและเป็นแนวทางสอนตนเองให้รังเกียจและไม่ประพฤติก็น เช่นนั้น ดังเช่น "กรรณิการ" ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" ซึ่งผู้แต่งวาทบุคลิกลักษณะของเธอว่าเป็นหญิงสาวผู้เยือกหยิ่ง และมีวาจาด้วยความรู้สึกนึกคิดที่ "หยาบ" เป็นการวาทภาพตัวละครขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึง "ความเป็นผู้ดี" นั้นแท้จริงแล้วควรจะวัดหรือประเมินค่าจากสิ่งใด จากความเป็นเจ้าของวัตถุมีราคา หรือจากความประพฤติอันเป็นอุปนิสัยสันดานประจำตัวดังที่ สันต์ ท. โทมสมบูรณ์ ได้แสดงไว้ในบทประพันธ์ว่า ก็นึกมา หญิงผู้มีอาชีพรับจ้างตัดเสื้อ กับกรรณิการ หญิงผู้มีเงินว่าจ้าง ดังเนื้อเรื่องตอนต่อไปนี้

"นี่อย่างไรละ-กรรณิการ ข้างมือเอกของคุณอุณา ที่เราไปตามตัวไมพบมาชมตลาดอยู่นี่เอง"

"แม่ก้นทิมาริจะ" แม่คนนั้นถาม คอแข็งไปสักหน่อย

หญิงสาวยิ้ม ดีใจเสียว่ามีผู้จับเป็นยูแนะนำตัวแล้ว ก็พนมมือขึ้นทำความเคารพในขณะที่ตอบว่า "คะ" แต่หลอนกู่ทองใครรับความกระเทือนใจเป็นถาวร ทอบุแทนเมื่อหญิงคอแข็งผู้นั้นยังจะทำตนเป็นคนมือแข็งอีกควย หลอนพยักหนารับแต่เพียงนึกเสียวพอเป็นพิธีเท่านั้น

⁸⁶อ้างถึงแล้วในหน้า 166.

.....
 "กรรมธิการ เขาอยากได้เสื้อชูชีพชายหาด... จะว่ากันอย่างไร
 กว่าเขาดี"

"ก็ไม่มีอะไรนี่ เพียงแต่อยากจะให้ออกแบบเสื้อชูชีพ
 ให้สักสองสามแบบเท่านั้น" กรรมธิการพูดเป็นกลาง ๆ คุยไม่
 เจาะจงพูดกับใคร "แต่ต้องการ โคชูคอบนำก่อน"

"ก็ตกลงปากคำกับเขาเองดี จะ เธอดี!..

เจ้าหลอนผู้นั้นจึงได้หันมาปราศรัยกับกันทิมาโดยตรง " เธอ
 จะออกแบบให้แล้วเสร็จใด เมื่อไหร่ "

หญิงสาวรู้สึกซาไปทั่วใบหน้า หญิงคนนี้ก็ทำทีก็เป็นผู้ลุ่มลึกมากก็
 คุย แต่โดนใจมารวมรักตั้ง ขอถามเธอกับหลอนประหนึ่งว่าเป็น
 ทาสนำเงินมาคงนี้... หลอนสงบอารมณ์พักอย่างหนาตาเฉย
 "คิดนี่ยังไม่ทันจะโกรธปากกับคุณนี่คะ"

"เรื่องราคาไม่ต้องพูดถึง เเท่าไหร่ก็เท่านั้น ขอให้ดูใจฉัน
 ก็แล้วกัน"

"ข้อนั้นไม่สำคัญดอกคะ"...

"เอ๊ะ ถ้าอย่างนั้นอะไรล่ะที่สำคัญ หรือไม่ว่าง"

"ถ้าคิดนั้นจะเรียกคุณว่าไม่ว่าง" กันทิมาลงเสียงหนักที่คำว่า
 "คุณ" สักหน่อย ก็ไม่เป็นการพูดปลกสักนิดเดียวคะ คุณประไพ
 พรหม ไก่กรรมวาจกสุดส่าห์ไปตามตัวคิดนึ่งถึงที่ราก็ไม่พบ เพราะไม่
 ทราบวาคิดนึ่งไถกลางานตลอดสัปดาห์นี้"

.....

"พูดอะไรกันอยู่ไม่รู" กรรมธิการโพล่งเสียงงอน ๆ ออกมา
 "เสื้ออามนำของฉนละจะวาอย่างไง"

กันทิมาอยากจะโพล่งทูลสวนคว้นออกไปว่า "ก็เชิญหลอนไป
 เที่ยวหาซื้อเอาดียะจะไถหนีใจ" แต่หญิงคนนี้เป็นเพื่อนของคุณ
 ประไพพรหม... ก็จำต้องระงับความมุเกือกคาลเอาไว "คิดนึ่ง
 เรียนให้คุณทราบแล้วนี่กะวาคิดนึ่งไม่ว่าง..."

นางสาวกรรณิการ์ยืนยิ้มหน้าพริศ
 "งั้นหมายความว่าเธอไม่รับตัดเสื่อให้ฉันใช้ไหมล่ะ"
 "คิดมันไม่ได้คงใจจะหมายความว่ายังงั้นนี่คะ"

นางสาวบางคอบุคแหลม รู้สึกว่า เวลาอันสมควรที่จะยื่นหน้า
 นางสาวยืนให้หญิงหลังกุมไปใตุนาถึงแล้ว "การจะรับหรือ
 ไม่รับ เป็นหน้าที่ของนายทางทานุคะ คุณต้องไปทำความเข้าใจกับ
 กัญทานเอง คิดมันเป็นแค่เพียงลกจางของท่านเท่านั้น ทานุสง
 ไททำร้ายใหญ่คิดมันก็ทำร้ายนั้น ปฏิบัติหน้าที่เกินขอบเขตที่หาตน
 ส่งไม่โลกคอกคะ เพราะฉะนั้นเงินเดือนของท่านอยู่ถูกไหมคะ
 คุณประไพพรหมที่คิดนั้นว่าอย่างนี้"⁸⁷

สันต์ ท. โกมลบุตร ได้วาทบุคลิกลักษณะของตัวละครที่มี "มรรยาทดี" ขึ้น
 เปรียบเทียบกับตัวละครที่ขาดคุณสมบัติดังกล่าว เพื่อเน้นให้ผู้อ่านได้ตระหนักในเรื่องที่
 เกี่ยวกับ "มรรยาทสังคม" หรือความเป็นผู้มีมรรยาท อันเป็นคุณสมบัติที่คนทั้งหลายจะ
 พึงมี การสร้างตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะต่างกันขึ้นมาเปรียบเทียบดังนี้ เป็นแนวทางใหม่
 นำให้ผู้อ่านนำไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองได้ การที่เขาเน้นเกี่ยวกับ
 เรื่องนี้อาจเป็นเพราะเขามีความเชื่อว่า มรรยาทและการสมาคมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ
 ทุกคนในสังคม ถึงที่เขาได้เขียนไว้ในสารคดีชุด มรรยาทและการสมาคม รวมทั้งการ
 อบรมที่เขาเคยได้รับมาในวัยเยาว์ ตามที่เขากล่าวไว้ ตอนหนึ่งว่า

... ผู้เขียนเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่อายุ 6 ขวบ เพราะ
 ทานป๋การับราชการอยู่ทางจังหวัด จึงได้มาอาศัยอยู่กับเจ้า
 คุณลุงและคุณป้าที่บ้านถนนร. อ. เมืองท่ามกลางญาติพี่น้องซึ่ง
 ส่วนมากเป็นผู้หญิง... การอยู่รวมกับพี่น้องซึ่งส่วนมากเป็น
 ผู้หญิงนี้เอง ผู้เขียนจึงพลอยเป็นสาวพ้อมไปด้วย มีโอกาส

ได้สั่ง เกตุและรุ เห็นความเป็นไปในครอบครัวผู้ที่อยู่ทุกระยะ
อันเป็นประโยชน์ ในการแต่งหนังสือในกาลต่อมา⁸⁸

ก่อให้เกิดจินตนาการ

นวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร ที่มีเค้าโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ก่อให้เกิดจินตนาการ แก่ผู้อ่าน ได้แก่นวนิยายประเภทพาฝันและนวนิยายวิทยาศาสตร์ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในหัวข้อที่ว่าด้วย ลักษณะของโครงเรื่อง

ในหัวข้อที่ว่าด้วยลักษณะของบทประพันธ์ ที่ก่อให้เกิดจินตนาการ คำค้นค้นและมโนคตินี้ ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างบางตอนจากนวนิยายบางเรื่อง ของ สันต์ ท. โกมลบุตร เพื่อให้ได้เห็นลักษณะดังกล่าวในบทประพันธ์ของเขา

จากเรื่องสั้น "เพ็ญเดือนสิบสอง" ให้จินตนาการ คำมโนภาพอันสวยงามของธรรมชาติก่อให้เกิดความประทับใจ ความรัก และความชื่นชมในความงามของธรรมชาติ ดังตอนเริ่มเรื่อง

... เป็นจันทร์ดวงงามกว่าทุก ๆ กลางเดือน สุกงามเรื่อเรือง
เหลืองอ่อนนอยกับกิ่งฟ้า เออ พระจันทร์เจาชา คิณฉามขาว
พระจันทร์ใสกราดคิณเป็นทุกขี พระจันทร์เป็นสุขคิณสบาย
พระจันทร์เดือนหงาย คิณ... กรองเพลงนะซีเจาคะ

นั่งนิ่งอยู่กับสะพานน้ำที่หน้าบ้าน จวงจันทร์แห่งหน้าชม
ดวงโคมยักมุมเป็นเจ้าแห่งราตรีนี้มีวางตุ่า หิงหอยเอะ
อยาทะยานุทะเยอเลยหาควรวไม่ แสงสว่างของเจามีอยู่
เพียงนิกเท่านั้น จะแผยอแยงแข่งก็กับจันทร์เจา เชี่ยวหรือพอ
หลับอัยเถิดกับกิ่งลำพูน แลวเคลิมฝันถึงครึกและเมียงาม⁸⁹

⁸⁸ สันต์ เทวรักษ์, short short story (พระนคร : อนุสารวรรณศิลป์),
หน้า 5.

⁸⁹ สันต์ เทวรักษ์, เพ็ญเดือนสิบสอง, เรื่องเดิม, หน้า 10.

จากเรื่อง "อันเป็นที่รักแห่งแผ่นดิน" มีฉากที่บรรยายถึงตอนที่นาง "เซียวยู"
 ลวง "ยิกตง" ให้มาพบเพื่อนนางจะ โค้วเสี๋ย เป็นฉากที่เริ่มอย่างสวยงาม และแฝงไว้
 ด้วยบรรยากาศที่ชวนให้คาดคิดต่อไปถึงการกระทำของตัวละคร

... ราชินีนั้นเป็นช่างแรมแก้อยู่แล้ว พอตกค่ำมีหนังไร ฟัก
 พรางพรายกะพริบไปคุดยุดวงดาว ยิกตงกลับมาจากที่กรับ
 รong ขาหลวงใหญ่หนักโออยควยตำแหน่ง เจาเมืองหยิบหยิบอันคน
 หมายใจจะโคตรอง ก็สำราญอารมณ์อยู่แต่ลำพัง ณ เรือนพัก
 รอนในส่วนตอนหลัง บัดใดยินเสียง ชิม่วง เวงแวงมาจาก
 ศาลากลางนำ ลูกชิ้นเพงมองผาคความมีคู่สัวเล่า ก็มีเห็น
 คุ้มมรร เลงดนตรี นอกจากโคมอันตามไวสว่างเพียงรำไร
 แล แสงสว่างอันภายในศาลานั้นก็มีไคมี สันดานหยิกตงนั้น
 เคยแกลกร เป็นพรานลาสุวาทอย ครั้นมาอยู่แต่ลำพังคนเดียว
 ในสถานที่อันสงบสงัด แว่วเสียงดนตรีอันตนแนใจ วาญมรร เลง
 คมมีพินเป็นเพลงงามเป็นแน ความเกรงใจเจาของบ้านมิไค
 มีอยู่เป็นทุนแล้วก็กำเรบใจยินดี คอยยอจจากเรือนพักรอน
 มาทางศาลากลางนำ นางเนยชวยนั้นสำอังกายเป็นพิเศษ
 กวาทุกวัน ประคัมปิ่นกำไลแขนเต็มภาคภูมิอยู่ และมีมอรร เลง
 เพลงทิม เลาก็มิใช่ชว ครั้นลอบสั่งเกศอากร ของยิกตงแน
 ดนตรีแล้ว ก็สรรงนงฉินหลังไหแก่ทวงเดินชามสะพาน เขามา
 ยุงศาลาลอยเสี๋ย ยิกตงมองเห็นแก่ทวง เบื้องหลังเล่า กระบน
 วานางนี้แมมีไซครุตี เป็นสาวใหญ่ก็ช่วยจะเก็นการ คุย-
 หนวยการอันทอกรายแชนยามมรร เลงนั้น คุยยังจะเปล่งปลั่ง
 สมควรอยู่ ยิกตงมากควยความชะไลใจ ก็คอยเดินชามสะพาน
 เขามาจนไกลแล้ว ไอกระแอม⁹⁰

จากเรื่อง "ธาตุนั่น" มีเนื้อเรื่องตอนที่ก่อให้เกิดจินตนาการถึงเนื้อเรื่องตอน
 ต่อไปว่าจะมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและ "สิ่งของ" ที่ผู้แต่งกล่าวถึงไว้อย่างไรบ้าง

⁹⁰ สันต์ เทวรักษ์, อันเป็นที่รักแห่งแผ่นดิน, เรื่องเดิม, หน้า 94 - 95.

และกระสุนใหญ่อันคาดคิดต่อไปถึงการกระทำตอนต่อไปของตัวละคร ดังเช่นตอนที่ "วาทน์" ได้เห็นกริชชาวอามยาพิช เป็นครั้งแรกที่บ้านของ "ภาสกร"

"วาทน์เพิ่งความสนใจไปยังสิ่งหนึ่งในคั่นนั้น...

"มีดสองคมที่ปลายคด ๆ นั้น ทาจะ เป็นกริชกระบี่มังคะ"

"ถกแล้วกรับ ผมได้มาจากชาวอินอินเเนาเจ้าตำรับเดิมของ เขาที่เดี่ยวละ เป็นอาวุธที่คนในสมัยโนนเขาไซพกประจำตัว"

"รูปร่างแปลกทน่ารักเหลือเกิน" หลอนออกปากขอชม "ขอให้คิดันโคขมมีมือแกะสลักที่คานาโหด ๆ สักหนอยจะได้ ไหมคะ"

"รูปร่างมันแปลกตาและน่ากลัวจริงทรอก แต่ก็น่ากลัวใน ขณะเดียวกันด้วย เพราะปลายกริชเล่มนี้อามยาพิชชนิดหนึ่ง เขาไว คนที่เขาให้ผมมาเขาบอกว่า ระวังรักษาไว้ในที่ที่ โคร ๆ จะหยิบเอาไปลบคลำเลนงาย ๆ ไมโคเพราะยาพิช ที่ผมปลายกริชไว้นั้นรายแรงนัก เพียงแคตถูกสะกิดพอเลื้อกตก เป็นยางบูนเท่านั้น พิชก็จะแลนซึมซาบเขาสร่างกายและตาย ภายใไม่ถึงหนึ่งนาที่ อยาคมันเลยคุรับ-วาทน์ ถึงไคร ๆ ผมดี ไมยอมให้ลบคลำมันเลนตั้นนั้น ที่ผมตองใส่กุญแจกุโยบนี้ไวเสมอ ก็เพราะวามีคนอยากรูอยากรเห็นเขนมีแหละ"

หญิงสาวรู้สึกสยิวไปทั้งกายทั้งใจรับการสังสรรค์ใจอันประหลาด ล้ำ หลอนจูงมืองกริชเล่มนั้นอยไมวางตา...ไครเลยจะดวงรู ไควากริชเล่มนี้จะมีสวนุเขามาพัวพันกับชีวิตของหลอนตอไปใน อนาคตขางหนานโนน อยวงยากที่เลียงพนไปเสียโคแล้ว และถึง เจื่อนคิดเป็นปริศนาไวให้ชบกันพัลวันไป¹

จากเรื่อง "ประลัยกัลป์" ตอนที่กล่าวถึงอาหารของชาว "สยามนคร" ทำให้ ผู้อ่านเกิดจินตนาการ ถึงลักษณะของอาหารที่มนุษย์จะใช้บริโภคในกาลอนาคต ว่าจะมีรูป

¹ในสันหนังสือ ทวารวดีนคร เรื่อง เวทิมูรอกอนิกร, หน้า ๓๕-๓๖

แบบเป็นอย่างไร จะเป็นไปตามที่ สันต์ ท. โกลมบุตร คาคไว้หรือไม่ เพราะว่าในปัจจุบันนี้เรากำลังเผชิญกับความจริงที่ว่าพลโลกกำลังทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว (ทั้ง ๆ ที่มีการต่อต้านควยวิธีว่างแผนครอบครัว หรือการคุมกำเนิด) เช่นเดียวกับการขาดแคลนอาหารซึ่งกำลังเกิดขึ้นตามภูมิภาคหลายแห่งบนโลกนี้

อาหารลักษณะพิเศษที่มีอยู่จริงในปัจจุบันก็คือ อาหารที่นักบินอวกาศใช้บริโภค ขณะที่เขากำลังขึ้นไปกับยานอวกาศสู่ดวงจันทร์ หรือเพื่อสำรวจอวกาศ อาหารของนักบินอวกาศมีลักษณะดังนี้คือ

... เก็บในอวกาศบรรจุในบรรจุภัณฑ์ซึ่งเขาจะต้องมีอาหารแต่ละชนิด...
เขาไปในปากโดยตรง... อาหารทั้งหมดอาจลดปริมาณให้
เล็กน้อยบรรจุในถุงพลาสติคโดยการใช้การเย็บปากออก และเมื่อจะ
รับประทานก็ฉีกนำเขามาใช้ในหลอด⁹²

สันต์ ท. โกลมบุตร ได้กล่าวถึงลักษณะอาหารของชาว "สยามนคร" ในปี
พ.ศ. 4999 ไว้ในเรื่อง "ประดัยกัลป์" ดังต่อไปนี้

... นิสิตากร เลือกหยิบขลุ่ยบรรจุเม็ดอาหาร อย่างระมัดระวัง
จากในตลับที่มีลักษณะคล้ายคูปาประจำบานของกรมสาธาณสุข
ในสมัยโบราณ เพื่อเอาออกมาปรุงประกอบเป็นอาหารในมือเย็บ
การปรุงอาหารของค่านวนสวนตามฤดูกาล อากาศที่เป็นอยู่
ในขณะนั้น ประกอบกับวัยและสุขภาพของผูบริโภคแต่ละคน...

โรงงานประกอบเม็ดอาหารอันทันสมัยได้ทำการผสมขึ้น
ดูยุ่งของควยสุขลักษณะเป็นอย่างดี แป้งเป็ยนั้นจะได้รับการ
ห่อควยกระสวยแกวชูปโซเป็นก้อนสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ (เหมือนก้อน
ออกโซหรือทอฟฟี่ในสมัยโบราณ) และเครื่องพิมพ์ประกอบอาหาร

⁹²วิลเลียม อี ไฮวาร์ต, สู่ดวงจันทร์, แปลโดย ระวี ภาวิไล (กรุงเทพฯ :
สำนักข่าวสารอเมริกัน), ม.ป.พ. หน้า 25.

จะโดยมีผลของจุดลงในขวดแก้ว มีหลอดพินปักไว้บอกชนิด และประเภทเป็นการแน่นอน ว่าใช้สำหรับดื่มประกอบกับ อาหารชนิดไหนเช่นไร โดยวิธีนี้ แม่บานหญิงจึงสามารถ จดจำ เมื่อกินอาหารแข็ง เปี้ยกและ เครื่องดื่มประจำมือใดอย่างถูกต้องแน่นอน⁹³

จะเห็นได้ว่า ถ้านำเอาลักษณะของอาหารที่นักบินอวกาศใช้บริโภค ตามที่ โฮวาร์ด ได้เขียนไว้มาเปรียบเทียบกับอาหาร ของชาว "สยามนคร" แล้ว จะเห็นได้ว่า สันต์ ท. โกลมบุตร มีจินตนาการที่ก้าวไกลมาก

ในเรื่อง "สู่โลกพระอังคาร" มีเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึง การใช้วิชาจิตศาสตร์ สร้างพลังจิตตามภาพ สกตใหญ่ที่จะขึ้นไปพร้อมกับยานอวกาศหมดความรู้สึก เป็นจินตนาการล่วงหน้าถึงวิธีการที่จะนำมนุษย์ขึ้นไปกับจรวดที่ส่งจากพื้นโลกไปสู่ดาวอังคาร เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่าในปัจจุบัน คือ ค.ศ. 1976 นี้เอง ที่องค์การบินอวกาศของ ประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถส่งจรวดไปลงบนพื้นผิวดาวอังคารได้ แต่ระยะการเดินทางจากโลกไปสู่ดาวอังคารนั้น กินเวลาถึง 11 เดือน⁹⁴ นานเกินกว่าที่มนุษย์จะขึ้นไป ด้วยได้ สันต์ ท. โกลมบุตร ได้เสนอวิธีส่งมนุษย์ขึ้นไปกับจรวดสู่ดาวอังคารมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) ด้วยวิธีการสะกดจิต ดังที่เขาบรรยายไว้ว่า

... สวามีเทพุนาถหันขวับมามองเขาอย่างถมึงหึ่ง อย่างโหดเหี้ยม และอย่างเขาะหยัน เกียรติศักดิ์รู้สึกคนประหนึ่งของสายฟ้าฟาดเขาเต็มตา เขาสิ้นสติลงอย่างฉับพลันทันที⁹⁵

⁹³ สันต์ เทวรักษ์, ประลัยกัลป์, เรื่องเดิม, หน้า 16 - 17.

⁹⁴ ข่าวก จาก หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ประจำวันพุธที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2519.

⁹⁵ สันต์ เทวรักษ์, สู่โลกพระอังคาร, เรื่องเดิม, หน้า 234.

ตอจากนั้นสวามีเทพนาถโคสั้งให้พราหมณ์สุวัคคีย์จัดการ เก็บ เก็บร ทิศักกั ให้เขาคงอยู่ในสภาพที่...

... เขาจะคงอยู่ในสภาพที่ไม่ห่วยใจ ไม่ต้องบริโภคอาหาร เป็นเวลานานที่สุดเท่าที่จะนานได้... คงระวังอย่างเต็มที่อยู่ ใให้เขาคับร อยจริมจิตไปใด เป็นอันขาด... และแม่เขาจะไกรับ การกระทบกระ เทือนรุนแรง เพียงใดถึงขั้นมีปากแผล ก็อย่า ใให้เขารูสึกความเจ็บปวดแแม่แต่นอย...⁹⁶

เมื่อร่างที่ถูกสะกดจิตของ เกียร ทิศักกัถูกยก เข้าบรร จูในจรวจที่จะส่งไปยังดาว อังการ นั้น เขาอยู่ในสภาพที่

... ร่างกายของเขาในปัจจุบันนี้ไ่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอัน มาก กระทั่งหน้าตาสารรูปของ เขายายผอม แหง่แทบวาจะ เหลือแต่พวกเนื้อหนัง เทียวขน กวยตลอดเวลาหนึ่งเดือนมานี้ โยคิผู้ช่วยทั้ง คของพร ุทมนต์สุวัคคีย์ไ่ทำการ นวดเพนและ วิตประคมาร่างอันหลวมไหล ไลไม่ใคสทิเพราะ อำนาจการ สะกดอยุ นั้นใให้เป็นไปตามความประสงค์ของตน เพื่อใให้ร่างนั้นมีความ คงทนต่อการ ประุงแแต่งใใหม่โดยตลอด มีการ อาบนำวานชุนิคหนึ่ง เพื่อใให้ร่างกายผายผอมและลดจำนวน โลหิทุกุลง เสียบาง... ใทำให้สรรพางคมีสภาพคลุ่ยคนตายไปชั่วขณะใที่องการ สวุน จิตนั้นยังหาคมีสูญสิ้นเชื่อไม คงริบหรืออยู่ในดวงกมลประคูกอง ณาอันหมกอยุภายใต้อง เถาะนั้น...⁹⁷

สภาพของมนุษย์ที่ถูกสะกดจิตขณะที่เดินทางไปกับจรวจสู่ดาวอังการ ตามที่ สันต์ ท.โกมลบุตร ไคกล่าวไวันั้น เป็นสิ่งหาหายและใให้จินตนาการแ่ผู้อ่านไคคาดคิดต่อ

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 238 - 239.

⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 254 - 255.

ไปว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ ถ้ามนุษย์เราจะถูกสะกดจิต หรือเข้าฉานขึ้นไปกับจรวดสู่ดาวอังคารหรือห้วงอวกาศที่ต้องใช้เวลาเดินทางเป็นแรมเดือน

ก่อให้เกิดความประทับใจในศีลธรรมจรรยา

สันต์ ท. โกมลบุตร เน้นถึงความประพฤติที่ถูกต้องศีลธรรมในตัวละครของเขาไว้ในนวนิยายทุกเรื่อง ความประพฤติที่ถึงงามของตัวละครดังกล่าว ก่อให้เกิดความประทับใจในคุณค่าของศีลธรรมจรรยา ดังเช่นความตอนหนึ่งในเรื่อง "ทางมาลา" ที่กล่าวไว้ว่า

... พ่อแม่มันยังมีความดีซุกซ่อนไว้อีกหลายอย่าง เช่นกูรูไม่กล้าเท่กับเราในเรื่องความเป็นมาของพ่อแม่เป็นคนตาเป็นคนอื่น...

ความที่เจ้านั้นผิดศีลธรรมครบ แม่รับชี้แจง "นอกจากผิดศีลธรรมแล้วยังผิดต่อการสมาคมและการ เศรษฐกิจด้วย เพราะค่าพวกนั้นเป็นเงินตราของความไว้วางใจ นี่ผมพูดตามที่ได้อ่านมา คอกครบ ความมนุษย์เรานั้นต้องเชื่อคำพูดของกันและกัน เช่นเดียวกับเราเชื่อว่าเงินตราที่เราใส่อยู่เป็นเงินดี มนุษย์ที่พกดใหญ่อื่นขาดความไว้วางใจ ก็เท่ากับให้เงินเขาไปแล้วเขาก็ไม่ยอมแลกหรือยอมให้ เพราะสงสัยว่าจะเงินเก^{๑๘}

จากเรื่อง "สายสัมพันธ์" มีเนื้อเรื่องตอนที่ก่อให้เกิดความประทับใจในศีลธรรมจรรยา คือตอนที่ "ทิพวรรณ" ผู้กำลังมีครรภ์ไม่ยอมไปให้หมอนำแท้งตามคำแนะนำของ "ฉลวย" ผู้รับอุปการะ

...ชีวิตมนุษย์เรานี้มีค่านักหนา ไม่มีใครสักคนที่ชั่วช้าหรือเลวเกินไปที่จะตายเสียก่อนกำหนดด้วยการกระทำอันแสดง

ความซึ้งลึกลับของดาวออกมามีอย่างนั้น เราเกิดมาในโลกนี้ เป็นลูกหนี้สังคมอยู่มากนะ เราไม่มีสิทธิที่จะหลบหนีเราหนี รวยใหญ่โต เราจะต้องอยู่ต่อไปเพื่อชีวิตให้เหมือนกับที่เรา ใฝ่ฝันก็ให้เกิดขึ้นในโลก ด้วยการทำเพื่อประโยชน์ เพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่นพร้อมกันไปด้วย...

หนูตัดสินใจแล้วว่า หนูจะมีชีวิตอยู่เพื่อชีวิตสังคม และใช้ หน้าที่ความดีที่หนูเป็นผู้กอบขึ้น... ลูกในท้องของหนูมีสิทธิอันชอบ ชรรณที่จะอยู่นะ ไม่ว่าเราจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจให้เขา เกิดก็ตาม เราไม่มีสิทธิที่จะทำลายเขาเสีย เพียงเพื่อ ประโยชน์ว่า เราจะพ้นจากการอุ้มอวยชูเขาหน้าใคร ออวง- เคียว... หนูจะอุ้มท้องอยู่อย่างนี้แหละนะ ไม่อุ้มอวยชูเขา หน้าใครแล้ว เพราะลูกในท้องนี้เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของ หนูโดยแท้ถึงแม้ว่า-งา-จะไม่มีพ่อก็ช่างเถอะ แกกจะเป็น ลูกของหนูคนเดียว⁹⁹

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งงาน สังคมปัจจุบันกำลังสงสัยและสับสนในค่านิยม ของการแต่งงานทั้งตามที่เป็นประเพณีนิยม และตามกฎหมาย เนื่องจากหญิงชายในสมัย นี้ต่างมีอิสระเสรีภาพมากขึ้น และทั้งสองฝ่ายต่างก็อ้างถึงความเท่าเทียมกันในสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสตรีบางกลุ่มกล่าวอ้างถึงสิทธิ เสมอภาคกับบุรุษ ไปจนถึงขั้นการ ไปใช้ชีวิต ร่วมกับฝ่ายชายโดยที่ไม่เห็นความจำเป็นของการแต่งงานให้ถูกต้องตามกฎหมายและ ประเพณีนิยม สันต์ ท. โกมลบุตร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งงานไว้ด้วยความ ตั้งใจที่จะ ผดุงศีลธรรมและวัฒนธรรมค่านิยม การครองเรือนของคู่สามีภรรยาและ เน้นถึง ความสำคัญของสถาบันครอบครัว อันเป็นหน่วยเริ่มแรกที่สำคัญของสังคมส่วนรวม

สันต์ ท. โกมลบุตร ได้ให้ความเห็นในเชิงผดุงศีลธรรมของการแต่งงานไว้
ว่า

⁹⁹ สันต์ เทวรักษ์, สายสัมพันธ์, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 251 - 254.

... การแต่งงานเป็นเครื่องมือของสังคม สำหรับชี้ทาง และควบคุมสัญชาตญาณในทางกามรมณ์ให้ดำเนินไปตาม ทำนองกลอุกกรรม และทำให้สัญชาตญาณนี้เป็นประโยชน์ สำหรับทั้งส่วนบุคคลและมนุษยชาติเป็นส่วนรวม มนุษย์ ชาติเจริญกว่าสัตว์จึงไต่ถาวนามาถึงวัฒนธรรมชั้นนี้ได้¹⁰⁰

นอกจากนี้เขายังชี้แจงไว้ด้วยว่า การแต่งงานหรือการ อยู่กินกันอย่างถาวร ของ ชายหญิงนี้เกิดขึ้นจากความนิยมโดยอาศัยหลักกรรม ซึ่งเกิดจากความจำเป็นตามหลัก สังคม วิทยาดังต่อไปนี้

เขา "การ อยู่กินกันอย่างถาวรนี้ เกิดขึ้นจากธรรมเนียม หรือธรรมเนียม หมายความว่า เป็นความนิยมโดยอาศัยหลัก กรรม แต่ทำไมจึงเกิดความนิยมเช่นนี้ขึ้น ฉะนั้นขอขอมตาม หลักสังคมวิทยาว่า เกิดจากความจำเป็นบางประการ"

หลอน "มีอะไรบ้างคะ—มาเหมียว"

เขา "ประการแรกคือ ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก... ~~ภาวะสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกนั้น~~ เหมือนหนังสือที่เปิดกาง ไว้สำหรับประชาชนทั่วไปเมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เกิดมีความรู้สึกขึ้นมา โดยเฉพาะในสวนหญิงว่า ลูกที่ตนเฝ้าหว่านนั้น ควรได้รับ ฝึกสอน... หญิงจึงพยายามรั้งชายให้ถาวร เขาแสดงความสัมพันธ์ อันถาวรกับตนเสียให้เป็นหลักฐาน...

ประการที่สองรองลงมา คือความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ ระหว่างหญิงกับชาย... ฝ่ายชายนั้น เฝ้าในยามปลูกก็ยอมทอง ฟุ้งหญิง เป็นอย่างมาก... ชายต้องการหญิงไว้ ในบ้านเป็นประจำ ไม่ใช่เพื่อเอาไว้อุ้มองความทุกข์ของเขา เพื่อสุขภาพในทางกามรมณ์ แต่สำหรับไว้ดูแลบ้านของเฝ้าไว้เรียบร้อย...

¹⁰⁰ สันต์ เทวรักษ์, "ปัญหาโลกแตก," มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, หน้า 600.

ต่อไปนี่ถึงประการสำคัญที่สุด... ความสัมพันธ์ทางใจ ธรรมชาติโครงสร้างหญิงกับชายให้เกิดมาเป็นของคู่กันในการ ชิงชัย หรือการดำรงชีวิตนั้น ออกจากดาวไคววามีซุคโชนหรือคูโชนที่แข็งแกร่งกว่าผู้ชายหญิง คือคู่สามีภรรยา นับแต่สมัยโบราณ กวามาแล้ว คู่หญิงชายซึ่งจะเป็นควย เหตุผลประการใดก็ตาม โคนันตรใจที่จะเผชิญโลกด้วยกัน เป็นนำหนึ่งใจเดียวกัน สุขด้วยกัน ทุกข์ด้วยกัน แม้จะหึงงันก็อดไม่เกลือกิน และได้รับความสำเร็จมากกว่าการรวมแบบอื่น และชาติกุลใดที่โคสงเสริมหรือบังคับให้มีการรวมกันอันถาวรระหว่างหญิงกับชายเช่นว่านี้ ก็เป็นชาติกุลที่ดำรงคงมาโคจนถึงปัจจุบันนี้... 101

มีความรับผิดชอบต่องาน

สันต์ ท. โจนบุตร ได้แสดงความรับผิดชอบต่องานไว้ในนวนิยายหลายเรื่องของเขา ดังจะเห็นได้ว่านวนิยายและเรื่องสั้นของเขาส่วนมากไม่มีโครงเรื่องหรือตัวละครที่ทำผิดศีลธรรมอันดีงาม เขาเน้นและยกย่องความถูกต้องอยู่เสมอ ดังที่เขาได้สอดแทรกความคิดเห็นว่านักเขียนควรมีความรับผิดชอบต่องานเขียนของตนและต่องานในเรื่อง "โครซา" ดังนี้

... โลกหนังสือของเมืองไทยเรายังต้องการนักแต่งหนังสือ... อีกมากเหลือเกิน เรายังขาดนักประพันธ์มือดีที่มีอำนาจสร้างสรรค์ความสนใจผู้อ่านไปในทางดีงาม... แต่บทประพันธ์หรือมันท์ของสตรีมีโคมีลักษณะสร้างสรรค์อย่างที่ว่านั้น ขาดไป โคนันตรใจโคกล่าวมากกว่าพันครั้งแล้วกระมังว่ามันลอนจนเกินไป ไม่เหมาะแก่ผู้อ่านส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น กุ่ดงอยากรู้อยากเห็นอะไรก็มิอะไรทั้งในลับและที่แจ้งอยู่อย่างเต็มที่ โดยอ้างว่าเพื่อศึกษาชีวิตทุกแง่มุม ในฐานะที่เขาจะคงเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ขาดใจเชื่อควยความบริสุทธิ์ใจว่า

บันทึกของ สกศร์ นั้นเป็นยาพิษแก่จิตใจของหนุ่มสาวซัด ๆ
จนุกูลที่จะกลาญกระแทกนายพิมพ์โฆษณาไปในวันนี้หน้า
ไมนาถิมเลย แม่จะริณาเสนอให้ในถวยทอง¹⁰²

ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" วราห์ วรวิทย์ ได้เขียนอธิบายมาในจดหมาย
ถึง "จง จันทน์" ว่าถวยเรื่องของ "ศิลป์" และ "อนาจาร" ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบ
ด้านศีลธรรมจรรยา ที่แสดงไว้ในงานเขียนของ สันต์ ท. โกมลบุตร เขาได้ให้คำอธิบาย
ถึงความหมายของ "ศิลป์" และ "อนาจาร" ไว้ดังต่อไปนี้

... การจะพิจารณาว่าอย่างไร เป็นเป็นลามกอนาจารนั้น มิใช่
ปัญหาที่จะพิจารณาสำหรับความเกี่ยวพันแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ
หรือสำหรับประชาชนหมู่ใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะต้องพิจารณา
สำหรับความเกี่ยวพัน กับประชาชนทั่วไปและสำหรับการ เกี่ยวพัน
แก่การปกครองบ้านเมืองอีกถวย เพราะฉะนั้น ความหมายแห่ง
คำ ลามกอนาจาร ย่อมผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย
และตามประเทศ แม้ในขณะหนึ่งในประเทศหนึ่งความหมาย
แห่งคำ ลามกอนาจาร ยังแตกต่างกัน แลวแต่บุคคล, แลวแต่
เพศ, แลวแต่ถวย, ขอบเขตของคำนี้ไม่อาจวางหลักให้แน่นอน
ลงไปได้...¹⁰³

จากเรื่องเดียวกันนี้มีตอนที่กล่าวถึงนักเขียนผู้ไม่รับผิดชอบต่อผู้อ่านและสังคม
ด้วยการ สอดแทรกความชั่วร้าย และบิดเบือนข้อเท็จจริงไว้ในบทประพันธ์ของตนว่าเป็น
เสมือนโจรที่ปล้นงานวรรณกรรม

... เป็นที่น่าสลกใจเมื่อได้เห็นเกล็ดพงศาวดารต่าง ๆ ซึ่ง
ทานนักประวัติศาสตร์ได้ลงทุนลงแรง เสาะคนควาหาหลักฐาน

¹⁰² สันต์ เทวรักษ์, ไกรฐา, เรื่องเดิม, หน้า 400.

¹⁰³ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเดิม, วม 1, หน้า 164 - 165.

เพื่อประกอบขึ้นกว่าจะสำเร็จเป็นชิ้นวรรณกรรมแต่ละเล่ม
นั้น โคถกนักเขียนลามกจากที่สูงลงมาพลาซ่าเสียเกือบ
ไม่เหลือชิ้นดี โดยการยืมเคาโครงของพงศาวดารนั้น ๆ มา
เป็นเครื่องบังหน้า เพื่อแฝงเจตนาชั่วไว ณ เบื้องหลังและ
คอยจับจองทุกโอกาสที่จะแทรกแซงบทประพันธ์ลามกอันเป็น
เนื้อหาของตนเองเข้ากับเนื้อแท้และเคาโครงของพงศาวดาร
นั้น...

นักเขียนจำพวกนี้ นอกจากบำเพ็ญตนเสมือนหนึ่งเป็นโจร
ปล้นงานของนักประวัติศาสตร์แล้ว ยังได้ชื่อว่า เป็นผู้ทำลาย
ศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกด้วย แม้ว่าเขาไม่เคยมีเจตนาจะ
ปลุกใจฆูอานีให้เกิดความคิดนึกที่ชั่วช้ามกแต่ก็เป็นเครื่อง
แสดงให้เห็นความเป็นผู้หยอนในศีลธรรมของเขาอย่างเด่น
ชัด เขามีใจทำงานเพื่ออรรถประโยชน์ของประชาชนแห่ง
ประชาชาติของเขาเลย แต่เขาทำงานเพื่อความอิมแห่งทอง
ของเขาเองโดยเฉพะะเท่านั้นทางหาก อันความริ้นรมยนั้น
ใคร ๆ ก็อาจจะให้โค แต่เมื่อการไ้้นนั้นมีลักษณะเป็นโทษก็
เห็นว่าการไม่ให้อะไรเสียเลย น่าจะเป็นบรรณสมบัติกว่า
เป็นไหน ๆ¹⁰⁴

จากเรื่อง "ทางมาลา" มีโครงเรื่องตอนที่แสดงถึงพฤติกรรมของบิคาญ
ไม่มีความรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดา ด้วยการประพฤตินั้นเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี
ให้บุตรธิดาใคร เห็นแก่ตัว ได้ว่าสภาพของบิคาญไม่สนใจว่าลูกชายที่กำลังเติบโตจะมีปฏิกิริยา
ต่อความประพฤติอันไม่สมควร ของบิดา และสิ่งนั้นจะบังเกิดผลต่อความประพฤติและจิตใจ
ของลูกชายวัยรุนอย่างไรบ้าง

ดังเช่นเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึงความเป็นไปของ พันเอก ชาญ และสองศรี
ผู้เป็นบิดาและมารดาเลี้ยงวัยสาวของ "ศุภชัย" ที่กล่าวไว้ในเรื่องว่า

104 เรื่องเดียวกัน, เล่ม 1. หน้า 169 - 171.

...ท่านนายทหารนี่ เป็นคนเปิดเผยและตรงไปตรงมาอยู่ข้าง
 นากล่าวอยู่ บทเขานี้จะเล่าโสมภรรยาขึ้นมาเมื่อใด ก็รุนแรง
 กระทำเมื่อนั้นมิไ้ดูระคากอาย ไม่เลือกวาจะเป็นตอหนานบุตร
 หรือพลทหารรับใช้ในบ้าน เพราะฉะนั้นศุภชัยจึงไ้รับการ เร่ง
 เรราทางอารมณ์ขึ้นมากมายหลายอย่าง นอกเหนือไปจากหนังสือ
 ที่ลอบอ่านและภาพที่ลอบดู และบ้างอาจที่จะกระทำในสิ่งที่ไม่สม
 ควรแก่เขาวชนและบุตร ที่ไ้จะพึงปฏิบัติ...¹⁰⁵

สันต์ ท. โคมลบุตร มิไ้ได้หยุดเรื่องไว้แต่เพียงบรรยายให้ผู้อ่านไ้เห็นการกระทำ
 บางอย่างที่ไม่สมควรแก่ไม่สมควร แสดงให้บุตรธิดาเห็นเท่านั้น เขายังไ้พยายามใช้บท
 ประพันธ์ของเขา แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และศีลธรรมอันดีงาม ด้วยการเสนอแนะ
 และไ้ความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางการอบรมบุตรธิดาในทางที่ควรจะเป็น
 ไว้ว่า

...ปิตุมารรคาเกือบจะทั่วไปในปัจจุบันนี้ โดยที่การครู องค์กร
 รักริ่งสวนนี้ ทยอยอมจะรวนวายอยู่กับงานอาชีพของตน ซึ่งจะคง
 ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน มีโซชายเป็นฝ่ายหุาแคตยเดี่ยว เช่น
 ในสมัยที่ชาวไมยอกหมาถูกไม่แพงเสียแล้ว จึงยอมไม่อาใจให้ความ
 เอาใจใส่ดูแลบุตรธิดาไ้คอบย่าง เต็มกวกุณมีและทั่วถึงโดยตลอด
 เด็กหนุ่มสาวในสมัยนี้จึงเกือบกลาวไ้ควา เจริญขึ้นมาเองตาม
 สภาพแห่งพัฒนาการธรรมชาติเหมือนแม่หมู่มวงหรือแมงลักผัก
 ษีที่ เขาสูดทอดทิ้งไว้กับดินกับทราย พอไ้ฝนตามฤดูกาลและ
 ความชุ่มชื้นอันเหมาะเจาะ ก็ผุดออกจากมูลคู้พีชและแตกใบ
 ออนขึ้นมาเอง โดยมีไ้รับการดูแลอันถกของฮวยหลักวิชา
 กสิกรรมนั้ก หรืออย่างไ้เรียกว่าตามลมุเพลมุพค และ เกาะ
 เกี่ยวอยู่กับสิ่งแว้กลอมร อบคาน มากกว่าหมันรคนำพรวนดินและ
 การ คัดกึ่งแปลงกานของกสิกร...¹⁰⁶

¹⁰⁵ สันต์ เทวรักษ์, ทางม้าลาย, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 174.

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

จากเรื่อง "มิดรในเรือน" มีเนื้อเรื่องตอนที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ทางการทหารของประเทศชาติ คือ ตอนที่ "พันตรี ชาลี สุรโยธิน" ถูก "เพชรดี" จารชนสาวล่อไปเพื่อให้เขาขยายความล้มทางการทหารของประเทศไทย โดยเหตุที่ "ชาลี" เป็นนายทหารเสนาธิการของกองทัพบก เขามีส่วนในความรับผิดชอบและหน้าที่ของเขา เขาจึงเบี่ยงบ่ายไม่ยอมขยายความล้มที่จารชนสาวต้องการ เขาจึงถูกยิงบาดเจ็บสาหัสเสียก่อน พันเอกพระกล่ามรงค์ บิดาของเขา "ผู้เป็นชายชาติทหาร บุรุษชาติอย่างแรงกล้า" เสียใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุตรชายมาก ผู้แต่งได้กล่าวถึงความรู้สึกของพระกล่ามรงค์ว่ามีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติยิ่งกว่าความรักบุตรชาย

... นายพันเอกพระกล่ามรงค์จะรักลูกเหนือไปกว่าชาตินั้น
ไม่ใคร่เป็นอันขาด สำหรับนายทหารเขานี้ ชาติไทยเท่านั้นที่
เป็นใหญ่เหนือสิ่งใด ๆ ในสากลโลกแทนที่จะกังวลในอุการ
ของบุตรซึ่งทราบว่สาหัส พระกล่ามรงค์จะกังวลถึงแคว
ชาลีไปประมาทพลาดพลั้ง ช่วยความล้มในราชการทหาร
ส่วนใดออกไปบ้าง สำคัญมากน้อยเพียงใด...¹⁰⁷

ผลการวิเคราะห์งานวรรณกรรม ประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์
ท. โภมลบุตร ทางด้านทัศนคติและมโนธรรม พอจะเห็นได้ว่า งานประพันธ์ดังกล่าวของ
เขามีคุณค่าครบถ้วนทุกประการไม่ว่าจะเป็นด้านให้ความจริงใจ, ให้ความเพลิดเพลิน,
ช่วยในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นแนวทางปรับปรุงบุคลิกภาพ, ก่อให้เกิด
จินตนาการ, ให้ความประทับใจในด้านศีลธรรมจรรยา หรือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

3.3 คุณค่าประเพณี

บทประพันธ์ประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นที่มีคุณค่าควรจะมีเนื้อหาที่ส่งเสริม
เสริมสติปัญญาของผู้อ่าน นอกเหนือไปจากให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินไปตามโครงเรื่อง

¹⁰⁷ สันต์ เทวรักษ์, มิดรในเรือน, เรื่องเดิม, หน้า 823.

และศิลปการประพันธ์ของผู้แต่ง ดังที่ ศาสตราจารย์ เจือ สตะเวทิน ได้กล่าวไว้ว่า

... นอกจากอารมณ์แล้ว นักประพันธ์จะต้องปรนเปรอผู้อ่านด้วย
วิธีคนควาเอาความรูมาแสดงทวย วิธีนี้แหละที่นักนวนิยายที่ดี
จริง ๆ กระทำกันอย เพราะเขาถือว่า นวนิยายเป็นเวทีการ
ศึกษาที่ไม่ไคบังคับเป็นวิธีการศึกษาที่ดีกว่า การอบรมสั่งสอน
ตามหลักสูตร¹⁰⁸

"ดร.เจตนา นาควัชระ" ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับนักประพันธ์และบทประพันธ์
ไว้ว่า ควรมีลักษณะทางค่านประเทืองปัญญาของผู้อ่าน ดังต่อไปนี้

... นักประพันธ์ที่ดีคือนักประพันธ์ที่พยายาม เสาะหาลักษณะ
และความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แลวนำมาแสดง
ออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่า เขามีความสนใจและรับผิดชอบ
ต่อสังคมอย่างแท้จริง งานประพันธ์แบบนี้จึงมีโชตเพียงเป็น
เรื่องบันเทิงเริงรมย์ แต่เป็นสิ่งที่กระตุ้นปัญญาความนึกคิดให้
แกผู้อ่าน มีคุณค่าทางการศึกษา...¹⁰⁹

ผู้วิจัยจะไควิเคราะห์ นวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท.โกมลบุตร ทางค่าน
ประเทืองปัญญาตามลาคับหัวข้อต่อไปนี้

ช่วยสร้างสรรในเชิงปัญญาความคิด

สันต์ ท.โกมลบุตร ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและจุดมุ่งหมายของการ
ศึกษาในสมัยเริ่มระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475) ซึ่งเป็นปีที่เขาเขียนเรื่อง
"บันไดแห่งความรัก" ผู้เขียนได้ให้ความหมายและข้อเปรียบเทียบที่คมคาย พร้อมทั้ง

¹⁰⁸ เจือ สตะเวทิน, วรรณคดีวิจารณ์, เรื่องเดิม, หน้า 9.

¹⁰⁹ เจตนา นาควัชระ, "วรรณคดีและการศึกษาวรรณคดี," วรรณไวทยาการ,
เล่ม 1, (ภาควรรณคดี) (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514),
หน้า 15.

เสนอข้อคิดเกี่ยวกับการศึกษา ที่เห็นว่าก้าวหน้ามากสำหรับสมัยนั้น ทำให้ผู้อ่านได้ความคิด
 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาของประ
 เทศไทย เพราะเหตุว่าในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2519) ทั้งรูปแบบ, วิธีจัดการ, จุดมุ่งหมาย
 และสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของประเทศไทย ก็ยังคงเป็นปัญหาให้ผู้หรือ นักการศึกษา
 ต้องขบคิดและ เลือกลงทางที่ดีกว่าอยู่ตลอดเวลา สันต์ ท.โกมลบุตร ได้กล่าวถึง การศึกษา
 ไว้ว่า

...อันโครงการศึกษานั้นเปรียบเหมือนรถไฟขบวนหนึ่งซึ่ง
 แล่นออกจากถนนทางไปปลายทาง อันมีมหาวิทยาลัยเป็นที่สุด
 และมีสถานีย่อยใหญ่รายทางตลอดไป กว่าจะสุดสาย ผู้ใด
 สามารถจะชำระค่าโดยสารได้มากก็อาจไปใดไกล ผู้ใด
 สามารถชำระได้แต่เพียงเล็กน้อยก็จำกัดโดยสารไปในรถไฟ
 ขบวนนั้นได้แต่เพียงเล็กน้อยจำกัดโดยสารไปในรถไฟ
 นั้นเปรียบเหมือนขบวนทางใหญ่ ซึ่งจะมีสายแยกไปในทิศทาง ๆ
 ซึ่งสุดแล้วแต่บุคคลของทางรถไฟ ผู้ใดเพียงนั้นหรือเปลี่ยนคน
 ารถโดยสารต่อไปยังสถานีขางหนวที่ตนมุ่งหมาย ส่วนมากของ
 ผู้โดยสารหยุดลงตรงนี้ และแยกย้ายกันไปหาที่พักพิง,
 หาโคอยู่รวมกันไม่ ใครมีญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงอยู่แห่งใด
 ก็ไปอาศัยอยู่แห่งนั้น คนใดขาดบุตรจกมักคนักอาศัยเขาอยู่
 ตามโรงแรมหรือโฮเต็ลตามฐานานุรูปของตัว ชีวิตของ
 นักเรียนเปรียบเหมือนรถไฟโดยสารรถไฟ บานญาติพี่น้องหรือ
 เพื่อนฝูงทั้งหลาย เปรียบเหมือนกระทรวงทบวงกรมหรือ
 ารานสินค้าซึ่งผูกครองของนักเรียนนั้น ๆ ทำอยู่ก่อนโรง
 แรมเปรียบเหมือนงานของผู้มีปัญญาทรงลงมา ส่วนผู้มีวิชา
 ความรึกก็คล้ายผู้มีทุนทรัพย์มาก สามารถเขาโฮเต็ลโดยโค
 โฮเต็ลเป็นคำฝรั่ง คั้งนี้ฉันจึงเปรียบโฮเต็ลกับงานตาม
 ทางฝรั่ง บรรดาผู้ที่มักกำเนิดเป็นนักสิกร ก็ตั้งหน้าอบรมคุณ
 ภายหลังไปในทางกุสิกรรม บรรดาที่มีญาติพี่น้องเป็นเจ้า
 ญาติหมอดความหรือผู้พิพากษา ก็จะโคอบรมโดยสุจริตหลัง
 ที่สุดนี้ในวิชากฎหมายเมื่อพอเป็นทหารก็อยากใหญ่เป็น

ทหาร เล่านี้ คุณจะเห็นได้อย่างแจ่มชัดว่า นักเรียนเหมาะที่จะเป็นข้าราชการพลเรือนโดยสถานเดียวหรือไม่¹¹⁰

ในเรื่อง "ทางมัลลาย" มีบทสนทนาที่ให้ความคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการสร้างฐานะของคนจีนในประเทศไทย เนื้อเรื่องตอนนี้ เสริมสร้างสติปัญญาความคิดทางคำปรึกษาเศรษฐกิจของคนไทยและประเทศไทย คือตอนที่กล่าวไว้ว่า

... จากเหตุผลของการ คู้หมิ่นดินแดนคนอื่น ๆ เขานี้แหละ ได้เป็นผลให้คนไทยเราขาดหลักประกันความมั่นคงประการที่สำคัญไปโดยไมรู้เนื้อที่ หรือกลัวจะรหรือตื่นกลัวเมื่อสายไม้สามารถจะเรียกคืนกลับมาได้เสียแล้ว คือเศรษฐกิจการค้าที่หนักน้าว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของชาติที่เดียว...

ในสมัยก่อน ๆ เรามักจะตั้งข้อรังเกียจและเหยียดหยามบุคคลต่างภาษาชาติหนึ่ง ซึ่งเราเรียกเป็นเจ๊กเป็นแป๊ะ... บุคคลเหล่านี้มีเลือดฝอนมาจากเมืองจีนแต่ที่พวกเขาถูกคิดหัวเขามาโดยตลอดภาษาในสมัยนั้นเรียกว่าแป๊ะลิษา หรือ รอยชักสามนั้น ก็คือ ความอกหนุ, ความขยันขันแข็ง, ความหนักเอาเบาสู และมานะเด็ดเดี่ยวที่จะก่อสร้างสร้างตัว

โดยที่พวกเขาเป็นคุณไม้เลือกงาน มีน้ำอคน้ำทุน... ทุ้งงานกับแบบเอาเหงื่ออาบตางน้ำกันที่เดียวแหละ อย่งายกินงาย... ในขณะทีคนไทยเจ้าของประเทศเอง เลือ่งงานและหีบหยุงไม้ค้อยอยากจะออกแรงูเทาไร ฉันทุแต่จะเป็นเชือมวูกกวาจะเป็นผู้ชาย บุคคลเหล่านี้โคแทรกซึม เขาไปในวงการกาทุกสาขาไม้ไซเพราะว่า เขาเขามาบุกรุกแย่งชิง แต่หากูเป็นเพราะว่าเราคูไทยในสมัยก่อนมักจะมีอราเทาเสีย ควยเมืองไทยนั้นในน้ำมีปลาในนามีข้าว ไม้คองขยันขันแข็งก็มีกินมีไซไปชั่ววัน ๆ เมื่อมีคตางคาวมารองมือรองคินแล้วก็พากันรูสึกว่าแสนจะสบาย...

¹¹⁰ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 154 - 156.

แล้วตกมาถึงทุกวันนี้... เศรษฐกิจการค้าของเมืองไทยตก
อยู่ในกำมือของคนจีนแล้วอย่างแน่นอนเด็กชาติ... คนไทยเป็น
มาอาวีตุมเคย ดูยเขาไปอยู่ในตรอกซอกซอยเล็ก ๆ ตาม
กลางวงกลมของรานเล็ก ๆ ของคนจีนเหมือนกัน

เรื่องนี้เราจะไปโทษว่าคนอื่นเขามาแย่งการทำมาหากิน
ของเราก็ไม่ได้ ทำไมเราไม่ทำงานแข่งขั้นกับเขา ทำไมเรา
ไม่เอาตัวอย่างเขาในด้านความมีน้ำคุณน้ำหน มีความขยันหมั่น
เพียรและมีสายตาไกล มองอนาคตไปชั่วลูกหลาน แต่ก่อนเรา
อยากสรวลด้วยกันไปเอง แล้วเดี๋ยวนี้เราจะโทษเอากับใคร¹¹¹

ในเรื่องเดียวกันนี้มีเนื้อเรื่องอีกตอนหนึ่ง ที่ให้ความคิดเรื่องคนเชื้อชาติต่าง ๆ
ในประเทศไทย นับว่าเป็นตอนที่เนื้อเรื่องเสริมสร้างความคิดในเรื่องเชื้อชาติของ
คนไทยหลายเผ่าที่รวมกันอยู่ในประเทศไทย ด้วยการอ้างอิงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์
ประกอบด้วย

...ทำไมจะตองเป็นลูกลาวจึงจะเป็นคนช่างขอ... พวกเข
นั้นเห็นกับเป็นการแบ่งชั้นวรรณะ เป็นการเหยียดหยามผู้อื่น
ว่าเขาต่ำต้อยกว่าตน โงเงาเตาคุณกว่าตน เขาเป็นคน
มักได้...

เป็นความบกพร่องของพวกผู้ใหญ่รุ่นก่อนที่ซอมุกกล่าวกันเช่น
นั้นเสียจนเคยปาก ทำให้เป็นหนามยอกอกกันอยู่เรื่อยมา...
เป็นคนเหี้ยมอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลที่เรียกตัวเขาวาลาว หรือ
ถูกเรียกวาลาว บังเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจอยู่มากกว่าคนไทย
นึกหมิ่นแคลนพวกเขา ซึ่งที่แท้จริง ๆ... ศึกษาประวัติศาสตร์
ให้ลึกซึ้งก็จะพบว่าคนลาวนี้แล้วคือชาวต้นตระกูลไทยแต่ก็ก้ำ
บรรพมา ชาติไทยมิใช่ชาติที่เพิ่งเกิดใหม่เมื่อวานนี้ หากมีเชื้อ
สายสืบเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว การกล่าวในคานรายแก

¹¹¹ สันต์ เทวรักษ์, ทางมาตาย, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 354 - 357.

คนลาว ก็คือการศึกษาภาษาทอมบรรพบุรุษของตนเอง นับว่า
เป็นกรรมที่น่าสมเพชอย่างมาก...บุคคลที่มีภีมิลำเนาอยู่ทาง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียกกันว่าชายอีสาน จาก
หลักฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งศาสนา ขนบประเพณีและการ
กินอยู่ ก็เป็นอยู่อย่างเดียวกับคนไทยส่วนใหญ่ในประเทศไทย
ต่างถิ่นเล็กน้อยก็ทรงชาวเขินยวกับชาวเขา ปลาเขาหรือ
ปลาราก็ไม่เห็นผิดกัน และที่เห็นง่ายและชัดก็คือวัฒนธรรม
ทางภาษาทั้งในการพูดและการเขียน ภาษศัพท์ภาษาไทยแท้
ทั้งปวงอันเป็นรากเง้าดั้งเดิม หรือคุณตระกูลภาษาที่เราใช้
กันอยู่ทุกวันนี้ แท้แล้วก็คือภาษาที่ชนกันอยู่ในภาคดินนั้นแท้ก็
คำบรรพบุรุษ ซึ่งถ้าหากจะถือว่าภาษานั้นเจริญพัฒนาโตเหมือน
อย่างคนไหนที่แตกกิ่งก้านสาขาออกไป ภาษาที่เราใช้กันอยู่
ทุกวันนี้ก็เต็มไปด้วยคำยืมไปยืมมา คือยืมไปยืมมา ภาษาเขมร,
ภาษาแขก, คือฮาดิหรือสันสกฤต และภาษาฝรั่ง ลูกครึ่ง
อย่างที่เราเรียกว่าทับศัพท์ ตลอดจนภาษาจีนก็มีปนอยู่มิใช
่น้อย¹¹²

ในเรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกันตุ๊กตุ๊ก" ตอนที่สี่ชื่อว่า "หลอนเลือกผู้แทน" ให้ความ
คิดในการตัดสินใจลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไว้ดังนี้

เขา "...การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
คราวนี้ เราต่างคนต่างก็จะเก็บความนิยมของเราไว้ในใจ
โดยไขว่คว้าพิจารณาญาณของเราเองว่าเราควรจะเลือกผู้ใด
ไม่ยอมมอบใจอำนาจอกรโชนหาชนเชื้อ ความจงใจหรือ
อาภัพที่ลับใจ ๆ ลิน ไมเอนเอียงไปเพราะว่าเธอเป็นมิตร
กับคนนั้นฉันเป็นญาติกับคนนี้ แมว่าผู้ใดจะใคร่รับเลือกตั้งก็ตาม
เขาก็อยอมจะใคร่ชื่อว่าเป็นผู้แทนของเราทั้งหมด ไม่เฉพาะ
แค่นั้นที่เลือกเขาเขาไปเท่านั้น ถึงเราจะผิดหวังในผู้แทนคน

¹¹² สันต์ เทวรักษ์, ทางมาตาย, เรื่องเดิม, หน้า 348 - 349.

นั่น เราก็คงได้ชื่อว่าเราได้ใช้สิทธิของเราโดยสมบูรณ์และ
 สะอาดหมดจดแล้ว ผู้แทนชุดนี้จะไปประกอบกรณี
 กิจอันใหญ่หลวงให้แกชาติ มีกฏารแก้ไขรัฐธรรมนูญและพระราช
 บัญญัติต่าง ๆ ที่ยังบกพร่องอยู่ในรศกฏม เป็นคน ซึ่งเมื่อเขาได้
 รวมกันลอบบพเฉพาะกาลจากรัฐธรรมนูญตามประชาชนคือ
 เขาจะคงเสนออุบายตัวเองให้เป็นที่ไปตาม บทบัญญัติแห่งรัฐ
 ธรรมนูญใหม่นั้น เราจึงต้องการผู้แทนที่มีความเสียสละเพื่อ
 ประโยชน์ส่วนรวมและความศักดิ์สิทธิ์ของแม่บทกฎหมาย ไม่
 เห็นแก่ผู้มีสไม่เห็นแก่ตน ไม่เข้าใจว่าผู้แทนราษฎรนั้นเป็น
 ตำแหน่งอาชีพ หากเป็นตำแหน่งอันทรงเกียรติ ไม่เห็นแก่
 อำนาจและสมบัติ... 113

จากตัวอย่างที่ยกมานั้น จะเห็นได้ว่า นอกจากจะแนะแนวทางในการเลือก
 ผู้แทนราษฎรแล้ว สันต์ ท. โทมสมบูรณ์ ยังได้แทรกความรู้ เรื่องการปกครองระบอบประชา
 ธิปไตยในระบบรัฐสภาด้วยการ เสนอให้ผู้อ่านได้ตระหนักในอำนาจและหน้าที่อันแท้จริงถูก
 ต้องของผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเข้าไปเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาของชาติอีก
 ควบ

ช่วยสร้างสรรค์ในเชิงการกระทำหรือปฏิบัติ

การที่ สันต์ ท. โทมสมบูรณ์ ได้วางโครงเรื่องและวาดบุคลิกลักษณะของตัวละคร
 ในนวนิยายและเรื่องสั้นของเขา ให้มีและประพฤติชอบตามศีลธรรมและขนบธรรมเนียมอัน
 คึงามในสังคม ทำให้นวนิยายและเรื่องสั้นของเขามีส่วนในการสร้างสรรค์หรือโน้มนำให้
 ผู้อ่านประพฤติดีและปฏิบัติชอบตามอย่างไปด้วยไม่มากนัก

ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างบางตอนจากเรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" ตอน
 ที่มีเนื้อเรื่องหรือข้อความที่มีส่วนสร้างสรรค์ให้ผู้อ่านกระทำหรือปฏิบัติตาม

113 สันต์ เทวรักษ์, "หลอนเลือกผู้แทน"

มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม,

จากตอนที่ชื่อว่า "เบื้องหน้าจิตกาธาน" มีข้อความที่สนับสนุนให้กำลังใจ
นักการเมืองหรือบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศชาติ ว่า

...บุคคลไม่มีสิทธิจะเป็นคนมาหรือตาบอด ในเมื่อตนมีความ
รับผิดชอบในการปกครองประชาชนที่มีประวัติอันคณนหลังอัน
ยิ่งใหญ่ไปถวาย เคียง คีตคุณ เคียง คีตศักดิ์ และวีรกรรม¹¹⁴

จากตอนที่ชื่อว่า "เขาว่าแดง ๆ นั้นประการใด" มีตอนที่อธิบายถึงวิธีการ
แทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ผู้แต่งคงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอแนะให้ฝ่าย
บริหารและประชาชนร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ลงมือปฏิบัติการอย่างจริงจัง
ตามจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นอยู่หรือกำลังเกิดขึ้นในสังคม สันต์ ท. โกมลบุตร
ได้เสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ซึ่งเป็นปีที่เขาเขียนเรื่องสั้นตอนนี้
เขาได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้ คือ

หลอน "ที่มาเหมียวว่าสายสัมพันธ์ ของพวกแดงนั้นคืออะไรคะ"

เขา "คือประเภทบุคคลและกลวิธีต่าง ๆ ที่คอมมิวนิสต์ส่ง
เขามาเป็นตัวการบ่อนทำลายนะซีจ๊ะ"

หลอน "เป็นต้นว่า..."

เขา "ขอหนึ่ง-ในมหมหการและตำรวจ ด้วยการทำให้เสื่อม
วินัย มีบรรดาธิบายว่ามีกรยุให้ทำคำไหวว ในูกำลังสำคัญ ๆ
ของชาติเกิดการแตกราว และแตกสามัคคีกันขึ้นนุเอง ให้แยก
เป็นสี่เป็นเหล่าเป็นพวก ไมไหนนีกกำลังรวมกันเขาได้ด้วยการ
ยุบงมิใหม่มีการประสานมือ และประสานกำลังกันให้เป็นปึกแผ่น
เมื่อปรากฏว่ามีกรเสื่อมวินัยเกิดขึ้น ทหารหรือตำรวจที่ปรากฏ
จากวินัย ก็ไมทางอะไรกับกองโจรที่ถืออาวุธ นัียวาเป็นภัยแก่
สันติสุขของบุคคลในชาติเดียวกันทั้งสิ้น

¹¹⁴ สันต์ เทวรักษ์, "เบื้องหน้าจิตกาธาน" มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม,

.....
 หลอน "แล้วขอสองเสาคะ"

เขา "ในหม่นักศึกษา ค่ายการยกย่องให้เป็นผู้ ยกย่องให้เป็นผู้เสียสละและผจญภัย"

หลอน "หมายความว่ากระไรกันคะ"

เขา "ทุกคนยอมจะร่ายแล้ว ว่า หม่นักศึกษานั้นล้วนเป็นหนุ่มเป็นสาว ในวัยฉกรรจ์ทั้งสิ้น มีความคิดก้าวหน้า เลิศลอย และปรากฏว่าเมื่อใครรับการยกย่องควยกลวิธีใด ๆ ให้เป็นผู้เสียสละและผจญภัยแล้ว ก็มักจะภาคภูมิใจและแสดงออกด้วยอาการเลือกนอน ครูบาอาจารย์ก็ไม่ไว้หน้าให้ทั้งสิ้น มีการนัดเดินขบวนประท้วงหรือการแข็งสิทธิ์อื่นเป็นต้น ในปัจจุบัน ความรอมรุ่มขึ้นอยู่กับการศึกษา เราไม่เถียง ฉะนั้น ผู้ได้รับการศึกษา แม้อายุยังน้อยก็อาจได้รับตำแหน่งสูงหรือแสดงความสามารถได้ ไม่น้อยกว่าผู้มีอายุ เป็นเหตุให้นักศึกษาตื่นตัวขึ้น เป็นผู้ใหญ่ และบางส่วนก็เร็วเกินไป..."

หลอน "แล้วขอที่สาม"

เขา "ในหมู่สูงส่ง ค่ายการยกย่องในทางแม่เมตตา และให้เห็นเป็นภิกษุที่รู้อะไรกว้างขวางทันเหตุการณ์ของโลก"

..... เขาหลงลำ เขาไปในทุกบ้านนะแหละ ฉะนั้นสามารถบันดาลให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นได้ละก็ พวกแดงเขาเป็นไม่มีเลือก เพราะเขาไม่สนใจหรืออกกับพระสูงส่งของเขา... ความต้องการที่จะเป็นเจ้า เป็นใหญ่ในโลกนั้นแล้วคือศาสนาของพวกเขา...

หลอน "แล้วขอต่อไปเสาคะ-มาเหมียว"

เขา "ข้อสี่ในหม่นคนมั่งมี ยกย่องว่าเป็นคนโอบอ้อมอารี ขณะที่เกี่ยวกับขุนนางจะมีอันตราย ฉาฉวมมีวินิสต์ได้อ่านาจ..."

หลอน "มาเหมียวพานไปขอหาเดอะคะ"

เขา "ข้อนี้มีความสำคัญอยู่มาก คือส่งสายสัมพันธ์ เข้าไปในหม่นข้าราชการชั้นสูงให้สืบสนในการค้า โดยอาศัยทุนที่มีบมั่งคั่งมาได้จากข้อสี่ โลก้าโรคขยายตัวหรือเลี้ยงตัวในพรรค

คอมมิวนิสต์ก็ไป โดยนัยนี้ รัฐบาลโคตมีชาธิรัฐการุณสินมุน
รัฐบาลนั้นก็ไม่มีโอกาสเลี้ยงดูคอมมิวนิสต์ไปด้วยไ้มากนักน้อย

ฟิสิกส์ " ยังมีอีกหลายข้อไหมคะ สายสัมพันธ์ของมา เหมียว "

เขา "... ยังมีอีกสองข้อ แต่ข้อนี้เป็นประการสำคัญที่สุด "

หลอน " ตอนนี้เข้าทางไหนเล่าคะ "

เขา " ในหนังสือพิมพ์ นับว่าเป็นอันตรายที่สุดในการ
เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ และเป็นหนทางที่คอมมิวนิสต์จะ
เข้าสู่อ่างววยที่สุด เพราะโดยปกติหนังสือพิมพ์เป็นฝ่ายแสดง
ความเห็นแก่ผู้อื่นอยู่แล้ว อาจว่าเป็นเสียงของประชาชนหนึ่งถือ
กันว่าเป็นเสียงสวรรค์หรือพระเจ้า... การที่หนังสือพิมพ์เอาแต่
โมโหโงกใส่รัฐบาล เป็นโอกาสอย่างหนึ่งของคอมมิวนิสต์... "

หลอน " หมกกันเสียทีหรือยังคะ "

เขา "... ในข้อ 7... คุณเหมือนจะเป็นไปในทางศิลป
กรรมของชาติ พยายามทำลายเสียอย่าให้เหลือไว้เป็นสัญลักษณ์ใด... เมื่อสัญลักษณ์ของชาติสูญสลาย ชาติทั้งชาติก็จะ
มลายไปเอง... นอกจากนี้ก็ยังมีขบวนการต่าง ๆ ที่แทรก
สอดลัทธิหมกประดัยนี้เข้าไว้ ปอนิไพรประชาชนอันเพลินไป
โดยไม่รู้ตัว¹¹⁵ "

จากเรื่องสั้นชุดเดียวกันตอนที่ชื่อ "อาคารมดงเกียรติ" มีข้อเตือนใจสำหรับ
ผู้ที่เป็นักวิจารณ์ ให้ระลึถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของนักวิจารณ์ซึ่งตนเป็นผู้ก่อเกิด
เขาขึ้นมาชีวิตอยู่ในโลกนี้ นับว่าเป็นการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ที่สมควรจะ
เป็นของผู้ที่เป็นนักวิจารณ์

เขา " การหวังพึ่งลูกเป็นเรื่องหมกน้าบหน้าเกินไป
เราเกิดมาเป็นพ่อแม่เขา เราก็ตั้งหน้าว่าเพื่อเกียรติยศของเรา "

---

¹¹⁵ สันต์ เทวรักษ์, " เขาว่าแดง ๆ นั้นประการใด " มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก,
เรื่องเดิม, หน้า 645 - 654.

ด้วยการชวนขายหาเงินมาให้ลูกได้รับการศึกษาพอสมควร
 แยกค่าเลี้ยงดูเงินและอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้ลูกสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อ
 ภายหน้า เทากับเป็นการไชหนี้ที่พ่อแม่ของเราเลี้ยงดูเรามา
 อีกคนหนึ่ง... การที่เราหาเงินให้ลูกได้แต่เงินแค่งตัวและ
 เรียนหนังสือหนึ่งเท่านั้น เทากับส่งเงินประกันชีวิตของเรา
 เองให้แก่บริษัทเป็นวง ๆ เพื่อเราจะได้มีชีวิตอยู่รับเงิน
 ประกันก้อนใหญ่ในยามที่อายุ เราคิดว่าอย่างนี้จะเท่ากับว่าเรา
 มีใจถึงคนเป็นนาละแห่งลคด้วยความบริสุทธิ์ใจ หากหมายุมน
 บัญชีจะคอยเก็บเกี่ยวทั้งทุนต้นและผลกำไร เอาจากลูก พ่อ
 แม่เขา เขาก็จะรำมีอราเท่าให้ลูกกลับมาเป็นนาละของเรา
 บาง...

... เมื่อเราได้ทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ของเขามาอย่างดีที่สุดเท่า
 ที่ฐานะของเราอำนวยแล้ว และยังคงใจทำต่อไปจนกว่าเขาจะ
 พนออกเราไป หน้าที่ของเราก็ควรจะมีเพียงนั้น อย่าเอา
 ตัวของเราเขาไปเป็นภาระหรือห่วงผูกคอกเลย¹¹⁶

เกร็ดความรู้ที่แทรกอยู่ในนวนิยายก่อให้เกิดความรู้อยากศึกษาต่อไป

นวนิยายและเรื่องสั้นของ สันต์ ท. โภมฉนุตร มีเกร็ดความรู้ที่ก่อให้เกิดความ
 รู้อยากศึกษาต่อไปอีกเมื่ออ่านถึงตอนที่ว่าด้วยเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เรื่องนั้น ดังตัวอย่าง
 ตอนหนึ่งจากเรื่อง "เศรษฐีนาตา" นายจอน บางคอแหลม ไต่กล่าวถึง และอธิบาย
 ส่วนภาษาไทยที่ใช้เรียกชื่อ ของหวานแบบไทยชนิดหนึ่ง คือ "การกินสี่ถ้วย" ซึ่งเป็น
 ส่วนภาษาไทยที่เกือบจะไม่มีใครรู้จักกันอีกแล้ว ในปัจจุบัน นับว่าผู้แต่งได้แทรกเกร็ดความ
 รู้ที่ชวนให้ศึกษาต่อไปอีกว่า ยังมีกับข้าวของรับประทานสุคติอีกบางที่มีชื่อเรียกเป็นสัญลักษณ์
 แบบเดียวกันนี้ นายจอนได้กล่าวถึง "การกินสี่ถ้วย" ไว้ดังต่อไปนี้

... ฮ่า ฮ่า ไหนไม่รู้อะไร สี่ถ้วยนะคือขนมสี่อย่าง อย่างละ
 ถ้วย บัญกบ, นกปลอยมะลิลอยกับไอคือ นายจอนอธิบายดัง ๆ

¹¹⁶ สันต์ เทวรักษ์, "อาคารหญิงเกียรติ," มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม,
 หน้า 536 - 537.

พอจะไต่ขึ้นไปทั่ว ๆ กัน " เขาจู้จี้ใส่ตาหมา มีน้ำกะทิใส่
ชามทั้งอยู่กลาง เด็ก ๆ เคี้ยวนี้ไม่เคยเห็น ฮา ฮา

ลูกกบ ทำไมจะไม่เคยเห็นซะ ในบ่อหลังบ้านเรานี้ก็มีลงไป
เด็กช่วยแยง แต่พอกินมันเขาไปไหวระอะซะ อายตัวถูกคึกพรต
นั่นกะน้ำกะทิ

ฮา ฮา ใครบอกเราจะพาพ่อลูกกบเข้าไปจริง ๆ ได้
อวกตายโหง

งั้นก็อะไรระอะ เด็กชายซัก

ลูกกบนั้นหมายถึงสาตุ เพราะมันกลม ๆ ใส ๆ เหมือนไข่
กบ ไอหนูไร นายจอนอชึบายชยายภมิ นกปลอยก็คือลอคของ
ปลอยคิในคิมันออกมาทางช่องขุมกักยงโค ฮา ฮา มะสิลอย
ก็คือข้างตอก เวลาลอยอยู่บนน้ำกะทิแล้วแลดูเหมือนคอกมะสิ

แล้วไอคืออะไรระอะ

ก็ข้าวเหนียวนะสิ-ไอหนู ลอเข้าไปหนัก ๆ แล้วคือพุ่งชื่อไป
เลย ฮา ฮา... 117

จากเรื่อง "มิตรในเรือน" มีเกร็ดความรู้ เรื่องการผสมเหล้าคอกเทล "สายรุ้ง"
ซึ่งผู้แต่งได้เล่าไว้ว่าเป็นคำรับที่ได้รับประทานมาจาก "เจ้าเพชรราชรัตนวงศา" แห่ง
ประเทศลาว ในสมัยที่เขารับราชการ เป็นล่ามภาษาฝรั่งเศสประจำจังหวัดหนองคาย¹¹⁸
คำอธิบายถึงวิธีการผสมเหล้าสายรุ้งนี้เป็นความรู้ที่นาสนใจน่าทดลองทำ อาจนำไปใช้ในการ
การผสมเครื่องดื่มในการเลี้ยงรับรองมิตรสหายได้ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวถึงการ
ผสมเหล้า "สายรุ้ง" ไว้ดังนี้

¹¹⁷ สันต์ เทวรักษ์, เศรษฐีนาถา, เรื่องเดิม, เล่ม 1. หน้า 778 - 779.

¹¹⁸ สันต์ เทวรักษ์, "ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์" เคล็ดเมธียรายเดือน,
3 (7 กรกฎาคม, 2495), 32.

... เจ้าของสถานที่ได้เลือกหยิบขวดน้ำทับทิมมาเคาะแฉกด้วย
บรรจงรินลงไปเสียแล้ว

นี่ชั้นที่หนึ่งคะ... คุณไมตรี เราต้องใช้น้ำเชื่อมเป็นพื้นชั้น
ล่าง แล้วก็หยิบขวดใหม่มาทำเช่นเดียวกัน ชั้นที่สอง.. อานิ
เซต รสหวานเกือบเป็นน้ำเชื่อมเหมือนกันคะ แต่มีคี้กรี่แอล
กอฮอล์เล็กน้อย คูนิดะ... มันไม่ปนกันเลย หลอนชูแก้วใหญ่

แปลกแท้ ๆ

ชั้นที่สาม... เปปเปอร์มิน ทวานอีกเหมือนกัน คูนิดะแดงขาว
เขียวแบ่งกันอยู่ไกลคนละตอน

ชั้นต่อ ๆ ไปก็เป็นเหล่านาวิสติน, บรันดีชาร์เดริส และมี
เหล้ายินอยู่ชั้นบน ไมตรีพิมพ์ด้วยความประหลาดใจ... เหล้า
ทั้ง 6 ชนิดซ้อนกันขึ้นเป็นลำดับไปจากน้ำทับทิมอันเป็นชั้นล่าง
มิใช่ปะปนกันเลย...

คุณมีเคล็ดลับอย่างไรในการผสมหรือ... มันจึงลอยอยู่ได้เป็น
ชั้น ๆ

ไม่ใช่เคล็ดลับอะไรหรอกคะ... แต่เราจำเป็นต้องรู้คี้กรี่อันแก่
ของเหล้าทุกชนิดเสียก่อน เหล้าที่มีคี้กรี่อ่อนทองรินไว้ชั้นล่าง
แล้วก็คอยรินที่มีคี้กรี่แก่ซ้อนขึ้นมาตามลำดับ เป็นคูนน้ำทับทิมซึ่ง
ไม่มีคี้กรี่แอลกอฮอล์เลย เพราะเป็นน้ำเชื่อมผลไม้แท้ ๆ คุณอาจ
เปลี่ยนเป็นน้ำสัปรสหรือน้ำสะกัได้อีก คอชั้นมาอีกอานิเซตซึ่งมี
คี้กรี่แอลกอฮอล์อ่อนที่สุด เปปเปอร์มินท์แรงขึ้นหน่อย แดกคูก
ราว 11 คี้กรี่เท่านั้น รินเป็นลำดับขึ้นมา จนกระทั่งถึงเหล้า
ยีน ซึ่งมีคี้กรี่ประมาณ 60

อ้อ เหมือนน้ำกับน้ำมันนั่นเอง

คะ แค่นั้นหรือนะ เราคงทำมือเบาที่สุด มิฉะนั้นอาจจะปนกัน
เข้ากับชั้นล่างได้¹¹⁹

จากเรื่องสั้นชื่อ "ห้องที่ 69" ให้เกร็ดความรู้เกี่ยวกับประวัติของภาพเขียนห้องที่ 69 ในระเบียบภาพรอบพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้วว่าเป็นภาพเขียนฝีมือของจิตรกรเอก "เหม เวชกร" ซึ่งยังปรากฏอยู่ในสมัยที่ สันต์ ท. โกมลบุตร เขียนเรื่องสั้นเรื่องนี้ กังที่เขาได้จัดให้ตัวละครในเรื่องไปรับสิ่งของที่มิยอมวางทิ้งไว้ให้ที่หน้าภาพห้องที่ 69 ในระเบียบพระอุโบสถวัดพระแก้ว ผู้แต่งได้กล่าวถึงภาพ "ห้องที่ 69" ว่า

... ฟรุ้งนี้, ในเวลานี้ ฉันจะมีไ้มาพบเธออีกแล้ว ณ สถานที่ซึ่งเราเคยพบกันมาทุกสัปดาห์ จะมีไ้มาเขียนเรียงเคียงชมพูภาพในในห้องที่ 69 ซึ่งวาดโดย เหม เวชกร จิตรกรเอกอีกทอดไป แลว แต่ภาพพระรามแฉลงศรล้างมังกกรณัฐ นั้น จารึกอยู่ในความทรงจำของฉันจบสิ้นลมปราณ...¹²⁰

ในปัจจุบัน คือเวลาที่ผู้วิจัยกำลังค้นคว้าและเรียบเรียงงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ (เดือนกันยายน พ.ศ. 2519) ปรากฏว่าภาพห้องที่ 69 กำลังอยู่ระหว่างการตรวจสอบ และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง เกี่ยวกับประวัติการเขียนภาพในระเบียบภาพ "ห้องที่ 69" ผู้วิจัยได้ทราบว่า ภาพพระรามแฉลงศรล้างมังกกรณัฐ ในห้องที่ 69 เป็นฝีมือวาดของ "เหม เวชกร" เมื่อปี พ.ศ. 2473 ต่อจากนั้นมีการซ่อมเพียงครั้งเดียวโดย พ.ศ.อ. อ่ำพัน ศิระสงเคราะห์ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2515 ภาพทุกห้องชำรุดมาก จึงมีการซ่อมครั้งใหญ่ จนถึงปัจจุบันคือปี พ.ศ. 2519 ก็ยังทำการเขียนซ่อมไม่แล้วเสร็จ เขียนซ่อมเสร็จไปเพียงบางภาพและบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระหว่างเตรียมการซ่อม เช่น การปรับพื้นผิวหน้าผนังปูน ดังเช่นในห้องที่ 69¹²¹

¹²⁰ สันต์ เทวรักษ์, ห้องที่ 69, เรื่องเดิม, หน้า 328.

¹²¹ สัมภาษณ์ นายเกรียงไกร วิศวามิสร์, เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง สำนักพระราชวัง, พระบรมมหาราชวัง, วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2519.

การใช้หมายเลขของภาพโนระ เบียมพระอุโบสถ ฆวัดพระแก้วมาตั้ง เป็นชื่อเรื่องสั้น เช่นนี้ นับว่าเป็นการชักจูงผู้อ่านให้ยอมรับเกี่ยวกับสถานที่ที่มีอยู่จริงว่าจะ เป็นเช่นที่ผู้แต่งได้กล่าวไว้หรือไม่ ก่อให้เกิดความรู้อย่างลึกซึ้งและอยากศึกษาต่อไปในเรื่องที่เนื่องด้วยภาพรามเกียรติ์ที่วาดไว้บนผนังระเบียมพระอุโบสถ ฆวัดพระแก้วนั้น

จากเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" มีเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึง "ตัวสงกรานต์" ให้เกร็ดความรู้ที่เกี่ยวกับ "วันสงกรานต์" และ "งานสงกรานต์" ว่ายังมีความหมายอื่น ๆ ได้อีก สันต์ ท. โภกลมบุตร ได้แทรกความรู้ที่เนื่องด้วยคำว่า "สงกรานต์" ไว้ดังต่อไปนี้

...ตั้งสงกรานต์ขึ้นยี่สิบแก้วไปงอยู่นั้นไหงชะ

อะไรกันตั้งสงกรานต์ พี่สาวหันมาทักตาตุ ๆ กับน้องชาย

อันคำว่าตั้งสงกรานต์นี้ ท่านที่มีบ้านเรือนอยุ่ริมแม่น้ำลำคลอง จะสังเกตเห็นว่า ในยามเทศกาลสงกรานต์ มักจะมีสัตว์เล็กสัตว์น้อยคลานมีตี้นมากจำพวกตะขาบ แดกตัวเล็กขนากตะเข็บหรือแมงดาเรือง ลอยค้ำน้ำมาเป็นแพ มีละออกสิ่รุงเคลือบดำตัวดำเอาไม่เชียวแล้วละองนี้จะหลุดออกแตกกระจายอยู่ในน้ำ มีขึ้นมาจากไหนและเหตุไรจึงมีให้เห็นเฉพาะในเทศกาลนี้เท่านั้นก็ไม่ทราบ... ส่วนในทางอุปัชฌาย์ ผู้ที่ถูกรับเรียกเป็นตั้งสงกรานต์ หมายถึง ผู้ที่มุ่งหมกขวยเสื่อผืนสุกคากตากตากสัสลับอยู่ในซุกเดียวกัน... 122

ในเรื่อง "เศรษฐีอนาถา" มีบทสนทนาที่กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง "นางพญาซากาด" ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของ ช. ชวเชียง คือตอนที่ เป็นบทสนทนายระหว่าง กันทิมา และเพื่อน ๆ ของเธอ

...คุณหญิงคุณละครหาความสุขใส่ตัวไปวันหนึ่ง ๆ ให้เต็มที่คิดว่า
เป็นนางพญาซากาดไปแล้ว

เป็นอะไรนะ กันทีมาซัก ออกยิ้มไม่ได้

นางพญาซากาด

เป็นยังไง - นางพญาซากาด

ไม่รู้อะไร เคยได้ยินชื่อหนึ่ง ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ ข.
ชาวเบิ่งแแตงนี่แหละ ชื่อพิศดารดีเลยจำได้คึกใจ¹²³

การเอ่ยชื่อเรื่องและผู้แต่งแทรกไว้ในบทสนทนาของตัวละคร เช่นนี้ ทำให้ผู้อ่าน
ติดใจสงสัยใคร่รู้เรื่องราวของนวนิยายหรือตัวละครที่อ้างถึงไว้ต่อไปอีก

ให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ บางประการแก่ผู้อ่าน

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" มีตอนที่ "จวงจันทน์" บันทึกลงเหตุการณ์ที่เกิด
ขึ้นในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 10 เมษายน และวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
ซึ่งทั้งสองวันนี้เป็นวันสำคัญในประวัติศาสตร์ และเป็นวันวิฤติของวันเวลาเมื่อ 45 ปี
ล่วงมาแล้ว บันทึกตอนดังกล่าวให้ความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับเหตุการณ์จริง ๆ ที่เกิดขึ้นใน
วันนั้น ผู้แต่งได้ประมวลความรู้สัจนึกคิดของประชาชนผู้ร่วมในเหตุการณ์ลงไว้ในเนื้อเรื่อง
ตอนนั้นด้วย ผู้อ่านสามารถนำเอาข้อความที่เขาอ้างไว้ไปเปรียบเทียบกับข้อความที่เขียน
ในหนังสือวิชาการทางประวัติศาสตร์ หรือกับข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ออกพร้อมสมัยกับ
เหตุการณ์นั้น ทำให้ผู้อ่านได้เกิดความรู้กว้างขวางออกไปอีก

สันต์ ท. โกลมลบุตร กล่าวถึงเหตุการณ์ในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2475

ไว้ดังนี้

...งานฉลองพระนคร งานเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้า
และพระปฐมบรมราชานุสรณ์ ไคฉานพนไปแถวอย่าง

¹²³สันต์ เทวรักษ์, เสริมรื้อนาถ, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 752 - 753.

เรียบร้อย ไม่มีเหตุร้ายแรงอันใดตามข่าวลือเหลวไหลเหล่านี้
นั้นเกิดขึ้นเลย ถ้าไม่มี การสวนสนามและตรวจพลของ เบ็ญวาน
ซึ่งจำต้องงดเพราะเหตุที่สมเด็จพระชายสิ้นพระชนม์ลงกระที่นั้น
นั้น 124

นอกจากเป็นข้อความที่รายงานข่าวสำคัญร่วมสมัยแล้ว ผู้แต่งยังได้ให้คำอธิบาย
ไว้ในเชิงอรรถด้วยว่า "สมเด็จพระชาย" นั้นหมายถึง "สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรี
ราเมศวร์" ซึ่งนับว่าผู้แต่งมีความตั้งใจที่จะให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้อ่านอย่างแท้จริง

ในเรื่องเดียวกันนี้ มีตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475
ซึ่งเป็นวันเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญของประเทศไทย คือจากระบอบสมบูรณา
ญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ บันทึกใน
เรื่องตอนดังกล่าวให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามวันเวลาที่กล่าวถึงใน
ประวัติศาสตร์

...ศุกรที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 นี้ เป็นวันที่
ทุกคนจะลืมเสียมิได้เป็นอันขาดว่า สยามได้เปิดวันใหม่ใน
ตอนเช้าด้วยความตื่นเต้น และความกาลสลอลหมานไปทั่ว
เป็นวันเวลาที่เย็บเย็บเย็นอะไร เช่นนี้ แหมแสงตะวันจะกราด
ส่องแจ่มใสผดึกกว่าทุกวัน คุณลุงไคร้บโทรศัพทเมื่อตอนสาย
ว่าได้มีการประกาศเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญการปกครองแผน
ดินขึ้น และขณะนั้นกำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครอง
ของประเทศไว้แล้ว โดยพร้อมบริบูรณ์ เป็นชาวที่ไม่มีใคร
สามารถเข้าใจได้ในครั้งแรก พี่อืดก็อดคิดขจรถยนต์ได้ก็จับ
ป้อเขาไปสืบข่าวในกรุงตั้งชั่ว โมงเศษจึงไคกลับมากล่อม
ควยรายละเอียก และไปประกาศเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญการปก
ครองของคณะราษฎร

นี่มันอย่างไรกันเล่า ด้วยขณะนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวและสมเด็จพระราชินียังทรงประทับตำราฎพระอิริยาบถ
อยู่ ณ พระที่นั่งไกลกังวลที่หัวหิน จะทรงตระหนักแหวะหรือว่า
คณะราษฎรได้จัดการประกาศเปลี่ยนรัฐธรรมนูญแล้ว ในพระ
นครหลวง คุณลุงออกอยู่ไม่ได้ ต้องชวนกันขึ้นรถยนต์แล่นอว
ไปทางสวนจิตรฯ จะผ่านพระที่นั่งอนันตสมาคมก็พบกองทหาร
ทั้งบกและเรือประจำการอยู่สะพรั่ง รถเกราะ และรถรบ
ขนาดเบาจอดอยู่ทุกช่องทางที่จะนำเข้าสู่พระที่นั่งอนันตฯ มี
ราษฎรแตกตื่นกันมาชุมนุมอยู่มากมาย และตั้งใจฟังคำอ่าน
ประกาศอย่างตื่น ๆ และพิศวง

จริงแล้ว - มันไม่อาจเป็นอื่นไปได้ มีข่าวและเสียงโจษ
จูนกันไปตาม ๆ นานา เสียงโห่ฮึกกราวเกรียวสลับกับเสียง
อ่านประกาศ... 125

จากเรื่องสั้นชุด "มาเกี่ยวข้องกับตุ๊กตุ๊ก" ตอนที่สี่ชื่อว่า "ตายแล้วไปไหน" มีบท
สนทนาที่ให้ความรู้เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดตามกฎทางวิทยาศาสตร์ที่ว่า "สิ่งมีชีวิต
ย่อมไม่มีการสูญ" ดังเช่นบทสนทนาที่อธิบายถึง "วิญญาณ" ตามหลักวิชาชีววิทยา ว่า

เขา "สมอง เป็นตัววิญญาณที่แท้จริงของร่างกายมนุษย์
และสัตว์ ตัวที่แสดงความคิด, อารมณ์และแสดงความ
รู้สึกทางอายตนะต่าง ๆ นั้น คืออวัยวะส่วนสมองและระบบ
ประสาทในร่างกายซึ่งทำให้เกิดอำนาจจิตใจอันนี้ อันจะ
ถูกถ่ายทอดออกไปชั้นลูกหลานโดยทางกรรมพันธุ์ในรูปพฤติกรรม
หลอน "จิตันงง เต็มที่"

เขา ตามกฎที่ว่า "สิ่งมีชีวิตย่อมไม่มีการสูญ" อยู่ๆไรเล่า
จิตจิตถ่ายทอดออกไปโดยทางสืบเชื้อสายในกรรมพันธุ์เท่านั้น

และต้องถ่ายพอดทิ้งไว้ก่อนตาย ถ้าตายเสียแล้วก็จะมาทำ
วิธีการสืบเชื้อสายอีกไม่ได้

หลอน เป็นอันว่า คนเราเมื่อตายแล้วก็แล้วไป ไม่ต้อง
ไปผูกไปเกิดอีกหรือคะ

เขา ถูกแล้วจะ-ตุตตุ นอกจากเขาจะถ่ายพอดจตุจิตทิ้ง
ไว้แต่เมื่อยังมีชีวิตอยู่ จตุจิต... นี้สร้างขนภายในเซลล์ของ
ชีวิตของเรานั่นเอง ภูแนวลี้ตัวที่มีชีวิตทั้ง เป็นดังจตุจิตหรือ
ยื่นสจะมีการดับสูญ แต่ถ้าใดถ่ายพอดตัวจตุจิตไว้ก่อนตาย
ตัวชีวิตของมันก็จะไปปรากฏให้เห็นได้อีก ภายในเซลล์ที่มี
ชีวิต มีสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ โครโมโซม

หลอน อ้อที่มาเหมือนยิวพิมพ์อยู่เมื่อแรกนั่นเอง

เขา เมื่อวิญญาณตนหรือสัตว์ดับไป ตัวจตุจิตจะถูกพอดทิ้ง
ไว้เพื่อจะถือเอากำเนิดใหม่ต่อไป จตุจิตนี้มีอยู่ในเซลล์ที่มี
ชีวิต เมื่อถูกถ่ายพอดครั้งแรกมีจำนวนน้อย ของค่อย ๆ
สะสมตามวันเวลา และการขยายตัวของเซลล์ที่ไถ่กำเนิด
ชีวิตใหม่ในครั้งแรก พร้อมกับเปลี่ยนแปลงนิสัยใหม่ตาม
พฤติกรรมที่อยู่รอบ ๆ จิตจะถูกสร้างขึ้นใหม่โดยค่อย ๆ
เจริญขึ้นเป็นลำดับ จิตที่เป็นตัวชีวิตขึ้นใหม่นี้ คือจิตตัวเก่า
ที่ชีวิตก่อนตายได้ทิ้งไว้ และเรียกว่าปฏิสนธิจิต ต่อจากนี้
เมื่อมีความเจริญมากขึ้นจิตจะมีความนึกคิด, ความจำ,
ความรู้สึกขึ้นทุกที และกลายเป็นสิ่งที่เข้าใจกันว่า "วิญญาณ"
ต่อไป การถ่ายพอดความรู้สึกนึกคิดที่เป็นตัวของเรา จึงมีการ
ส่งถ่ายภายในเซลล์ของเราโดยวิธีนี้วิธีเดียว... 126

ในเรื่อง "ประลัยกัลป์" ตอนนำเรื่องที่ยูแตงให้ชื่อว่า "คำนำของผู้นั้นที่ก"
มีใจความที่ให้ความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับกาลสมัยของโลกนี้ตาม "ปุราณคัมภีร์" ดังต่อไปนี้

---

126 สันต์ เทวรักษ์, "ตายแล้วไปไหน" มาเกี่ยวข้องกับตุตตุ, เรื่องเดิม,
หน้า 186 - 188.

...ตามปรากฏการณ์ที่เรารู้ได้ทราบเป็นหลักฐานต่อ ๆ กันมา
มหายุคหนึ่งนั้นประกอบด้วยยุคทั้ง 4 คือ

(1) กฤตยุค มีกำหนด 4800 ปีทิพย์ = 1,728,000 ปี
มนุษย์ เป็นยุคต้นของโลก

(2) เตรตายุค มีกำหนด 3,600 ปีทิพย์ = 1,296,000
ปีมนุษย์ เป็นยุคต่อจากกฤตยุค

(3) ทวารบรูยุค มีกำหนด 2,400 ปีทิพย์ = 864,000
ปีมนุษย์ เป็นยุคต่อจาก เตรตายุค

(4) กลียุค คือยุคปัจจุบันนี้ มีกำหนด 1,200 ปีทิพย์
= 432,000 ปีมนุษย์

รวมทั้ง 4 ยุคนี้ 12,000 ปีทิพย์ = 4,320,000 ปีมนุษย์
ตั้งนับแต่ และ 2,000 มหายุคเป็น 1 กัลป์ คือวันหนึ่งกับคืน
หนึ่ง ของมหาพรหม ซึ่งเมื่อสิ้นกัลป์หนึ่งแล้ว พระพรหมจะล้าง
โลกด้วยเพลิง เรียกว่า ไฟประลัยกัลป์ แล้วจึงจะสร้างโลก
ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง... 127

ความรู้เรื่องกาลเวลาของมนุษย์ โลกและพรหม โลกหรือที่เราเรียกกันว่า
สวรรค์นั้น ตามความเชื่อในลัทธิพราหมณ์ มีปรากฏเป็นหลักฐานใน "สารานุกรมราช
บัณฑิตยสถาน" เล่มที่ 2 ในคำอธิบายของคำ "กัลป์" และคำ "ยุค" มีคำอธิบาย
ความหมายไว้ละเอียดใน "สันสกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน" ซึ่ง ร.อ.หลวงบวรบรรณรักษ์
เป็นผู้เรียบเรียง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สันต์ ท. โกมลบุตร เป็นนักเขียนผู้มีความสามารถ
สูงในการค้นคว้าหาหลักฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ มาประกอบเป็นภูมิหลังงานเขียนของเขา
การแทรกความรู้เรื่องประเภทดังกล่าวที่ไม่ค่อยจะมีผู้ใดกล่าวถึง นอกจากผู้ที่ศึกษาโดยตรง
เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อ่านอย่างมีคุณค่ายิ่งนัก

จากนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้ ผู้อ่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ทางดาราศาสตร์ และ โลกธาตุต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนนำมาทั้ง เป็นชื่อของตัวละครในเรื่อง บรรดาชื่อเหล่านั้นนอกจากผู้แต่งจะสามารถเลือกหาคำที่ไพเราะเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและโครงเรื่องแล้ว เขายังได้ให้คำแปลของชื่อนั้น ๆ ไว้ที่เชิงอรรถอีกด้วย ดังตัวอย่างเช่น

นางเอกมีชื่อว่า นิสากกร ให้คำแปลว่า ผู้กระทำกลางคืน คือพระจันทร์
นามสกุลของ นิสากกร ใช้ชื่อสกุลว่า อินทรายุช ให้คำแปลว่า สายรุ้ง
ผู้บันทึกเรื่อง ใช้ชื่อว่า โปยมรัตน์ ให้คำแปลว่า แก้วแห่งฟ้า คือพระอาทิตย์
ตัวละครอื่น ๆ ล้วนมีชื่อที่มีความหมายถึงดวงดาวและโลกธาตุ เช่น

ซุขคารา	แปลว่า	ดาวเหนือ
เกศคารา	"	ดาวหาง
กุมม	"	ดาวอังคาร
คามพ์	"	ทองแดง
ภาสกร	"	ชื่อของ ดาวพระเสาร์
โรหิตี	"	ดาวฤกษ์กลุ่มหนึ่ง
คีตะกิริณะ	"	ผู้มีแสง เป็น คือ พระจันทร์

ในนวนิยายเรื่อง "สวัสด์ดุจจน" มีเนื้อเรื่องตอนที่ให้ความรู้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับลักษณะของนกกะทุง พร้อมทั้งกล่าวถึงหนังสืออ้างอิงประกอบด้วย เพื่อให้ผู้อ่านได้แน่ใจว่า ความรู้ที่เขาแทรกไว้ในเรื่องนั้นเป็นข้อเท็จจริงตามวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปใช้ได้จริง สันต์ ท. โกลมลบุตร ได้กล่าวถึงนกกะทุงไว้ดังนี้

... ถ้าเป็นนกกะทุงหึ่งแล้ว ขนาดเมื่อมองดูเดิน ๆ ก็
เท่ากับนกพิราบ แต่ตัวสั้นกว่ามาก ตัวหรือตัวเมียเมื่อ
มองดูเดิน ๆ ก็คล้ายกัน แต่มีลายที่โตของนกกะทุงน้อย ขอ
ให้พอลลูกในสารานุกรมไทย ซึ่งเขียนเป็นคำรับไว้ โดย
หมอบุณส่ง เลขะกุล¹²⁸

¹²⁸ สันต์ เทวรักษ์, สวัสด์ดุจจน (พระนคร : รวมสาส์น, 2500), เล่ม 2, หน้า 141.

ในนวนิยายเรื่อง "ซาตุแค้น" ให้ความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องธรรมชาติของบุงซึ่งเป็นแมลงที่สุมเลือกมนุษย์เป็นอาหาร ผู้แต่งได้ให้คำอธิบายไว้ตามหลักวิชาชีววิทยา ในเนื้อเรื่องตอนที่เปรียบเทียบหญิงที่ปอกลอกชายเป็นเสมือนบุงที่สุมเลือกมนุษย์ เพราะบุงที่กัดคนนั้นเป็นบุงตัวเมีย ดังบทสนทนาในเรื่องดังต่อไปนี้

... แกรู้บ้างไหมว่าบุงเพศไหนที่มันกัดและคุณเลือกคนเรา
บุงผู้หญิง-เอ-บุงตัวเมียครับ ภาสกรหนาบานเหมือนผู้
ตอบปัญหาชิงโชคโตงโตง
นั่นเปรียบเทียบเหมือนนางผู้หญิงจำพวกนั้น...

.....

บุงตัวเมียนั้นมีปริมาณน้อยกว่าตัวเมียดักสิบเท่า แล้วยังถูก
ธรรมชาติทำลายให้มีปริมาณลดคนอยลงไปเสียอีกอยู่เรื่อย ๆ
บุงตัวเมียที่เหลืออยู่จนถึงโตกลายเป็นแมลงที่กระหายเลือด... 129

จากเรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก" ตอนที่ชื่อว่า "ใช้สันหลังหวะ" ให้ความรู้เกี่ยวกับผีและกรรมวิธีในการสุมผี ซึ่งในปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้รู้จักหรือพบเห็น เพราะมีกฎหมายห้ามการสุมผีและค้าผี สันต์ ท. โกมลบุตร ได้บรรยายไว้ดังต่อไปนี้

เขา "... ผู้ใดจะทำการค้าผีไม่ได้ นอกจากรัฐบาล เพราะ
ผีเป็นยาเสพติดให้โทษ มีไว้สขนิตหนึ่งซึ่งมองไม่เห็นควยกลอง
จุดทัศน์ จะมองเห็นก็แต่โดยเอาขนตาผีนกงอนเล็ก ๆ ลนไฟ
คลึงกับใบลาน คะเนวาสูกก็แล้วกัน เป็นกอนกลม จุกเขาที่รู
หัวกลอง ไซปลายเข็มแทงให้เป็นรู เป่าซุกจุดไฟเขาแล้วจุด
เล็ก ๆ ทางปากกลอง กลืนควันเขาไปในท้องจะเห็นไวรัสเป็น

เสมอมาวันบาง ๆ หลงเหลือลอยอยู่บ้างเท่านั้น แต่เป็น
ไวรัสที่แปรสภาพแล้ว จึงอาจมองเห็นไตควยตาเปล่า

หลอน "แหม มาเหมียวนี้คง ขี้ยาเต็มที รู้วิธีการสูบฝิ่น
ละเอียดลออดีนักนี่"

เขา ... ฉันเป็นเพียงคนที่ชอบอะไรชอกช้ำก้อยๆ
เท่านั้นเอง เป็นคนว่า ถากลองใดก็คือลบคลอง ไรไม่คัน
หรือไมไต่เกินไป ก็มีผู้จ้องมาก ถึงแก่ตั้งสมญาไว้ประจำ
กลองเป็นต่าง ๆ กัน เช่น ชีวินกฤษ บัสง เตียวหุย บรรดา
นักรบคนเก่ง ๆ ในพงศาวดารจีนทั้งนั้นแหละ... 130

แสดงคติหรือแนวคิดของตนตามที่เห็นว่าเป็น

บทประพันธ์ที่ฉันนอกจากจะมีคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ควร
ให้ทัศนคติหรือแนวคิดที่ถูกต้องถึงบางประการแก่ผู้อ่านด้วย เช่นแสดงคติหรือแนวคิด
ส่วนตัวของผู้เขียน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างทัศนคติต่อโลกและชีวิต, เกี่ยวกับสังคม
การเมือง และธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป เป็นต้น ทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์ซึ่งเป็น
สมาชิกคนหนึ่ง ในสังคมย่อมอดไม่ได้ที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือคตินิย
มบางประการต่อสังคมร่วมสมัยกับเขา ดังที่ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้กล่าวถึง
นักประพันธ์ไว้ตอนหนึ่งว่า

...ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของคนสมัยนั้น ก็ย่อมจะทำเอา
ไปมาเอาตาไปไรเสียกับเหตุการณ์ที่ตนเห็นคำๆ ประจักษ์อยู่
แก่ใจหาได้ไม่ และในฐานะที่เป็นพลเมืองอีกเล่า ก็จำต้อง
ใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมืองความเคลื่อนไหวของประเทศ
ชาติ ตลอดจนของชนชั้นและอาชีพ ที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งอีกด้วย 131

130 สันต์ เทวรักษ์, มาเหมียวกับตุ๊กตุ๊ก, เรื่องเดิม, หน้า 436 - 437.

131 วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, เรื่องเดิม,

ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้อีกตัวอย่างที่แสดงถึงคติหรือแนวคิดบางประการของ สันต์
ท. โกมลบุตร ด้วยการแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

1. คติหรือแนวคิดด้านธรรมชาติของมนุษย์

ความรัก คติหรือแนวคิดของ สันต์ ท. โกมลบุตร ด้านที่เกี่ยวกับความรัก
มีดังนี้ คือ

จากเรื่อง "รักธรรมบุญ" เล่ม 1, หน้า 273.

...ฉันถือเอาความรักเป็นหน้าที่ประการหนึ่ง หน้าที่ซึ่งสำคัญ
เท่าหรือบางทีก็ยิ่งกว่าหน้าที่ทั้งหลายอื่น ในชีวิตของฉัน...

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เล่ม 1, หน้า 128.

...ความรักเป็นอารมณ์ที่ซอรองกันมิได้ เรามีสิทธิ์และความ
เป็นอิสระในอันที่จะมอบให้เฉพาะแก่บุคคลที่เราเลือกแล้ว...

จากเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เล่ม 1, หน้า 258.

ความรักของผู้หญิงกับผู้ชาย ก็คือความเพ้อฝัน ตื่นตระหนก
ในสิ่งที่ยังไม่มีโอกาสจะได้

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เล่ม 2, หน้า 178.

กรรมของผู้ที่เกิดมาแล้วไม่รักใคร่ เราจะทำหนีดีเสีย
เขาอย่างรุนแรงก็ควรอยู่ แต่กรรมของผู้ที่เกิดมาแล้วไม่มี
ใครรัก ใจดวงใบบางจะกรุณาเสียใจสลัดใจแทน

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 179.

...ในส่วนของความเป็นมนุษย์ สมองเป็นผู้ประจักษ์รู้ทั้งความ
รัก ความเกลียด และความใคร่ จึงต้องระวังไม่ไขสมอง
ของฉันทึกลงในเรือรัก

จากเรื่อง "ประลัยกัลป์" หน้า 229 - 230.

ความรักคือความรู้สึกอันเป็นตัววิญญานของความสมัครสมาน
ปรารถนาจะรวมใจให้เป็นดวงเดียวกันกับบุคคลที่เราเลือกแล้ว
ปรารถนาที่จะขอมีส่วนแบ่งทั้งความสุขและความทุกข์ ปรารถนา
ที่จะปกป้องและป้องกันภัยอันตรายทั้งมวล ที่สุดแม่เสียสละชีวิตตน
เองก็ยอมทำไ้ ความรักคือความสุขอันเจิดจ้าที่เปล่งประกาย เมื่อทราบ
ว่าดวงใจของเราได้รับความรู้สึกตอบแทนอันเท่าเทียมกัน ไ้
รับการปกป้องคุ้มครองจากใจดวงนั้น ไ้ประสบแต่ความสุขตา
สุขใจเมื่อไ้อยู่จะเพาะหนากัน และกัน...

จากเรื่อง "ระเมียรเวียนโลก" หน้า 414.

...ในความรัก บุคคลผู้ปฏิบัติมักจะไม่คอยไ้อาศัยกตึกาหรือ
กฎเกณฑ์อะไรสักเท่าไรหรอก...ความปรารถนาสูงสุดเป็น
กฎของเขา

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 449.

...ความรู้สึกอ่อนโยนในกันและกัน คือความรักกันเติมไปด้วย
การทะนุถนอมเป็นความรักของผู้รักที่ไม่เห็นแก่ตัว ส่วนความ
รักที่ปราศจากความรู้สึกอ่อนโยนเขาหากัน ก็จะเหมือนกับลื่น
กับพื้นเทาเ็น

จากเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เล่ม 2, หน้า 1020.

...รักเกิดแต่อย่าหลง มันจะทำให้เราฉลาดขึ้นเป็นอันมาก

คติโลก สันต์ ท. โจนลบุตร ไ้แสดงแนวคิดทางที่เป็นคติโลก หรือแนวคิด
เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตโดยทั่ว ๆ ไป ไว้ในนวนิยายหลายเรื่องของเขา ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เล่ม 1, หน้า 181.

...ทุกสิ่งในโลกนี้มีเหลี่ยมคี่และเหลี่ยมร่ายของมันประจำอยู่
และประโยชน์จะพียงมี ก็แก่กับผู้ที่รู้จักไขมันไปในทางที่ชอบที่
ควรเท่านั้น

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 186.

...ความสวยงามเป็นของขึ้นตา แต่ความดีงามนั้นต่างหาก
ที่เป็นของขึ้นใจ

จากเรื่อง "ซาตุแคน" เล่ม 2, หน้า 908.

...สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด ก็คือความคิดของคนเรา
แล้ว มันมีสภาพอันผันแปร ยากที่จะระวัง ยากที่จะห้าม...

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 385.

...คนเราย่อมมีโอกาสที่จะเริ่มชีวิตใหม่ได้เสมอ ถ้ามีความ
ปรารถนาอยู่เช่นนั้น

จากเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เล่ม 1, หน้า 1049.

ชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ย่อมมีวิถีเฉพาะพิเศษบันดาลให้เรา
หลงดำเนินไป สูงบาง ต่ำบาง โง่งบาง ฉลาดบาง จนกว่าจะ
เลิกแสดงบทบาทอยู่ในละครโรงใหญ่

จากเรื่อง "ระเมียรเวียนโลก" หน้า 187.

...หัวใจของมนุษย์เรามักจะวิ่งสูกไปเสียก่อนห้าม เพราะ
เราไม่เคยจะมีความอดทนรอใหม่ใหม่ตามเสียดอก แล้วจึงค่อย
สูกไปตามระยะ ชีวิตของบุคคลเราก็ออย่างนั้น ปรารถนาจะ
เป็นผู้ใหญ่รวดเร็วเกินไปแล้วเราก็มั่นใจที่โตไม่คอยทัน

สักที จิตใจจึงเป็นคล้ายผลไม้ที่อมเหลืง เพราะแก่แดด มี
เนื้อสากและรสเปรี้ยว เหมาะสำหรับที่จะโยนทิ้งไว้ข้างทาง
เท่านั้น จะไชบริโภคนกก็ไม่ไค แล้วเราก็ก๊ายโทษโทษนาบว่า
ชีวิตนี้มีแต่ความผิดหวังอย่างเดีย

จากเรื่อง "มิตรในเรือน" หน้า 189.

...มนุษย์เรามีความนึกคิดอันเต็มไปคัยความเพ้อฝัน...
และพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือเป็น โดยยาก...

ผู้ชาย สันต์ ท. โกมลบุตร ได้แสดงแนวคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับ "ผู้ชาย"
ไว้ดังนี้

จากเรื่อง "ระเมียรเรียนโลก" หน้า 129.

...ผู้ชายคนหนึ่งก็เปรียบเหมือนกับหนังสือเล่มหนึ่ง บางเล่ม
อ่านแล้วสบายใจดี บางเล่มก็ลึกลับซับซ้อนทำให้ปวดหัว บาง
เล่มก็หยาบคายและสัปดน บางเล่มมีแต่ความโศกเศร้า บาง
เล่มมีแต่เรื่องตลกคะนอง ไม่เป็นสาระ บางเล่มก็ยุสะนั้นหัน
แหลก...

ผู้หญิง แนวคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับ "ผู้หญิง" ของ สันต์ ท. โกมลบุตร มีดังนี้

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" หน้า 186. ผู้แต่งได้กล่าวถึงผู้หญิงในอุดม
คติที่ผู้ชายเห็นสมควรจะเลือกแต่งงานเป็นเพื่อนร่วมชีวิตด้วย ว่ามีลักษณะดังนี้

...ฉันต้องการความจริง ความรู้ฝึกชอบชั่วดี และหัวใจของ
ผู้หญิง ซึ่งได้รับการอบรมพอสมควร เพื่อประโยชน์ในการ
อบรมบุตรีของเราในกาลข้างหน้า เป็นผู้เคารพในงาน
ของฉัน ยิ้มแย้มแจ่มใสรุ่มเมือครราวสุข และปลอบโยนฉัน
บางเมื่อครราวทุกข์ ไม่แต่เพียงเขาจะรักความดีของฉันเท่า
นั้น ยังจะต้องรักความชั่วของฉันอีกด้วย

จากเรื่อง "แหวนประดับก้อย" เล่ม 2, หน้า 857. สันต์ ท. โกมลบุตร
ได้แสดงคตินิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของ "ผู้หญิง" ตามทัศนของ "พระพรยาบาล" ผู้เคย
รับราชการในตำแหน่ง "สาธารณสุขเขตชลพายัพ" ในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. 2475 แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในสมัยดังกล่าว มีดังนี้

...หน้าที่ของผู้หญิงขึ้นอยู่กับกรปรนนิบัติเป็นใหญ่ ด้วยรูปโฉม
ทวยจรีท ทวยฝีมือ หรือทั้งสามอย่างรวมกัน-นี้แหละ เป็นอุดม
ทัศนีย์ของผู้หญิงในแนวความคิดของท่าน คือเป็นความสง่าของ
ห้องรับแขก เป็นความเรียบร้อยของห้องนอน เป็นรสของกระจา
อยู่ในครัวไฟ บำเพ็ญตนเป็นตุตํารากับชาวโหียงไปกวาดูตุตํารับ
ตุตําราทวงวิชาการ...

คติหรือแนวคิดเกี่ยวกับ "ผู้หญิง" ของสันต์ ท. โกมลบุตร ที่กล่าวไว้ในเรื่อง
"บันไดแห่งความรัก" เปลี่ยนมาสู่แนวที่ก้าวหน้าทันสมัยขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากที่แนว
คิดด้านสังคมและการเมืองอันก้าวหน้าทันกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการ
ปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นปีที่เขาเขียนนวนิยายเรื่องนี้ขึ้น อีกประการหนึ่ง
คติหรือแนวคิดเกี่ยวกับสตรีที่กล่าวไว้ในนวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะก้าวหน้าสมัย อาจ
เป็นเพราะความตื่นตัวทางการเมืองและสังคมในระบบประชาธิปไตยที่คนไทยเพิ่ง
ได้รับและสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ สันต์ ท. โกมลบุตร แสดงแนวคิดแบบนี้ ผู้วิจัย
มีความเห็นว่าเป็นเพราะนวนิยายเรื่องนี้ลงพิมพ์เป็นครั้งแรกใน หนังสือพิมพ์ประชาชาติ
รายวัน ในยุคแรก ซึ่งกล่าวกันว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่องค์ผู้ก่อตั้ง คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เมื่อครั้งยังทรงเป็นหม่อมเจ้า วรณไวทยากร ทรงมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อ

พอเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ฉันทึ่ได้สังเกตเห็นว่าไม่ใช่
เปลี่ยนแปลงการปกครอง เท่านั้น ยังมีกรเปลี่ยนแปลงวิถี
ชีวิตของชาติไทยที่เกี่ยว มีหลักมูลแห่งวัฒนธรรมของเราจะ
เปลี่ยนแปลงไปในทางประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นก็ได้อคิดตั้ง

หนังสือพิมพ์เพื่อจะชี้แจงให้ประชาชนชาวไทยเข้าใจ... 132

โดยเหตุที่ "เซ็ม" หรือ "จุกมุงหมวย" ของหนังสือพิมพ์อื่น เป็นที่แรกลงพิมพ์ของนวนิยาย "บันไดแห่งความรัก" มีอยู่ถึงกล่าว คติหรือแนวคิดทางด้านสังคมและการเมืองที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องย่อมเป็นไปในทำนองเดียวกัน รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับ "ผู้หญิง" ตามที่ควรจะเป็นไปสำหรับสังคมในระบอบประชาธิปไตย ดังที่ "จวงจันหนัน" ได้คำนึงถึงสถานการณ์ของสตรีในสังคมเก่าซึ่งขัดกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังขยายตัวกว้างขวางออกไปทุกด้าน ตามแนวคิดใหม่ที่คัดค้านแนวคิดเก่าดังนี้

ดิฉันเคยบูชา ภาพิตของหญิง-ถูกกรรโชที่ว่า ชื่อเสียงงามดี เป็นอนุสาวรีย์อันสวนที่สุดที่มนุษย์จะพึงมีได้ และดิฉันก็เป็นมนุษย์ผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งปรารถนาจะมีอนุสาวรีย์ที่วานนี้ แต่ดิฉันจะมีมันอย่างไรได้ ถ้าต้องบำเพ็ญตัวเป็นนางกนิกรเฝ้าอยู่กับถ้า เซนนี ตลอดไป ซึ่งดูเหมือนท่านผู้ใหญ่ที่มีความปล้ำปลัดมที่จะเห็นเรา นั่ง ๆ นอน ๆ อยู่กับท่าน ความสุขใจของท่านและขวัญตา ของผู้ที่จะมีมาประกอบ ไม่ผิดอะไรกับปลาเงินปลาทองซึ่งท่านเลี้ยงไว้ดูเล่นในอ่างแก้ว ไม่มีหนาทืออะไรจะทำทุกไปกว่า เวียนขายกรายทางและกินลูกน้ำมีชีวิตรและหายใจอยู่ต่อไปชั่ววันหนึ่ง ๆ เกิดมาเปล่า ตายไปเปล่า เหมือนปลาเงินปลาทองเหล่านั้นไม่เห็นผิด¹³³

132 สัมภาษณ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกพงศ์ประพันธ์, หนังสือพิมพ์ประชาชาติ (พุทธที่ 8 กันยายน 2519) คัดลอกจาก "ใครเป็นใครในประเทศไทย" ของ อัครวิธาน โอสถานุเคราะห์.

133 สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก, เรื่องเดิม, เล่ม 1, หน้า 5 - 6.

2. คติหรือแนวคิดทางศาสนสังคมและการเมือง

สันต์ ท. โกลนบุตร ได้แสดงคติหรือแนวคิดทางการเมืองและการปกครองของประเทศไทย ในระยะที่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ไว้ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" ตั้งแต่ หน้า 145 - 150 เขาได้ให้แนวคิดในเรื่อง "หลัก 6 ประการ ของคณะราษฎร" ไว้อย่างกว้างขวาง ในหัวข้อที่ว่าด้วย เสรีภาพ, ลัทธิการปกครอง, รัฐธรรมนูญ และการแทรกแซงของประเทมหาอำนาจ ดังตัวอย่างที่จะยกมาแสดงต่อไปนี้

เสรีภาพ ในเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพ เขาให้แนวคิดไว้ดังนี้

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เด่ม 1, หน้า 146.

... คำเสรีภาพนี้ แฉกเป็นศัพท์ที่ใหม่หุ้ชั้นอีก ฉันจึงเกรงว่า
 กวาคันทั้งสิบหกสถานคุณเคยของเราจะเข้าใจว่า รัฐธรรมนูญ
 ใหม่ให้สิทธิเสรีภาพแก่เขาแค่ไหน และโดยมีขอใขออย่างไร
 แลว ก็คงจะมีการทวงสิทธิกันอย่างโง่ ๆ ชั้นประปรายตลอด
 ไปเป็นแน่แท้

สันต์ ท. โกลนบุตร เขียนนวนิยายเรื่องนี้ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นปีเกี่ยว
 กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตย
 ถ้าคำนึงถึงเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองในสมัยปัจจุบัน (พ.ศ. 2519) จะเห็นได้ว่า
 เขามีแนวคิดที่นับว่าก้าวหน้ามากเกี่ยวกับปัญหาความรู้ความเข้าใจในเรื่อง "สิทธิและ-
 เสรีภาพ" ของปวงชนชาวไทย

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 147 ผู้แต่งได้แสดงข้อคิดเห็นในเชิงเปรียบเปรย
 (Satire) การปกครองและเสรีภาพ ไว้ว่า

...หลายคนรู้สึกว่ เราได้เอาเสรีภาพไปฝากรัฐมาลไว้
 จนเกือบหมกดินอยแล้ว และถ้าขึ้นฝากกันรำไปอย่าเถียง
 ก็คงจะถึงกาลหนึ่งที่เราจะไม่มีเสรีภาพเหลือไว้ใ้สอยเอง
 บางเป็นเพียงแท้ จึงได้คิดอานรวบรวมกันชั้นแยงเอากลับ-

มาไว้สำหรับจะจำหน่ายแจกคืนให้แก่เพื่อนราษฎรทั้งปวง
ไปตามมีตามเกิด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สันต์ ท. โกมลบุตร เสนอแนะให้ประชาชนทวงเสรีภาพ
กลับคืนจากรัฐบาลด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยนว่า "รวบรวมกันขึ้นแย่งเอากลับมา" แทนคำว่า
"ปฏิวัติ" ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

การเมืองและนักการเมือง คติหรือแนวคิดของ สันต์ ท. โกมลบุตร คำนการ
เมือง และนักการเมือง ได้แสดงไว้ในนวนิยายเรื่องเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" หน้า 145.

...ฉันชมเชยวิธีดำเนินการของผู้เริ่มก่อการทั้งหลาย ซึ่งได้
จัดทำลงไปอย่างเรียบร้อย และปราศจากการเสียเลือดเนื้อ
ของประชาชนพลเมือง หลักคุณธรรม 6 ประการ ของเขา
เป็นเรื่องปลอบใจคนจน ๆ เช่นฉันอยู่มาก และที่มากยิ่งกว่า
ก็คือ "คณะราษฎร" อันเป็นศัพท์ผสมที่ฟังกระดากหูเสียจริง ๆ
ซึ่งน่าจะเกิดจากความใหม่ของมันก็อาจจะเป็นได้ เพราะเป็น
คำหนึ่งซึ่งไม่เคยมีใครใดคาดลวงหนาไว้เลยว่าจะสามารถ
เดินทางมาพบกันได้ ในเวลารวดเร็วเช่นนี้

จากเรื่องเดียวกัน หน้า 184 กล่าวถึง "นักการเมือง" ว่า

...และจะถึงอีกสมัยหนึ่งซึ่ง เมืองไทยจะเต็มไปด้วยนักการเมือง
หรือบรรดาผู้ที่เข้าใจตัวของเขาเองว่าเป็นนักการเมือง
โดยการศึกษาค้นคว้าความรู้ในทางนี้มาแล้วจากหนังสือ
เพียง 2-3 เล่ม บรรดาท่านที่รู้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ เหล่านี้
ละจะเพาะให้เกิดความไม่สงบและความไม่ปลอดภัย

สถานภาพทางการเมืองในปัจจุบันของประเทศไทย ได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่า
ความไม่สงบ ความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบของสังคมไทยนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากนัก
การเมืองที่คอยคุณสมบัตินี้ตามที่ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้กล่าวไว้แล้ว

ในเรื่องเดียวกัน หน้า 149 เขาให้แนวคิดเกี่ยวกับนักการเมืองที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ต่อประเทศชาติและประชาชน ด้วยการอ้างถึงคติพจน์ของ ลารองฟูกอลดท์ที่กล่าวไว้ว่า

...ความรักในผลประโยชน์ส่วนตัวทุกภาษา แสดงบทบาทได้ทุกตัว แมแต่บทบาทของคนที่ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้างใด ๆ... ตัวละครชนิดนี้แหละที่รัฐบาลใหม่พึ่งพาทางป้องกันเมื่อใดปรากฏตัวผู้แสดงขึ้น

ประเทศไทยกับการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ

สันต์ ท. โกมลบุตร ได้เสนอคติหรือแนวคิด เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ไว้ในเรื่องเดียวกัน หน้า 149 ดังนี้

...อันลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีกษัตริย์ผู้ทรงปรมิตตานุสสิทธิราชเป็นประมุขแห่งชาตินี้ สยามคงนับว่าเป็นเด็กกอนเฟิงคลอดซึ่งตกว่าเป็นภาระของพี่เลี้ยงและนางนมที่จะเลือกเฟ้นแบบแผนการบริบาลทารกให้เหมาะสมแก่อายุและประเพณีของเรา จึงนับว่าคอนซางโคเปริยษผู้ที่เกิดกอน เพราะเราอาจนำแบบบริบาลจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งเขาทดลองใจและโคณดสำเร็จดีแล้ว เพื่อนำมาใช้แก่ทารกที่เฟิงคลอดใหม่ของเรา โดยเลือกเฟ้นเอาจากมาตราที่สุกแห่งรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นเอง มาประกอบเป็นเนื้อรัฐธรรมนูญของเรา

ประเทศชาติกับวัฒนธรรม

สันต์ ท. โกมลบุตร ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประเทศชาติและวัฒนธรรมไว้ในเรื่องสั้นชุด "มาเหมียวกับตุ๊กตุ" ตอนที่ชื่อ "ถั่วคำ" ไว้ดังนี้

...ชาติจะมีแต่วัฒนธรรมอย่างเดียวกันเท่านั้นหาพอไม่ ชาติจะคงมีความสมบูรณ์พูนสุขทั้งในทางจิตใจและร่างกายก็เพียงกันไป ความสมบูรณ์พูนสุขของชาติ ก็คือความสมบูรณ์พูนสุขของพลเมือง

มติมหาชน

จากเรื่องสั้นชุดเดียวกัน ชื่อ "นอนสูงให้นอนคว่ำ" ผู้แต่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับมติมหาชนไว้ว่า

...มติมหาชนจะแสดงออกจากประชาชนเพียงหยิบมือเดียว ที่ทองสุกนาคหลวง ก็ดูจะเป็นการยึดถือมติมหาชนที่หย่อนยานก็อยู่สักหน่อย

การศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับ "การศึกษา" ของ สันต์ ท. โกมลบุตร แสดงไว้ในเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" เล่ม 1, หน้า 148 ว่า

... การศึกษาของมนุษยชาติ สอนให้เราพึงรู้จักเก็บงำบิตบัง ความรู้สึกภายในมิให้ปรากฏออกนอกหน้า แต่ทว่าการศึกษานั้นก็หาสามารถทำให้เราทำลาย ความรู้สึก โลก โกรธ หลง อันเป็นความร้อนที่เผาผลาญในดวงจิตของเราไม่

สื่อมวลชน

สันต์ ท. โกมลบุตร ได้เสนอคติหรือแนวคิดเกี่ยวกับ "สื่อมวลชน" โดยเฉพาะคือหนังสือพิมพ์ ไว้ในเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" เล่ม 2, หน้า 64 ไว้ดังนี้

... การเสนอข่าวหรือบทความความเห็น เป็นเสรีภาพในการพูดและการเขียนที่สื่อมวลชนเขาได้รับมา และมีสิทธิที่จะทำได้ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ... สื่อมวลชนมีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์กรณีที่เขาเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้องได้โดยเสรี ตราบใดที่เขา มิได้รุกรานเขาไปถึงเสรีภาพส่วนบุคคล... เราปกครองกันด้วยระบอบประชาธิปไตย เราให้สิทธิเสรีกันอย่างเต็มที่ หนังสือพิมพ์เขามีฐานะอันศักดิ์สิทธิ์เป็นตัวแทนปวงชน เขาก็ทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นของเขาออกไปโดยสุจริตใจ ตามที่เขาตีความหาชนหรือชนส่วนใหญ่คิดเห็นเช่นนั้น

คติหรือแนวคิดต่าง ๆ ที่ สันต์ ท. โกลมบุตร แสดงไว้ในนวนิยายของเขา เป็นสิ่งช่วยชี้นำและเสริมสร้างให้ผู้อ่านมีทัศนคติหรือแนวคิดที่กว้างขวางออกไปอีก โดยเฉพาะแนวคิดด้าน สังคม การเมือง และการปกครอง ที่มีปรากฏอยู่ในนวนิยายและ เรื่องสั้นของ สันต์ ท. โกลมบุตร นั้นแสดงถึงลักษณะที่มีคุณค่าของนวนิยายอีกประการหนึ่ง คือ ให้ความรู้และความคิดด้านประวัติศาสตร์และลักษณะสังคม ดังที่ William H. Gass โลกดาวไวว่า

... นวนิยายคือประวัติศาสตร์ แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ปราศ จากตารางแสดงแผนภูมิ, วันที่, และรายงวนที่เป็นพยาน หลักฐาน นวนิยายเป็นวิชาสังคมศาสตร์ที่ไม่ต้องแสดงสถิติ และเป็นการเมืองที่ไม่ต้องมีพรรคฝ่ายค้าน¹³⁴

3.4 ด้านลักษณะรูปเล่มและคุณภาพการพิมพ์

นวนิยายและเรื่องสั้นส่วนใหญ่ของ สันต์ ท. โกลมบุตร ลงพิมพ์ใน นิตยสาร, วารสาร และหนังสือพิมพ์รายวันมาก่อน แล้วจึงนำมารวบรวมพิมพ์เป็นเล่มภายหลัง เช่น เรื่องสั้นเรื่องแรกของเขา ชื่อ "บุรุษโต" ซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่แปลจากต้นฉบับ ภาษาฝรั่งเศส ลงพิมพ์ในนิตยสาร "เวียงรัมย์" เรื่องสั้นอื่น ๆ ในสมัยแรก ๆ เช่น เรื่อง "เคี้ยวนกขมิ้น", "ถ้าหากว่า...", "กาเมเวรมณี" ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ "ไทยใหม่วันอาทิตย์"

นวนิยายในสมัยแรก ๆ ของเขา เช่น "ลูกรัก-ลูกชัง", "นางปี่เสื่อ" ลงพิมพ์ ในหนังสือพิมพ์ "สุริยา"

เรื่อง "กาหลงรัง" ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน "ไทยใหม่"

¹³⁴ William H. Gass. Fiction and the Figurrs of Life (New

York : Alfred A. Knopf, 1970), p. 30.

- เรื่อง "บันไดแห่งความรัก" ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน "ประชาชาติ"
 เรื่อง "แหวนประดับก้อย" ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน "นิกร"
 เรื่อง "ประลัยกัลป์" ลงพิมพ์ในนิตยสาร "โบว์แดง"
 เรื่อง "ทางมาลาาย", "สายสัมพันธ์", และ "ธาตุแคน" ลงพิมพ์ในนิตยสาร
 "เคลลีเมดวันจันทร์"
 เรื่อง "แก้วสารพัดนึก" ลงพิมพ์ในนิตยสาร "ฟ้าเมืองไทย" ... เป็นต้น

เมื่อแรกลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือนิตยสารรายสัปดาห์นั้น ลงพิมพ์เป็น
 ตอน ๆ การวางคอลัมน์ และลักษณะรูปเล่มย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะรูปเล่มของหนังสือพิมพ์
 และนิตยสาร เล่มนั้น ๆ กำนัควิพิมพ์มีความชัดเจนถูกต้องก็พอสมควร กระดาษที่ใช้พิมพ์
 เป็นกระดาษปรู๊ฟ เช่นเดียวกับกระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์รายวัน หรือนิตยสารรายสัปดาห์
 รายเดือน ทั่วๆ ไปที่พบได้ในปัจจุบัน

ในการรวมพิมพ์เป็นเล่ม กระดาษที่ใช้ส่วนใหญ่ยังใช้กระดาษปรู๊ฟ มีบางเล่มที่
 พิมพ์ขึ้นสมัยหลังปี พ.ศ. 2500 พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ ส่วนที่พิมพ์ในสมัยก่อนหน้านั้น เช่น
 เรื่อง "ม่านมัจฉา" พิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2481, เรื่อง "บันไดแห่งความรัก"
 พิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2481, และเรื่อง "รักษรรมนนุญ" พิมพ์เป็นเล่มครั้งแรก
 เมื่อปี พ.ศ. 2484 พิมพ์ด้วยกระดาษปรู๊ฟ ซึ่งไม่มีความคงทน กาลเวลาที่ผ่านไปทำ
 ให้กระดาษเปื่อย, ยุ, และกรอหมัก ชำรุด ส่วนปกก็ใช้ปกอ่อน (Paper Bound) ซึ่ง
 ทำให้รูปเล่มไม่คงทนต่อการใช้ ซากและชำรุดภายในระยะเวลาอันสั้น

การรวมพิมพ์เป็นเล่มครั้งที่ 2 เช่น เรื่อง "แหวนประดับก้อย" "รักษรรมนนุญ"
 "นิกรในเรือน" ยังคงพิมพ์ด้วยกระดาษปรู๊ฟแต่เปลี่ยนเป็นหุ้มปกแข็งและชื่อเรื่องเงินค้าย
 ทั่วของยดจวันเรื่อง "บันไดแห่งความรัก" ซึ่งองค์การค้ำของคุรุสภาเป็นผู้จัดพิมพ์จำหน่าย
 พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์หุ้มปกแข็งและเงินชื่อเรื่องค้ายทั่วของ

นวนิยายที่เขียนขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา เริ่มค้ายเรื่อง "ทางมาลาาย"
 "สายสัมพันธ์" "เศรษฐีอนาธา" "ธาตุแคน"... ฯลฯ ยังคงพิมพ์ด้วยกระดาษปรู๊ฟ หุ้มค้าย
 ปกแข็งเงินค้ายชื่อเรื่อง มีปกอ่อน (Jacket) หุ้มอีกชั้นหนึ่ง

นวนิยายที่พิมพ์ในสมัยหลัง 2 เรื่อง คือ "นามนีนสำคัญไฉน" ซึ่งสำนักพิมพ์ "แพรวพิทยา" เป็นผู้จัดพิมพ์ เมื่อปี พ.ศ. 2512 และเรื่อง "แก้วสารพัดนึก" ซึ่งสำนักพิมพ์ "คลังวิทยา" เป็นผู้จัดพิมพ์ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ทั้งสองเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ ทำให้ตัวพิมพ์ชัดแจนถูกต้องน่าอ่านยิ่งกว่าเรื่องอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังหุ้มด้วยปกแข็งเกินตัวของชื่อเรื่อง และมีปกหุ้ม (Jacket) อีกชั้นหนึ่งด้วย

ในด้านคุณภาพของการพิมพ์ นวนิยาย 2 เรื่องที่กล่าวถึงหลังสุด มีคุณภาพการพิมพ์ดีกว่าเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากใช้กระดาษดีขึ้น ตัวสะกดส่วนใหญ่ถูกต้องมีผิดพลาดบ้างเล็กน้อย ความผิดพลาดที่เห็นได้ชัดคือในเรื่อง "รักษรรมนนุญ" ฉบับพิมพ์เป็นเล่มครั้งที่ 2 พิมพ์ผิดพลาดคำสำคัญ เช่น คำว่า "รักษมนตรี" พิมพ์ผิดเป็น "รัฐมนตรี", คำ "รักษสภา" พิมพ์ผิดเป็น "รัฐสภา" ซึ่งทำให้ความหมายผิดพลาดไปอย่างน่าเสียดาย สำหรับเรื่องนี้ผู้จัดพิมพ์มีความเห็นว่า ฉบับพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกมีความถูกต้องสมบูรณ์มากกว่า ซึ่งเป็นเพราะผู้แต่งคือตัว สันต์ ท. โกมลบุตร เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดพิมพ์หนังสือเล่มของสำนักพิมพ์ "อุษ" ในสมัยที่สำนักพิมพ์ได้เลือกพิมพ์เรื่อง "รักษรรมนนุญ" ของเขาด้วย

การจัดแบ่งเนื้อที่ การวางรูปหน้ากระดาษ ในระยะที่ยังคงพิมพ์อยู่ตามนิตยสารหรือวารสารก็เช่นเกี่ยวกับการจัดแบ่งเนื้อที่และการวางรูปหน้ากระดาษในนิตยสารทั่ว ๆ ไป ก็แบ่งเป็นคอลัมน์เมื่อจบข้อความในหน้าหนึ่งแล้วก็พิมพ์ข้อความว่า "อ่านต่อหน้า..." ไว้ที่บนหัวสุดท้าย ไปจนจบตอนสำหรับฉบับนั้น ๆ ถ้าเรื่องยังไม่จบและจะมีต่อไปในฉบับหน้า ก็พิมพ์ข้อความว่า "อ่านต่อฉบับหน้า" ไว้ในตอนท้ายของเรื่องที่ลงในนิตยสารฉบับนั้น ๆ

ความผิดพลาดในการต่อหน้ามีปรากฏอยู่บ้างในนิตยสารบางเล่ม ซึ่งเป็นการผิดพลาดในการเรียงหน้าเพื่อรอการเข้าเล่ม เป็นขอบปร่องที่พบได้เสมอในนิตยสารรายสัปดาห์และรายเดือนภาษาไทย

ภาพปก ในการพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกสมัยต้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าไม่มีภาพปกบนหน้าปกจะปรากฏชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ประกอบด้วยลายเส้นแบบเรขาคณิตเต็มหน้าปก เช่น เรื่อง "มานมิงตา" "รักษรรมนนุญ" "บันไดแห่งความรัก" เป็นต้น

นวนิยายที่พิมพ์เป็นเล่มสมัยหลังปี พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา มีภาพที่ปกหุ้มชั้นนอก เป็นภาพสี มีทั้งภาพวาดและภาพถ่าย ภาพวาดส่วนมากเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เช่น เรื่อง "จากโลกมหัศจรรย์" "สู่โลกพระอังคาร" บางเรื่อง เช่น "เศรษฐีอนาถา" และ "ธาตุแคน" หนาปกวาดด้วยภาพลายเส้น แสดงภาพตัวละครสำคัญในเรื่อง เรื่อง "มิตรในเรือน" เป็นภาพถ่ายของคาราภาพยนตร์ที่แสดงเป็นตัวละครสำคัญในภาพยนตร์ที่เขียนขึ้นจากบทประพันธ์ เรื่องเดียวกันนี้

ส่วนภาพประกอบในนิตยสารส่วนใหญ่เป็นภาพวาดลายเส้น แสดงเรื่องราว หรือตัวละครที่กำลังมีบทบาทอยู่ในเนื้อเรื่องตอนที่กำลังลงพิมพ์อยู่ในนิตยสาร เล่านั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป ในค่านิยมและรูปแบบและคุณภาพการพิมพ์ สำหรับนวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร นับว่าพอใช้ได้ แมว่าจะไม่เป็นที่น่าพอใจในเรื่องที่เกี่ยวกับกระดาษที่ใช้พิมพ์มีคุณภาพต่ำก็ตาม ซึ่งเป็นสิ่งปกติธรรมดาของหนังสือเล่มในภาษาไทยทั่วไป

4. วิจารณ์และประเมินค่านวนิยายอย่างละเอียด 1 เรื่อง

ในหัวข้อต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้วิจารณ์และประเมินค่านวนิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร ตามหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์และประเมินค่าวรรณกรรมเพื่อคัดเลือกหนังสือที่มีคุณค่าในการอ่านเพื่อ สันทนาการ และเพื่อศึกษาหาความรู้ ของผู้นำใช้หนังสือในห้องสมุด อันเป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์โดยตรง

ตามหลักการคัดเลือกหนังสือสำหรับห้องสมุด Helen E. Hains ได้กล่าวว่า ผู้เป็นบรรณารักษ์ หรือผู้ทำหน้าที่คัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด จำเป็นต้องมีความรอบรู้ กระจ่างเป็นพิเศษในการทำการประเมินค่าหรือวิจารณ์นวนิยาย เนื่องจากนวนิยายเป็นงานประพันธ์ที่มีขอบเขตกว้างขวาง ผู้แต่งมีเสรีภาพเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็น, ในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนท่วงทำนองและวิธีการประพันธ์ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ต้องใช้เวลาละเอียดละออในการคัดเลือกเพื่อให้ได้หนังสือที่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ใช้ และวัตถุประสงค์ของห้องสมุด บรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบในหน้าที่วิจารณ์และประเมินค่านวนิยายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องห้องสมุด ต้องเป็นผู้ที่หนังสือ และรู้จักนักประพันธ์อย่างกว้างขวาง

แบบแผนการวิจารณ์หนังสือที่ดีตามวิธีการ ของบรรณารักษ์ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติ ประกอบการพิจารณาเลือกซื้อหนังสือมี 5 ประการด้วยกันคือ

1. มีแบบแผนวรรณกรรมที่ดี หมายความว่า บทวิจารณ์นั้น ๆ เขียนหรือแสดงออกมาด้วยวิธีใด ๆ ก็ตามซึ่งเข้าใจง่าย น่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะ เป็นบทวิจารณ์ชนิดอ่านเพลิน หรือเป็นการวิเคราะห์อย่างละเอียด

2. มีความน่าเชื่อถือ คุณลักษณะเช่นนี้ จะมีขึ้นได้เมื่อผู้เขียนบทวิจารณ์นั้นเป็นผู้มีความรู้ในหนังสือเล่มนั้นเป็นอย่างดี มีความสามารถในการแยกใจความหรือสาระสำคัญ ออกจากพลความส่วนใหญ่ได้

3. การเปรียบเทียบที่ยุติธรรม คือมีการเปรียบเทียบหนังสือเล่มนั้นกับหนังสือเล่มอื่น ๆ ในแนวเดียวกันโดยไม่มีความลำเอียง

4. ให้ความวิจารณ์อย่างละเอียดถี่ถ้วน หมายความว่า เป็นบทวิจารณ์ที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญซึ่งเป็นเรื่องที่แสดงคุณค่าของหนังสือเล่มนั้น ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวกับผู้แต่ง, ขอบเขต, แบบแผน วิธีเขียน, คุณค่าทางวรรณกรรม และลักษณะรูปเล่มของหนังสือ

5. เป็นคำวิจารณ์ที่เที่ยงธรรม ผู้วิจารณ์ต้องปราศจากความลำเอียงต่อบทประพันธ์หรือนักประพันธ์ นอกจากแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชา ต้องไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสำนักพิมพ์หรือบรรณารักษ์ใด ๆ¹³⁵

ในการวิจารณ์และประเมินค่านิยายของ สันต์ ท. โกมลบุตร ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และประเมินค่าตามหลักของ Helen E. Hains โดยเรื่องลำดับหัวข้อขึ้นใหม่ ดังนี้

1. ประวัติของเรื่อง
2. บรรณนิทัศน์

¹³⁵Helen E. Hains. Living with Books, the Art of Book

Selection (2d ed.; New York : Columbia University, 1952), pp.

3. วิจัยเนื้อหาและคุณค่า
4. สรุปข้อคิดเห็นของผู้วิจัย

ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้วิจารณ์และประเมินค่า นวนิยายเรื่อง "ม่านบังตา" ซึ่งเป็นชื่อรวมของนวนิยาย 2 เรื่อง คือ "กาหลงรัง" และ "ม่านบังตา" ตามหัวข้อที่กล่าวมาแล้วโดยละเอียดดังต่อไปนี้

กาหลงรัง และ ม่านบังตา

1. ประวัติของเรื่อง เป็นนวนิยายเรื่องยาวเรื่องแรกของ สันต์ ท. โกมลบุตร ลงพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2473 ในหนังสือพิมพ์ "ไทยใหม่" ฉบับวันอาทิตย์ ซึ่งมีนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นบรรณาธิการ เรื่องนี้เป็นเรื่องแรกที่เขาใช้นามปากกา "สันต์ เทวรักษ์"

สันต์ ท. โกมลบุตร กล่าวถึงเรื่อง "กาหลงรัง" ไว้ว่า "ข้าพเจ้าเขียนเรื่องขนาดยาวขึ้นใหม่อีกเรื่องหนึ่ง คือ กาหลงรัง ด้วยลีลาอันเลียนแบบท่านอาจารย์ ส่ง เทพาสิต¹³⁶

เรื่องที่ สันต์ ท. โกมลบุตร กล่าวว่าได้เลียนแบบและลีลาการเขียนมา นั่นคือเรื่อง "อวสานของหลอคมินโตะ" ซึ่ง "ส่ง เทพาสิต" แปลลงในนิตยสารรายปักษ์ "เริงรมย์" เมื่อ พ.ศ. 2468 ดังจะเห็นได้ว่า เรื่อง "อวสานของหลอคมินโตะ" ขึ้นต้นด้วยประโยคว่า

ทั้งกรุงลอนดอนมหานคร สะเทือนสะท้านหัวน้ำหวไปทั่ว
เมื่อมีข่าวแพรสะพัดออกมาว่า หลอคมินโตะจะแต่งงาน...¹³⁷

¹³⁶ สันต์ เทวรักษ์, "ความหลังในโลกหนังสือพิมพ์" เรื่องเดิม, หน้า 50.

¹³⁷ สันต์ ท. โกมลบุตร, แฉนพิมพ์ประกอบคำบรรยายในรายการวิทยุ "ตลาดภาษา" เรื่องเดิม.

ในเรื่อง "กาหลงรัง" สันต์ ท.โกมลบุตร เริ่มเรื่องด้วยประโยคชุดที่ว่า

หลวงนิติศาสตร์บัณฑิตจะแต่งงาน... โคมคู่อับแทบฟังไม่ได้
... ใคร จะเชื่อ... ทั้งพระนครหวาดไหว ไปทั่วในเมื่อเหยือกทอง
ใหญ่และคอนขาใหญ่ของหนังสือพิมพ์นี้ ปรากฏอยู่ในหน้ากระดาษ
เมื่อเชาวาน...¹³⁹

ฉบับที่นำมาวิจารณ์เป็นฉบับพิมพ์เล่มแรก โดยสำนักพิมพ์ "อุดม" การพิมพ์
ครั้งนี้ได้รวมพิมพ์เรื่อง "มานมังกตา" ซึ่งเป็นตอนที่ 2 ของเรื่อง "กาหลงรัง" ไว้ในเล่ม
เดียวกัน และใช้ชื่อว่า "มานมังกตา" ดังที่ผู้พิมพ์ได้กล่าวไว้ใน "คำนำ" ว่า

... เพื่อให้เรื่อง "มานมังกตา" สมบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่อง
ด้วยประการทั้งปวง ข้าพเจ้าได้นำเรื่อง กาหลงรัง อันเป็น
ความตอนต้นของเรื่อง มานมังกตา ซึ่งโคลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์
ใหญ่ใหญ่ เป็นแรกมารวมพิมพ์ไว้ด้วย แครวมเรียกในนามของ
เรื่อง มานมังกตา แคนามเดียว¹³⁹

ผู้วิจัยจะไม่วิจารณ์นวนิยายทั้งสองชื่อเรื่องนี้ติดต่อกันไป โดยถือว่าเป็นเรื่อง
เดียวกัน เนื่องจากมีเนื้อเรื่องติดต่อกัน และใช้ตัวละครชุดเดียวกัน

2. บรรณนิทัศน์ ตอนที่หนึ่งที่มีชื่อว่า "กาหลงรัง" เป็นเรื่องรักของหญิงชาย
2 คู่ คือ หลวงนิติศาสตร์บัณฑิต กับ นางสาวสุภา ทิพย์เสถียร และ นายมานิต สุขันต์
กับ นางลดา เศรษฐกำจร หลวงนิติศาสตร์ฯ แต่งงานกับ สุภา ทั้ง ๆ ที่เคยมีความ
สัมพันธ์กับ ลดา มาก่อน มานิตได้แต่งงานกับลดา แต่เขาก็แอบได้สุภาเป็นภรรยา ซึ่งทำ
ให้สุภาต้องเสียใจในความประพฤติของตนเองเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเธอเป็นภรรยาของ

¹³⁸ สันต์ เทวรักษ์, มานมังกตา, เรื่องเดิม, หน้า 1.

¹³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า "คำนำ".

หลวงนิติศาสตร์ฯ แต่เพียงในนามเท่านั้น เมื่อเธอได้ข่าวว่ามานิตถึงแก่ความตายเธอ จึงตัดสินใจกินยาตาย

ตอนที่ 2 ผู้แต่งให้ชื่อเรื่องว่า "ม่านบังตา" เมื่อภรรยาถึงแก่กรรมแล้ว หลวงนิติศาสตร์ฯ ก็แต่งงานใหม่กับ นางสาวสำหรับ บุตรีนายธนาคาร ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ เจ้าคุณบิดาของ หลวงนิติศาสตร์ฯ ถูกทั้งภรรยาและบิดาของ เธอว่านำเงินมาแลกกับยศศักดิ์ และหันไปติดต่อกับลูกซึ่งตกเป็นม่ายอีกครั้งหนึ่ง จนในที่สุด เพราะอุบัติเหตุที่มีผู้ลอบยิงสำหรับ แต่กระสุนปืนกลับไปถูกลูกถึงแก่บาดเจ็บ หลวงนิติศาสตร์ฯ หายข้อใจใน ตัวสำหรับ และหญิงทั้งสองได้เข้าใจและให้อภัยในกันและกัน สุดท้ายทั้งสามก็ตกลงครองชีวิตรวมกัน

3. วิจารณ์เนื้อหาและคุณค่า

เนื้อหาของเรื่อง เป็นเรื่องประเภทพาดฝัน ใช้ความรักเป็นแกนนำ เป็นเรื่อง ของความรักที่ต้องผ่านอุปสรรคหลายตอน และจบลงด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างตัวเอก ของเรื่อง ซึ่งเป็นโครงเรื่อง ของนวนิยายแบบพาดฝันที่นิยม เขียนกันในหมู่นักเขียนที่เสนองานประเภทนี้

แต่สิ่งที่น่าสนใจศึกษาในนวนิยายเรื่อง "กาหลงรัง" คือวิธีดำเนินเรื่องไปตาม โครงเรื่องที่ว่าไว้ ด้วยการบรรยายถึงฉากที่ให้ประวัติค่านิยมหลังของสถานที่บางแห่ง ที่มีอยู่จริง, การเสนอทัศนคติบางประการ ของผู้เขียนผ่านทางคำพูดของตัวละครในเรื่อง ตลอดจนการ แสดงอุปนิสัยและความคิดเห็นบางอย่างที่คนในสมัยนั้นมีต่อสังคมร่วมสมัย ดังจะได้ยกตัวอย่างขึ้นมาพิจารณาตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 การใช้ฉาก

3.2 ค่านิยมของสังคมในปี พ.ศ. 2475

3.3 ความสนใจของบุคคลที่มีต่อสภาพ เศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย

3.4 ทรรศนะของผู้เขียนที่มีต่อความรักและการแต่งงาน

3.1 การไขว่คว้า ความเนื้อเรื่องกล่าวถึงสถานที่บางแห่งด้วยการบรรยายลักษณะและบรรยากาศตามที่เป็นอยู่ในสมัยเดียวกับที่ สันต์ ท. โภมลบุตร ไขว่คว้าเรื่องนี้ขึ้น เช่น กล่าวถึง "โฮเต็ลพญาไท" ซึ่งในปัจจุบันคือโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าว่า เป็นโฮเต็ลหรือโรงแรมที่โหดเหี้ยมมากสำหรับกรุงเทพฯ ในสมัยนั้น มีอยู่หลายตอนในเรื่องที่ยูเขียนใช้ "โฮเต็ลพญาไท" เป็นที่นัดพบหรือที่สักขีพยาน นั้่งฟังเพลงหรือเต้นรำของตัวละครในเรื่อง การกล่าวถึงสถานที่เช่นนี้ไว้ในนวนิยายเป็นหลักฐานอีกประการหนึ่งที่แสดงประวัติของสถานที่สำคัญบางแห่งที่มอยทุจริง ดังที่หนังสือเรื่อง "วังสำคัญในเมืองไทย" ได้กล่าวถึงวังพญาไทไว้ว่า

...หลังจากที่รัชกาลที่ 6 สวรรคตแล้ว วังพญาไทได้ถูก
 ตกแปลงเป็นโฮเต็ลพญาไท และหลังจากการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475... ได้ขอพระ
 ราชทานวังพญาไท หรือขณะนั้นคือโฮเต็ลพญาไท จากพระบาท
 สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ก็ได้พระราชทานให้
 เมื่อ พ.ศ. 2483...¹⁴⁰

ต่อจากนั้นทางราชการก็ได้ใช้เป็นโรงพยาบาลสำหรับทหารและครอบครัว มีชื่อเรียกหลายชื่อด้วยกัน และครั้งหลังสุดคือชื่อที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน คือโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

สันต์ ท. โภมลบุตร ได้บรรยายความหุรรหุระของโฮเต็ลพญาไทไว้ในตอนหนึ่งของเรื่อง "กาหลงวัง" ว่า

...นึกเห็นภาพห้องเต้นรำที่โฮเต็ลวังพญาไท... ฉ่ำและคลั่ง
 ไคลควายฤทธิ์แซมเปญ... ไฟฉายสลัมบี้ สีเขียว แดง เหลือง

¹⁴⁰ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, วังที่สำคัญในเมืองไทย (พระนคร :
 กุรุสภา, 2519), หน้า 55.

ม่วงอ่อน ย่อมไบน้หน้าและเครื่องแต่งกายให้แปลกเปลี่ยน
ไป...¹⁴¹

อีกฝ่ายหนึ่งที่ สันต์ ท. โภมบุตร กล่าวถึงในเรื่องนี้ คือย่านถนนเพลินจิต
เขาบรรยายสภาพของอาณาบริเวณถนนเพลินจิตในสมัย พ.ศ. 2473 อันเป็นระยะเวลา
ที่เขาเขียนเรื่องนั้นไว้ว่า

... แดกกำลังร้อนจัด จุ่มจรีที่ถนนนอกบ้านหอไบน้ระหวะทวย
นาน ๆ จึงมีรถยนต์วิ่งผ่านมาสักคันหนึ่ง ถ้าเป็นกลวงคืนจะเจ็ย
เหงายิ่งกว่านี้ ออกแปลกใจที่เจาคูพธมาเลือกทั้งบานของอู
ที่ถนนเพลินจิต มันทางไกลกรุงน้...¹⁴²

ผู้อ่านที่อยู่ไบน้ไม่เกิน 30 ปี จะนึกถึงสภาพของย่านเพลินจิตตามที่กล่าวไว้ใน
เรื่องแพไม่ออกเลย เพราะมีสภาพที่ตรงกันข้ามกับปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2519) เป็นอันมาก

3.2 ค่านิยมของสังคมในปี พ.ศ. 2473

สันต์ ท. โภมบุตร เป็นนักเขียนหนึ่งที่สะท้อนค่านิยมของบุคคลในสังคม
ร่วมสมัยไว้ในงานประพันธ์ของเขา ดังที่ ดร.วิภา กงกะนันท์ ได้กล่าวไว้ว่า

ไม่ว่าเขียนจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม นวนิยายบางเรื่อง จะ
บันทึกวิถีชีวิตและมักสะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนทั้งที่ร่วมสมัย
ของเรื่องนั้น และคนในสังคมที่เขียน ๆ นอกเหนือจากค
านิยมส่วนตัวของผู้เขียนควย¹⁴³

¹⁴¹ สันต์ เทวรักษ์, บ้านขังตา, เรื่องเดิม, หน้า 28.

¹⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

¹⁴³ วิภา กงกะนันท์, "บทวิเคราะห์ค่านิยมที่เปลี่ยนไป จาก ลูกผู้ชาย ของ
ศรีบูรพา ถึง ดร.ลูกทุ่ง ของ บุญเหลือ," วารสารอักษรศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์
วิทยาลัยทักษ์แก้ว มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 2, ฉ.1 (มีนาคม, 2519), หน้า 1-2.

ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างค่านิยมบางประการในสังคมร่วมสมัยของผู้เขียนเรื่อง "กาหลงรัง" ขึ้นมาพิจารณาดังต่อไปนี้

3.2.1 ค่านิยมในการประกอบอาชีพ ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ ของผู้มีการศึกษา เช่น "หลวงนิติศาสตร์บัณฑิต" เรียนจบวิชากฎหมายได้รับปริญญาเอกทางกฎหมายจากประเทศอังกฤษ ได้เข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม ผู้แต่งยังได้กำหนดให้ นายมานิต สุขุมนันท์ ตัวละครอีกตัวหนึ่ง เป็นนักเรียนนอกจากประเทศฝรั่งเศส แต่เรียนไม่จบ เข้ารับราชการ เป็น "ผู้ช่วยนายช่างบำรุงทางแห่งกรมรถไฟหลวง"

ส่วนผู้ประกอบอาชีพค้าขายและ นายชนนาคกร ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละคร เป็นพ่อค้าและนายชนนาคกรชาวจีน ซึ่งยังคงดำเนินกิจการ กว้างขวางและมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศแน่นอนหาแข็งแรงแยงยิ่งขึ้นในปัจจุบันที่เป็นความจริง

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเรื่องเดียวกันนี้ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้เสนอความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนไทยไว้ด้วย กล่าวคือ เขาได้กำหนดให้พระยาธรรมวิจิตรย์ ผู้เป็นบิดาของพระเอก ลงทุนสร้างโรงงิ้วหน้าศาลากระป๋องที่จังหวัดระยอง ด้วยการเรียกหุ้นส่วนจากเพื่อนข้าราชการ เก่า ๆ ด้วยกัน ผู้แต่งได้เสนอความคิดที่จะให้คนไทยได้เข้าเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวไว้ค่อนข้างละเอียด ในเรื่อง "กาหลงรัง" ตั้งแต่หน้า 177 - 185 นับว่าเป็นการเสนอความคิดเห็นที่ก้าวหน้ากว่าที่เคยมีปรากฏในนวนิยายเรื่องใด ๆ ในสมัยเดียวกัน แม้แต่ ม.จ. อากาศ คำเกิง ได้แต่งพราร ๑ ไว้ในเรื่อง "นิเวศสิ่งนิเวศ" ว่า

... ฉะนั้นเมื่อออกจากโรงเรียน พวกเราก็คงการจะเป็นเพียง
ข้าราชการ เท่านั้น อาชีพอย่างอื่นในประเทศไทยเกือบมองไม่
เห็นใต้วาปี... อนิจจา ประเทศไทยที่รัก เมื่อไรจะตื่นกันเสีย
ท¹⁴⁴

¹⁴⁴ ม.จ. อากาศ คำเกิง, นิเวศสิ่งนิเวศ (พระนคร : แพร่พิทยา, 2518),
หน้า 7 - 8.

3.2.2 การเลี้ยงฉลองงานสมรส สันต์ ท.โกมลบุตร บรรยายงานเลี้ยงฉลองที่หรูหราของบุคคลในสมาคมชั้นสูง ซึ่งแสดงค่านิยมในการจัดงานเพื่อความมีหน้าตาในสังคมสมัยนั้น ควบการใช้สถานที่ และมีวิธีการอย่างไรบ้าง ดังที่เขาได้บรรยายไว้ในตอนหนึ่งของเรื่อง "กาหลงรัง" ว่า

...ในวันนั้นมีการเสกสมรสที่สำคัญ ๆ นำเอาใจใส่อยู่ถึง 7 ราย แกรายซึ่งมีขึ้นที่บาน สัจจุล ณ ถนนเพลินจิตข้ามหน้ารายอื่น ๆ ควบความหรูหราและเอิกเกริก เจ้าคุณธรรมวินิจดัยและพระพิณบุรุษจึงซึ่งเป็นบิดาของคบาวสาว พรอุมมือกั้นบันปลุกความสง่างาม เชิดหน้าชูตาและครึกครื้นในแกงงานนี้สุดยอด ที่นั่นเราจะพบรอยนตทุกชื่อทุกขนาดที่มีในประทุเทศสยาม จอกเรียงราย เจานายชั้นสูง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ พอคาคหมกดู ก็อ้อมทั้งพระนคร โถทรงประทุทานและไหเกียรตยศหลงนำพระพุทฒมนต์อวยชัยให้พรแกคบาวสาว เป็นที่ประทุของนักปราชญ์ นักการ เมือง นักพูด นักหนังสือพิมพ์... 145

3.2.3 ค่านิยมในการนิยมใช้ของต่างประเทศ สันต์ ท.โกมลบุตร ได้เสนอทรรศนะของเขาเกี่ยวกับค่านิยมในของต่างประเทศของคนไทยในสมัยนั้นไว้ ดังต่อไปนี้

อีกอย่างหนึ่ง บางทีได้เท่าจะไม่เฉลียวใจว่า พลเมืองของเรานิยมใช้หรือบริโภคของที่ทำมาจากต่างประเทศเสียโดยทั่วแล้ว ควบคิดว่าจะได้พบของหรือรสที่ดีกว่าฝีมือคนไทยควบกัน

พระยาธรรมวินิจดัยส่ายหน้าอย่างรำคาญ "นั่นเป็นเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้สินค้าของเราตกต่ำกว่าของต่างประเทศ แกล่นเป็นคนไทย ของเมืองไทยนะ ฉันทองการให้ประเทศของฉันทภาคภูมิใจในฉันทงานฉันทประกอบสำเร็จไปควบนำมือของ

คนในประเทศไทยเราเอง มากกว่าจะหลงกลวงเมื่อช่วย
 การทำเทียมของต่างประเทศ ไซแบบของเขา วิธีประกาศ
 ของเขา แล้วทำไมจึงไม่ชนลูกเมียไปอยู่ประเทศของเขา
 เสียด้วยเล่า ฉะนั้นใจแทน เช่น ซ็อสทรานกเบ็คนาร์ราย
 หนึ่ง ซึ่งเลียนตลอดรูปแบบขวด, สีกระดาษพื้นขวด และวิธี
 ประกาศในภาษาฝรั่ง ที่แถมมักเป็นของที่ทำในประเทศไทย
 นี้เอง ผู้ที่ทออยู่แถวสะพานเหลืองหรือคลองเตย ครั้นไปที่
 ครัวให้ใหม่แปลก ๆ เขา ก็เลยกลายเป็นของนอกๆ ทบตาเขา
 พวกคนเชื่อเสียสนิทสนม แลดูมันไม่ฉลาดพอจะทำเช่นนั้น ฉะนั้น
 ประกาศขายของ ๆ ฉะนั้นอย่างไม่ว่าใครหัวเราะเยาะ เพราะ
 เชื่อใจวาของ ๆ ฉะนั้นพอจะอวดฝรั่งได้ ฉะนั้นพิมพ์กระดาษพื้น
 กระป๋อง เป็นภาษาไทย บอกเขาควยว่าเป็นของคนไทยทำ
 และเชื่อเชิญให้คนไทยช่วยอุดหนุน¹⁴⁶

นอกจากทรรศนะที่แสดงค่านิยมในการใช้ของต่างประเทศซึ่ง สันต์ ท. โกมลบุตร
 ได้เสนอไว้ในคำสนทนาของตัวละครตามที่ยกมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้อ่านยังจะได้ทราบอีก
 ด้วยว่า ความคิดในการรณรงค์เพื่อนิยมไทยและใช้ของที่ผลิตในประเทศไทยนั้นเคยมีมา
 บ้างแล้ว ทั้งแต่ก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และจะเห็นว่าผู้แต่ง คือ
 สันต์ ท. โกมลบุตร ไม่เห็นด้วยกับค่านิยมดังกล่าวด้วยการ เขียนเปรียบเทียบเยาะเย้ย
 ความหลงผิดของคนไทย ที่พากันนิยมของต่างประเทศตามสมัยนิยมอันไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจ
 และสังคมของประเทศชาติเป็นส่วนรวม ทั้งเขายังได้พยายามเสนอแนะข้อแก้ไขไว้อีก
 ด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าค่านิยมดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน

3.3 ความสนใจของบุคคลที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย

นอกจากแสดงค่านิยมที่ทรูหราฟุ่มเฟือยของคนในสังคมชั้นสูงแล้ว นวนิยาย
 เรื่องนี้ยังสะท้อนภาพความสนใจของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยเดียวกันไว้ด้วย
 เช่น

¹⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 207 - 208.

เต็มที-หมื่นไม่เห็นมีชาวอะไรใหม่ ๆ แปลก ๆ... นอกจาก
ชาวในหลวงเสด็จประพาสอเมริกาแล้ว ชาวอื่นที่นำเอาใจใส่
ดูๆ โดยยาก น่าเห็นใจพวกกรีปอร์ตเตอร์ที่คงวิ่งหาข่าวสดและที่
น่าสนใจมาลงพิมพ์อย่างสายตัวเป็นเกลียว แมกระนั้นก็ยังไม
ถูกใจคุณาน¹⁴⁷

ข้อความดังกล่าวแสดงถึงความสนใจข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ของคนกรุงเทพฯ
ในสมัยนั้น และให้ความเห็นเกี่ยวกับการทำงานของนักข่าวหรือนักหนังสือพิมพ์ด้วย ผู้วิจัย
มีความเห็นว่าความคิดเห็นเช่นนี้เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของ สันต์ ท. โกมลบุตร เอง
เพราะในระยะเวลาที่เขาเขียนเรื่องนี้ เขาทำหน้าที่เขียนข่าวให้กับหนังสือพิมพ์สุริยาด้วย

ในเรื่องที่เกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2473 -
2475 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ใกล้จะถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 นั้น
สันต์ ท. โกมลบุตร ได้สะท้อนถึงความยุ่งยากทางเศรษฐกิจในระบอบนั้นไว้ว่า

ในยามที่โลกถูกจกคุกคามเช่นนี้ การค้าขายและอื่น ๆ ต้อง
หยุดชะงัก ชาติท้อโวยเป็นจำนวนมากจำทนขายไม่ออก ภาษี
โรงงาน เงินเดือนของคนงาน เหล่านี้เป็นเหตุเพียงพอ
ที่จะทำให้โรงงานท้อผ้ออื่น ๆ ถึงความหายนะลมหมโกลเป็น
อย่างถึง¹⁴⁸

3.4 ทรรศนะของผู้ประพันธ์ที่มีต่อชีวิต, ความรัก และการแต่งงาน

ทรรศนะในเรื่องความรักและการแต่งงานที่ สันต์ ท. โกมลบุตร เสนอไว้
ในเรื่อง "กาหลงรัง" ต่างกับทรรศนะของนักประพันธ์ร่วมสมัยอื่น ๆ กล่าวคือ ประการ
แรก เขาไม่ได้ถือความบริสุทธิ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญต่อความรักและการ

¹⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

แต่งงาน เขากำหนดให้ ลดาตัวเอกตัวหนึ่งของเรื่อง เป็นหญิงที่ผ่านการสมรสมาแล้วถึง 2 ครั้ง จึงจะไถ่มาครองชีวิตร่วมกับพระเอก ประการที่สอง ในตอนจบเรื่อง ผู้แต่งจัดให้พระเอกคือหลวงนิติศาสตร์บัณฑิตได้รับความรักจากหญิงสองคน คือ ลดา และสำหรับ ความสำเร็จให้สำหรับผู้เป็นภรรยาแต่งงานกับลดาหญิงที่สามี่ของเธอเคยรักมาก่อน ว่า

ไปรูกออย่าปฏิเสธ เพื่อเห็นแก่ความสุขของคุณหลวงและความรักใคร่ไมตรีของกันฉัน ขอให้เราไถ่กันเถอะและรักกันเหมือนอย่างพี่น้อง ช่วยกันรักเขาให้ตลอดไป คุณหลวงจะไม่มีความสุขใจจะอย่างแท้จริงถ้าหากคุณไปเสีย¹⁴⁹

และบรรยายความรู้สึกของ ลดา ไว้ในตอนที่ว่า

ลดาอยู่ไม่ได้ ต้องปล่อยน้ำตาให้หลั่งไหล ไม่นึกเลยว่า จะโคพบความเห็นอกเห็นใจในตัว ของแม่หญิงคนนี้เป็นดวงใจคู่หนึ่งซึ่งอันโยนละม้ายแนบกัน เชื่อมด้วยความหวานแห่งรักจากรวงเดียวกัน มุ่งเพื่อพองามคนเดียวกัน ทั้งนี้ ทั้งนั้น คือ ดวงใจเดียวกันในตารางกายซึ่งพร้อมอยู่ที่จะรวมคนรัก - ความรัก¹⁵⁰

ความรู้สึกของทั้งสองหญิงที่มีต่อชายอันเป็นที่รักคนเดียวกัน ตามที่ สันต์ ท. โกมลบุตร บรรยายไว้ นั้นเป็นข้อพิสูจน์ถึงความสุขความราบรื่นในชีวิตจริงของเขาคือเป็นที่รักในชีวิตจริงของ "เธอ" ทั้งสองครั้งที่ได้ออกมาจนถึงแล้วในบทที่ 1

สันต์ ท. โกมลบุตร ยังได้แสดงทรรศนะหรือปรัชญาต่อชีวิตและความรักไว้ด้วยคำคมหลายแห่งด้วยกัน ดังตัวอย่าง เช่น

149 เรื่องเดียวกัน, หน้า 478.

150 เรื่องเดียวกัน, หน้า 489.

มีอยู่สิ่งเดียวแท้ ๆ ในโลกที่ไม่อ่อนนุ่มต่ออำนาจความ
บริบูรณ์พลุ่อกของทานุ่ใดเลย - ความตาย (หน้า 29)

วิชากฎหมายก็อาจช่วยเหลือกำลังความคิดของเขาได้เลย
ท่องนำคนไปสู่ศาลของมนุษยชาติ ภายใต้ทวิบทกฎหมายอันสด
ชื่นมิรุโรยแห่งศีลธรรม (หน้า 41)

...งานไปตามปกติของมัน ไม่รอร้งอยู่เพื่อความวิ้งวอน ไม่
รับรอนเมื่อถูกขบไล ทั้งในสุขและในทุกข์ ในรักและอาฆาต
ในยิ้มและน้ำตา - เวลาผ่านไป ลวงลมิยอมคืนหลัง
(หน้า 50)

รัฐมีความหมายกว้างใหญ่กว่ามิตรภาพนั้นหนักหนา
(หน้า 386)

การแต่งงานก็เหมือนน้ำเต้า ผิดกันนิดเดียวตรงที่นั่นก็
อาจเปลี่ยนคิมวิสกี้ ไวน์ แชมเปญ เวอร์มูท หรือเหล้าโรง
เอาตามใจชอบ แต่เปลี่ยนเบียร์ คือการฟ่องหย่า หรือมีเมีย
น้อย (หน้า 318)

4. สรุปข้อคิดเห็นของผู่วิจัย

ผู่วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องยาวเรื่องแรก
ของ สันต์ ท. โกมลบุตร นับจากปีที่แต่งและลงพิมพ์เป็นครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน ก็เป็น
นวนิยายที่มีอายุถึง 47 ปีแล้ว ภาษาสำนวนบางตอนอาจเป็นเข็ลลลลลลลตามกาลเวลา
ที่เปลี่ยนไป แต่ถาพิจารณาถึงความคิดเห็นหลายประการที่ สันต์ ท. โกมลบุตร ได้เสนอ
ไว้ในเนื้อเรื่อง ตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้วิจารณ์มาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าผู้แต่งได้เสนอ
ความคิดเห็นที่ก้าวหน้าทันสมัย โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของคนไทยเรื่องการ
ใช้ของที่ทำจากต่างประเทศ ก็ยังคงเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
อยู่ในปัจจุบันนี้ ผู่วิจัยจึงมีความเห็นว่า นวนิยายเรื่องนี้มีคุณค่าต่อการศึกษาสภาวะสังคม
ในบางเรื่อง หรือบางส่วน ในสมัยเดียวกับที่ผู้แต่งได้แต่งเรื่องนี้ขึ้น